

MAHENDRAGIRI

महेन्द्रगिरी : ओडिशानो बीजे बायोस्फियर रिजर्व

NAL द्वारा 2-सीटर ट्रेनर अेरक्राफ्ट
HANSA-NG विकसित करायुं

GLOBAL GENDER GAP INDEX 2021

GLOBAL RANK

(Out of 156 countries)

GENDER PARITY IN SOUTH ASIA

(% of gender gap closed)

ग्लोबल जेन्डर गेप रिपोर्ट - 2021

CLICK TO JOIN WHATSAPP
joinicerajkot.com

FOLLOW US ON INSTAGRAM
[icerajkot](https://www.instagram.com/icerajkot)

FOLLOW US ON YOUTUBE
[icerajkot](https://www.youtube.com/icerajkot)

JOIN TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

1. બંધારણ અને રાજ્યવ્યવસ્થા...1

- ‘ટપાલ મતપત્રો’.....01
- સમાન નાગરિક સંહિતા (UCC).....01
- સ્ટાર પ્રમોટર અને આદર્શ આચારસંહિતા...02
- હેટ કાષ્ઠમ.....04
- RTI વિનંતીઓ નામંજૂર.....04
- હાઇકોર્ટમાં એડહોક જજ.....06
- બંધારણ અનુચ્છેદ 244(A).....07
- રાજકારણનું અપરાધિકરણ.....07
- પ્રશ્નોત્તરી.....09

2. અર્થતંત્ર.....11

- કેન્દ્ર સરકારે સ્કેપ સર્ટિફિકેટ રજૂ કરવા પર નવા વાહનોની ખરીદી પર 25% ટેક્સ છૂટની દરખાસ્ત કરી છે.....11
- 2021-22માં ભારતનો આર્થિક વિકાસ દર 7% રહેશે: UNESCAP.....11
- RBIએ બેઝ રેટને 15 બેસિસ પોઇન્ટ ઘટાડીને 7.81% કર્યો.....11
- 2022 માં ભારતનો સ્વાસ્થ્ય સેવા ઉદ્યોગ 372 અબજ ડોલર સુધી પહોંચશે: નીતિ આયોગ...12
- વિશ્વ બેંકે નાણાકીય વર્ષ 2021-22 માટે ભારતની વાસ્તવિક જીડીપી વૃદ્ધિ 7.5 થી 12.5 ટકા રહેવાની ધારણા કરી.....12
- 1 એપ્રિલ: ભારતીય રિઝર્વ બેંકનો સ્થાપના દિવસ.....13
- PPF, નાની બચત યોજનાઓ પર નવા દરો...13
- એક વર્ષમાં રેલ્વેએ સૌથી વધુ વીજળીકરણ નોંધ્યું.....14
- આરોગ્ય વીમો અને મોટર વીમા ફાઇલિંગ કાર્યવાહી પ્રમાણિત.....14
- કુગાવાનો લક્ષ્યાંક.....15
- પ્રશ્નોત્તરી.....16

3. આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ....18

- પીએમ મોદીને યુ.એસ. દ્વારા આયોજિત ‘વર્ચ્યુઅલ ફ્લાયમેટ સમિટ’ માટે આમંત્રણ અપાયું.....18
- યુએનના શાંતિ રક્ષકોને ભારતે 2 લાખ કોવિડ રસી ભેટ આપી હતી.....18
- ભારત અને અમેરિકાએ બંગાળની ખાડીમાં બે દિવસીય નૌકાદળ ક્વાયત ‘PASSEX’ શરૂ કરી.....19
- ભારત રસી મિત્રતા પહેલ અંતર્ગત ફીજીને COVID-19 રસીના 1 લાખ ડોઝ મોકલાયા.....19
- સુએઝ કેનાલમાં ફસાયેલ Ever Givenને મુક્ત કરાયું.....19
- રૂપપુર પરમાણુ ઉર્જા પ્લાન્ટ.....20
- ઘકો અને બાયપ્રોસ્ટ (Echo અને Bifrost).....20
- ભારતીય નૌસેના બંગાળની ખાડીમાં ફ્રેન્ચ નૌકાદળ ક્વાયતમાં ભાગ લેશે.....20
- હાર્ટ ઓફ એશિયા-ઘસ્તંબુલ પ્રક્રિયા.....21
- ગ્રાસરૂટ્સ પ્રોજેક્ટ્સ માટે ગ્રાન્ટ સહાય (Grant Assistance for Grassroots Projects-GGP).....21
- ભારતે નેપાળને માર્ગ નિર્માણ પ્રોજેક્ટ માટે 800 કરોડ રૂપિયાની આર્થિક સહાય પૂરી પાડી...21
- ભારતીય સૈન્ય બાંગ્લાદેશમાં બહુરાષ્ટ્રીય લશ્કરી ક્વાયત ‘શાંતિર ઓગ્રોશેના-2021’ (Shantir Ogroshena)માં ભાગ લેશે.....22
- ભારત-દક્ષિણ કોરિયા: મૈત્રી પાર્ક.....22
- દક્ષિણ ચીન સાગર.....24
- બિમસ્ટેકની 17 મી મંત્રીમંડળ બેઠક.....24
- વડાપ્રધાનનો બાંગ્લાદેશ પ્રવાસ.....25
- ભારત અને પાકિસ્તાન વચ્ચે વેપાર...27
- પ્રશ્નોત્તરી.....28

4. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી...31

- NAL દ્વારા 2-સીટર ટ્રેનર એરક્રાફ્ટ HANSA-NG વિકસિત કરાયું.....31
- Carnivac-Cov રસી.....31
- બ્લેક હોલના ચુંબકીય ક્ષેત્રનું પ્રથમ ચિત્ર લેવામાં આવ્યું.....31
- પ્રશ્નોત્તરી.....32

5. યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....33

- આદિજાતિ ટીબી પહેલ (Tribal TB Initiative).....33
- સ્પેસિફિક ટેરેન આઇડેન્ટિફિકેશન નંબર (ULPIN) યોજના.....33
- TRIFED એ 'સંકલ્પ થી સિદ્ધિ' યોજના શરૂ કરી.....33
- NSO એ 'Women and Men in India, 2020' અહેવાલ રજૂ કર્યો.....34
- પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના - ગ્રામીણ.....35
- માનવાધિકાર અહેવાલ 2020: યુ.એસ.....36
- ગ્લોબલ જેન્ડર ગેપ રિપોર્ટ, 2021.....37
- પ્રશ્નોત્તરી.....38

6. પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....40

- મહેન્દ્રગીરી: ઓડિશાનો બીજો બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ.....40
- તેલંગાણામાં ભારતનો સૌથી મોટો ફ્લોટિંગ સોલર પાવર પ્લાન્ટ સ્થાપવામાં આવશે..40
- લાલ સેવાળની નવી બે પ્રજાતિઓની શોધ....40
- પ્રશ્નોત્તરી.....42

7. ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ.....43

- 1 એપ્રિલ: ઓડિશા રાજ્યનો દિવસ અથવા ઉત્કલ દિવસ (Odisha Statehood Day or Utkala Dibasa).....43
- મહારાજા છત્રસાલ.....43
- ગઢવાલના કિલ્લાઓ.....44
- શિવકુમાર સ્વામીગલુ.....45
- પ્રશ્નોત્તરી.....46

8. અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો.....47

- જળ શક્તિ મંત્રીએ જળ જીવન મિશન હેઠળ 7 રાજ્યો માટે પરફોર્મન્સ પ્રોત્સાહન ફંડને મંજૂરી આપી.....47
- પીએમ મોદીએ 'Exam Warriors' ના નવા સંસ્કરણનું અનાવરણ કર્યું.....47
- 30 માર્ચ: રાજસ્થાન રાજ્ય દિવસ.....47
- લેફ્ટનન્ટ જનરલ વોલ્ટર એન્થોની ગુસ્તાવો 'વૈગ' પિન્ટો.....48
- મરાઠી લેખક ડો.શરણકુમાર લિમ્બાલને સરસ્વતી સન્માન 2020 થી સન્માનિત કરવામાં આવશે.....48
- ICC રેન્કિંગ: વિરાટ કોહલીએ વનડેમાં પ્રથમ સ્થાન જાળવી રાખ્યું છે.....48
- આંતરરાષ્ટ્રીય રેન્જર એવોર્ડ જાહેર કરવામાં આવ્યા.....49
- રજનીકાંતને દાદાસાહેબ ફાળકે એવોર્ડથી સન્માનિત કરવામાં આવશે.....49

- લશ્કરી ફાર્મ.....50
- 2 એપ્રિલ: વિશ્વ ઓટિઝમ દિવસ.....50
- 2000 બાંગ્લાદેશી વિદ્યાર્થીઓને મુક્તિજોશ્વા શિષ્યવૃત્તિ આપવામાં આવશે.....50
- ભારતનો પહેલો 14 લેનનો દિલ્હી-મેરઠ એક્સપ્રેસ વે સામાન્ય લોકો માટે ખુલ્લો મુકાયો.....51
- 2023 AIBA મેન્સ વર્લ્ડ બોક્સિંગ ચેમ્પિયનશીપ તાશ્કંદમાં યોજાશે.....51
- 3 માર્ચ: વિશ્વ વન્યજીવન દિવસ.....51
- શ્રીનગરમાં 5 દિવસીય ટ્યૂલિપ ઉત્સવનો પ્રારંભ.....52
- થર્મલ પાવર પ્લાન્ટ ઉત્સર્જન માનક નિયમોમાં સુધારો.....52
- TRIFED 'Be the Brand Ambassador of Tribes India' સ્પર્ધા શરૂ કરી.....53
- વજ પ્રહાર: હિમાચલ પ્રદેશમાં ભારત અને યુએસ વચ્ચે લશ્કરી અભ્યાસનું આયોજન.....53
- HSN® (Harmonised System of Nomenclature) Code.....54
- ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સ માટે રાષ્ટ્રીય રજીસ્ટર....54
- પ્રશ્નોત્તરી.....55

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના ટોપર્સ વિદ્યાર્થીઓ માટેનું નં. 1 મેગેઝિન

ICE® MAGIC

CURRENT AFFAIRS

3 MONTHS
CURRENT AFFAIRS

NOW AVAILABLE

ગુજરાત, ભારત અને વિશ્વની મહત્વની ઘટનાઓનો સમાવેશ મહત્વની યોજના, એવોર્ડ, સંમેલન, નિમણૂક, સૈન્ય અભ્યાસ વગેરે વિશેની ટુ ઘી પોઇન્ટ પરીક્ષાલક્ષી માહિતી ગુજરાત સરકારની નવી ટુરિઝમ પોલિસી 2021 ગુજરાત તથા ભારત સરકારનું વર્ષ 2020-21નું બજેટ

ICE®
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના ટોપર્સ વિદ્યાર્થીઓ માટેનું નં. 1 મેગેઝિન
ICE® MAGIC
CURRENT AFFAIRS
જાન્યુઆરી થી માર્ચ સુધીના સર્વિયંક ટેકરી અને અલ્ટર ઉપગમી **JAN TO MAR - 2021**
ગુજરાત, ભારત અને વિશ્વની મહત્વની ઘટનાઓનો સમાવેશ મહત્વની યોજના, એવોર્ડ, સંમેલન, નિમણૂક, સૈન્ય અભ્યાસ વગેરે વિશેની ટુ ઘી પોઇન્ટ પરીક્ષાલક્ષી માહિતી ગુજરાત સરકારની નવી ટુરિઝમ પોલિસી 2021 ગુજરાત તથા ભારત સરકારનું વર્ષ 2020-21નું બજેટ
3 MONTHS
CURRENT AFFAIRS
₹170/-
GPSC 1/2, Dy.SO, Dy.MAMLATDAR, RFO, ઓફિસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ, બિનસચિવાલય, તલાટી, PSI, ASI, CONSTABLE તથા વર્ગ - 3 સહિતની તમામ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી

‘ટપાલ મતપત્રો’

- તમિલનાડુના વિવિધ વિધાનસભા મત વિસ્તારોમાં 80 વર્ષથી વધુ ઉંમરના મતદારો માટે પોસ્ટલ પેપર્સ દ્વારા મતદાન કરવાની પ્રક્રિયા ચાલુ છે.
- રાજ્યમાં પ્રથમ વખત, જાહેર જનતાના અમુક વર્ગને ટપાલ મતદાન કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે. અગાઉ, આ સુવિધા ફક્ત સેવા મતદારો અને ચૂંટણીના કામમાં સામેલ કર્મચારીઓને જ આપવામાં આવતી હતી.

Back to Basics : ‘પોસ્ટલ પેપર્સ દ્વારા મતદાન’

- ‘પોસ્ટલ પેપર્સ દ્વારા મતદાન’ એટલે કે ‘પોસ્ટલ વોટિંગ’ (Postal Voting) દ્વારા મતદાન મર્યાદિત સંખ્યામાં મતદારોના જૂથો દ્વારા થઈ શકે છે. આ સુવિધા દ્વારા મતદારો મતદાન પર પોતાની પસંદગી મૂકીને મતગણતરી પૂર્વે ચૂંટણી અધિકારીને પરત મોકલીને દૂરથી મત આપી શકે છે.

આ સુવિધા કોણ મેળવી શકે છે ?

- સશસ્ત્ર દળો જેવા કે સૈન્ય, નૌકાદળ અને હવાઈ દળના સભ્યો, કોઈપણ રાજ્યના સશસ્ત્ર પોલીસ દળના સભ્યો (રાજ્યની બહાર ફરજ બજાવતા), ભારતની બહાર સ્થિત સરકારી કર્મચારીઓ અને તેમના જીવનસાથીઓ માત્ર પોસ્ટ દ્વારા મતદાન કરવાના હકદાર હોય છે.
- જન પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951 ની ધારા 60 હેઠળ ઉપરોક્ત કેટેગરીના મતદારોને આ છૂટ આપવામાં આવી છે.

જન પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951

- ‘જન પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ’ (Representation of the People Act), 1951 હેઠળ ભારતમાં ચૂંટણીઓનાં વાસ્તવિક સંચાલન માટેની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. તે નીચેની બાબતો સાથે સંબંધિત છે:
  - સંસદ અને રાજ્ય વિધાનસભાના બંને ગૃહોના સભ્યોની લાયકાત અને અયોગ્યતા જેવી વિગતો
  - ચૂંટણી યોજવા માટે વહીવટી તંત્ર,
  - રાજકીય પક્ષોની નોંધણી,
  - ચૂંટણીનું સંચાલન,
  - ચૂંટણી વિવાદ,
  - ભ્રષ્ટ વ્યવહાર અને ચૂંટણીલક્ષી ગુનાઓ, અને
  - પેટા ચૂંટણી.

સમાન નાગરિક સંહિતા (UCC)

- તાજેતરમાં છૂટાછેડા અને ગુજરાન ભથ્થાં પર સમાન નાગરિક સંહિતા (UCC) વિરૂદ્ધ સુપ્રીમ કોર્ટમાં અરજી કરવામાં આવી છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- પરિચય:
  - સમાન નાગરિક સંહિતા સમગ્ર દેશ માટે સમાન કાયદાની સાથે-સાથે બધા ધાર્મિક સમુદાયો માટે લગ્ન, છૂટાછેડા, વારસો, દત્તક લેવું વગેરે કાયદામાં પણ સમાનતાની જોગવાઈ કરે છે.
  - બંધારણના અનુચ્છેદ-44 માં જણાવાયું છે કે રાજ્ય ભારતના સમગ્ર ક્ષેત્રમાં નાગરિકો માટે સમાન નાગરિક સંહિતા સુનિશ્ચિત કરવાનો પ્રયાસ કરશે.
  - અનુચ્છેદ-44, બંધારણમાં જણાવેલ રાજ્યના નીતિ નિર્દેશક સિદ્ધાંતોમાંનું એક છે.
  - અનુચ્છેદ-37 માં નિર્ધારિત કરેલ છે કે રાજ્યના નીતિ નિર્દેશક સિદ્ધાંતો સંબંધિત જોગવાઈઓને કોઈપણ અદાલત દ્વારા લાગુ કરી શકાતા નથી, પરંતુ તેમાં શામેલ સિદ્ધાંતો શાસન પ્રણાલીમાં મૂળભૂત સ્વભાવના હોવા જોઈએ.

ભારતમાં સમાન નાગરિક સંહિતાની સ્થિતિ

- હાલમાં, મોટાભાગના ભારતીય કાયદાઓ નાગરિક બાબતોમાં સમાન નાગરિક સંહિતાનું પાલન કરે છે, જેમ કે-ભારતીય કરાર અધિનિયમ, નાગરિક કાર્યવાહી સંહિતા, માલ વેચાણ અધિનિયમ, સંપત્તિ સ્થાનાંતરણ અધિનિયમ, ભાગીદારી અધિનિયમ, પુરાવા અધિનિયમ, વગેરે.
- જોકે રાજ્યોએ ઘણા કાયદાઓમાં ઘણા સુધારા કર્યા છે, તેમ છતાં ધર્મનિરપેક્ષતાને લગતા કાયદાઓમાં હજીપણ અલગતા જોવા મળે છે.
- તાજેતરમાં કેટલાક રાજ્યોએ સમાન રીતે મોટર વાહન અધિનિયમ, 2019 ને લાગુ કરવાનો ઈનકાર કર્યો હતો.

પૃષ્ઠભૂમિ

- સમાન નાગરિક સંહિતા (UCC) ની કલ્પનાનો વિકાસ વસાહતી ભારત ત્યારે થયો, જ્યારે બ્રિટિશ સરકારે વર્ષ 1835 માં પોતાનો અહેવાલ રજૂ કર્યો હતો, જેમાં ગુના, પુરાવા અને કરારો જેવા વિવિધ વિષયો પર ભારતીય કાયદાના કોડિફિકેશનમાં એકરૂપતા લાવવાની જરૂરિયાત પર ભાર મૂક્યો, જોકે અહેવાલમાં હિન્દુઓ અને મુસ્લિમોના અંગત કાયદાઓને આ એકરૂપતામાંથી બાકાત રાખવાની ભલામણ કરવામાં આવી.

- > બ્રિટિશ શાસનના અંતમાં, વ્યક્તિગત મુદ્દાઓ વિરૂદ્ધ કામ કરતા કાયદાઓની સંખ્યામાં વધારો થવાને કારણે સરકારે વર્ષ 1941 માં હિન્દુ કાયદાને કોડિફાઈ કરવાં માટે બી. એન. રાવ સમિતિની રચના કરવા દબાણ કર્યું.
- > આ ભલામણોને આધારે હિન્દુ, બૌદ્ધ, જૈનો અને શીખ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય ઉત્તરાધિકાર સંબંધિત કાયદામાં સુધારો કરવા અને કોડિફાઈ કરવા માટે વર્ષ 1956 માં હિન્દુ ઉત્તરાધિકાર અધિનિયમ તરીકે એક બિલ અપનાવવામાં આવ્યું.
- > જો કે, મુસ્લિમ, ખ્રિસ્તી અને પારસી લોકો માટે જુદા જુદા વ્યક્તિગત કાયદા હતા.
- > કાયદામાં એકરૂપતા લાવવા માટે, વિવિધ અદાલતોએ ઘણીવાર તેમના નિર્ણયોમાં કહ્યું છે કે સરકારે સમાન નાગરિક સંહિતા સુનિશ્ચિત કરવા તરફ પ્રયાસ કરવો જોઈએ.
- > શાહ બાનો કેસ (1985) માં આપવામાં આવેલ ચુકાદો જાણીતો છે.
- > સરલા મુદ્દગલ વાદ (1995) આ સંદર્ભે ખુબ જાણીતા છે, જે બહુપત્નીત્વના કેસો અને તેનાથી સંબંધિત કાયદા વચ્ચેના વિવાદ સાથે જોડાયેલા હતા.
- > જ્યારે ઘણીવાર એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે 'ટ્રિપલ તલાક' અને બહુપત્નીત્વ જેવી પ્રથાઓ સ્ત્રીના આદર અને તેના પ્રતિષ્ઠિત જીવનના અધિકારને પ્રતિકૂળ અસર કરે છે, ત્યારે કેન્દ્રએ સવાલ કર્યો છે કે ધાર્મિક પ્રથાઓને આપવામાં આવેલ બંધારણીય સંરક્ષણો એ પ્રથાઓ સુધી પણ વિસ્તૃત જોઈએ કે જેઓ મૂળભૂત અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કરે છે.

વ્યક્તિગત કાયદા પર સમાન નાગરિક સંહિતાની અસરો

- **સમાજના સંવેદનશીલ વર્ગનું રક્ષણ:**
- > સમાન નાગરિક સંહિતાનો હેતુ મહિલાઓ અને ધાર્મિક લઘુમતીઓ સહિત સંવેદનશીલ વર્ગને સામાજિક સુરક્ષા પ્રદાન કરવાનો છે, જ્યારે સમાનતાથી દેશમાં રાષ્ટ્રવાદી ભાવનાને પણ મજબૂતી મળશે.
- **કાયદાઓનું સરળીકરણ:**
- > સમાન સંહિતા લગ્ન, વારસો અને ઉત્તરાધિકાર સહિત વિવિધ મુદ્દાઓને લગતા જટિલ કાયદાઓને સરળ બનાવશે. પરિણામે, સમાન નાગરિક કાયદા બધા નાગરિકોને લાગુ પડશે, ભલે તે કોઈ પણ ધર્મમાં માનતા હોય.
- **ધર્મનિરપેક્ષતાના સિદ્ધાંત પર ભાર:**
- > ભારતીય બંધારણની પ્રસ્તાવનામાં 'સેક્યુલર' શબ્દ અંકિત છે અને એક ધર્મનિરપેક્ષ લોકતંત્રએ ધાર્મિક વ્યવહારના આધારે વિભિન્ન નિયમોને બદલે તમામ નાગરિકો માટે એક સમાન કાયદો બનાવવો જોઈએ.
- **લૈંગિક ન્યાય:**
- > જો સમાન નાગરિક સંહિતાનો અમલ કરવામાં આવે છે, તો પછી હાલમાં હાજર તમામ વ્યક્તિગત કાયદાઓ નાબૂદ થઈ જશે, જેથી એવા કાયદામાં હાજર લિંગ પૂર્વગ્રહની સમસ્યાનો પણ સામનો કરી શકાય.

પડકારો

- કેન્દ્ર સરકારના કૌટુંબિક કાયદાઓમાં હાજર અપવાદો:
- > આઝાદી પછીથી સંસદ દ્વારા લાગુ કરાયેલા તમામ કેન્દ્રીય કુટુંબ કાયદામાં પ્રારંભિક કલમમાં એ ઘોષણા કરવામાં આવી છે કે તે 'જમ્મુ-કાશ્મીર રાજ્ય સિવાય સમગ્ર ભારતને લાગુ પડશે'.
- > આ તમામ કાયદાઓમાં 1968 માં એક બીજો અપવાદ ઉમેરવામાં આવ્યો હતો, જે મુજબ 'કાયદામાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ જોગવાઈ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ પુડુચેરીને લાગુ પડશે'.
- > ત્રીજા અપવાદ મુજબ, આ બંને અધિનિયમ ગોવા અને દમણ તથા દીવમાં લાગુ થશે નહીં.
- > નાગાલેન્ડ અને મિઝોરમ સાથે સંબંધિત એક ચોથો અપવાદ, બંધારણના અનુચ્છેદ 371A અને 371G માં શામેલ છે, જે મુજબ કોઈપણ સંસદીય કાયદો આ રાજ્યોના રૂઢીગત કાયદા અને ધર્મ આધારિત સિસ્ટમને બદલશે નહીં.
- **સાંપ્રદાયિક રાજકારણ:**
- > ઘણા વિશ્લેષકોનો અભિપ્રાય છે કે સમાન નાગરિક સંહિતાની માંગ ફક્ત સાંપ્રદાયિક રાજકારણના સંદર્ભમાં કરવામાં આવે છે.
- > સમાજનો મોટો વર્ગ સમાજ સુધારણાની આડમાં તેને બહુમતીવાદ તરીકે જુએ છે.
- **બંધારણીય અવરોધ :**
- > ભારતીય બંધારણના અનુચ્છેદ 25, જે કોઈપણ ધર્મને માનવા અને પ્રચાર કરવાની સ્વતંત્રતાને સુરક્ષિત કરે છે, ભારતીય બંધારણના અનુચ્છેદ 14 માં સમાવિષ્ટ સમાનતાની વિભાવનાની વિરૂદ્ધ છે.

આગળનો રસ્તો

- > પરસ્પર વિશ્વાસ વધારવા માટે સરકારે અને સમાજને સખત મહેનત કરવી પડશે, પરંતુ તેનાથી પણ મહવનું એ છે કે તેને ધાર્મિક રૂઢીચુસ્તની જગ્યાએ તેને જાહેર હિત તરીકે સ્થાપિત કરવું.
- > સર્વવ્યાપક અભિગમને બદલે સરકાર લગ્ન, દત્તક અને ઉત્તરાધિકાર જેવા અલગ પાસાઓને તબક્કાવાર રીતે એક સમાન નાગરિક સંહિતામાં સમાવી શકે છે.
- > બધા વ્યક્તિગત કાયદાઓનું કોડિફાઈ કરવું ઘણું મહત્વપૂર્ણ છે, જેથી તે દરેકમાં પૂર્વગ્રહ અને રૂઢિવાદી પાસાઓની રૂપરેખા મૂળભૂત અધિકારના આધારે પરીક્ષણ કરી શકાય.

સ્ટાર પ્રમોટર અને આદર્શ આચારસંહિતા

- > તાજેતરમાં, ભારતીય ચૂંટણી પંચ (Election Commission of India- ECI) દ્વારા ભૂતપૂર્વ ટેલિકોમ મંત્રી એ. રાજાનું નામ સ્ટાર પ્રમોટર યાદીમાંથી હટાવવામાં આવ્યું છે.
- > ચૂંટણી સમયે ટિપ્પણી કરવા માટે તેમને આદર્શ આચારસંહિતા (Model Code of Conduct- MCC) ના ઉલ્લંઘન માટે પણ નિંદા કરવામાં આવી છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ**■ સ્ટાર પ્રમોટર:**

- એક સ્ટાર પ્રચારક કોઈ પાર્ટી માટે ચૂંટણીમાં એક સેલિબ્રિટી તરીકે મતો મેળવી શકે છે. વ્યક્તિ કોઈપણ હોઈ શકે છે, એક રાજકારણી અથવા મૂવી સ્ટાર પણ હોઈ શકે છે.
- સ્ટાર પ્રચારક બનાવવા કે નહીં તે અંગે કોઈ કાયદો ઉપલબ્ધ નથી.
- તેઓ તેમના રાજકીય પક્ષો દ્વારા તેમના મત વિસ્તારોની સ્થિતિ અને અવધિ સ્પષ્ટ કરીને નામાંકિત કરવામાં આવે છે.
- ECI આદર્શ ચૂંટણી આચારસંહિતા હેઠળ માર્ગદર્શિકા જારી કરે છે જેથી ચૂંટણીને નિયંત્રિત કરી શકાય.

■ સ્ટાર પ્રચારકોની સંખ્યા:

- ECI દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત 'રાષ્ટ્રીય અથવા રાજ્ય કક્ષાની પાર્ટી' ના મહત્તમ 40 સ્ટાર પ્રચારકોની નિમણૂક થઈ શકે છે.
- એક બિન-માન્યતા પ્રાપ્ત રાજકીય પક્ષ મહત્તમ 20 જેટલા સ્ટાર પ્રચારકોને નોમિનેટ કરી શકે છે.

■ સ્ટાર પ્રચારકોની જરૂરીયાત:

- ECI ચૂંટણી પ્રચાર દરમિયાન અલગ-અલગ ઉમેદવારો દ્વારા થતા ખર્ચ પર નજર રાખે છે. મતદારક્ષેત્રના દરેક ઉમેદવાર દ્વારા કરવામાં આવતા ખર્ચની મર્યાદા નીચે મુજબ નક્કી કરવામાં આવે છે:

■ લોકસભાની ચૂંટણી માટે:

- ચૂંટણી ખર્ચની મહત્તમ મર્યાદા રાજ્ય પ્રમાણે જુદી-જુદી હોય છે. ભારતના મોટા રાજ્યોને નાના રાજ્યો કરતા વધારે ખર્ચ કરવાની છૂટ છે.
- લોકસભાની ચૂંટણીમાં, એક ઉમેદવાર 70 લાખ રૂપિયા સુધીનો ખર્ચ કરી શકે છે.
- મોટા રાજ્યો જેમકે-આંધ્ર પ્રદેશ, મહારાષ્ટ્ર, મધ્ય પ્રદેશ, ઉત્તર પ્રદેશ, પશ્ચિમ બંગાળ અને કર્ણાટક વગેરેમાં ખર્ચની મર્યાદા 70 લાખ રૂપિયા છે.
- નાના રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો જેમકે-અરુણાચલ પ્રદેશ, ગોવા, સિક્કિમ, આંધ્રાપ્રદેશ અને નિકોબાર આઈલેન્ડ્સ, ચંદીગઢ, દાદરા અને નગર હવેલી, દમણ અને દીવ, લક્ષદ્વીપ અને પુડુચેરી જેવા ખર્ચની મર્યાદા 54 લાખ રૂપિયા છે.
- નોંધનીય છે કે દિલ્હી લોકસભાની ચૂંટણીના કિસ્સામાં પણ આ મર્યાદા 70 લાખ રૂપિયા છે.

■ વિધાનસભાની ચૂંટણી માટે:

- ઉત્તર પ્રદેશ, મહારાષ્ટ્ર, બિહાર, પશ્ચિમ બંગાળ અને આંધ્રપ્રદેશ જેવા મોટા ભારતીય રાજ્યોની વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં ખર્ચની મર્યાદા 28 લાખ રૂપિયા છે. જ્યારે અરુણાચલ પ્રદેશ, ગોવા, મણિપુર, મેઘાલય, મિઝોરમ, નાગાલેન્ડ, સિક્કિમ, ત્રિપુરા અને પુડુચેરી જેવા નાના રાજ્યો માટે આ મર્યાદા 20 લાખ રૂપિયા નક્કી કરવામાં આવી છે.

- સ્ટાર પ્રચારક પર કરવામાં આવતા ખર્ચમાં કોઈ એક ઉમેદવારના ચૂંટણી ખર્ચમાં ઉમેરવામાં આવતું નથી, જેથી ચૂંટણી પર થતા ખર્ચમાં વધારો કરવા માટે વધુ જગ્યાની શક્યતા હોય છે.

- જો કે, વ્યક્તિગત ઉમેદવારના પ્રચાર ખર્ચથી રાહત મેળવવા માટે, સ્ટાર પ્રચારકને પાર્ટીના સામાન્ય ચૂંટણી પ્રચાર સુધી માર્યાદિત રાખવા પડશે.

- લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ મુજબ, આ ખર્ચ રાજકીય પક્ષો ઉદાવશે.

■ સ્ટાર પ્રચારક તરીકે વડાપ્રધાન:

- MCC માર્ગદર્શિકા મુજબ, જ્યારે કોઈ વડાપ્રધાન અથવા પૂર્વ વડાપ્રધાન સ્ટાર પ્રચારક હોય, ત્યારે બુલેટ પ્રૂફ વાહનો સહિતની સુરક્ષા પરનો ખર્ચ સરકાર ઉદાવશે અને તેને પાર્ટી અથવા ઉમેદવારના ચૂંટણી ખર્ચમાં ઉમેરવામાં આવશે નહીં.
- જો કે, જો કોઈ અન્ય પ્રચારક વડાપ્રધાન સાથે પ્રવાસ કરે છે, તો સુરક્ષા વ્યવસ્થા પર કરવામાં આવતા ખર્ચનો 50% ખર્ચ ઉમેદવારે સહન કરવો પડશે.

■ સ્ટાર પ્રમોશનલ સૂચિમાંથી દૂર કરવા સંબંધિત પડકાર:

- લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951 ની ધારા 77, જે એક ઉમેદવારના ચૂંટણી ખર્ચ સાથે સંબંધિત છે, રાજકીય પક્ષને નેતા નક્કી કરવાની સત્તા આપે છે અને દરેક પક્ષને 'સ્ટાર પ્રચારકો'ની સૂચિ ચૂંટણી અધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવાની મંજૂરી આપે છે.

- જોકે સ્ટાર પ્રચારકો પરનો ખર્ચ સંબંધિત ઉમેદવારના ખર્ચમાં શામેલ કરવામાં આવતો નથી, ECIનો એક આદેશ સ્ટાર પ્રચારકની સ્થિતિને રદ કરી શકે છે.

■ આદર્શ આચારસંહિતા:

- MCC ચૂંટણી પહેલાં રાજકીય પક્ષો અને ઉમેદવારોના નિયમન માટે ECI દ્વારા જાહેર કરવામાં આવતી માર્ગદર્શિકાઓનો એક સમૂહ છે.

- આદર્શ આચારસંહિતા (MCC) એ ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ 324 ને અનુરૂપ છે, જે અંતર્ગત ચૂંટણી પંચ (EC) ને સંસદ અને રાજ્ય વિધાનસભાઓમાં સ્વતંત્ર અને નિષ્પક્ષ ચૂંટણીઓનું નિરીક્ષણ અને સંચાલન કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે.

■ અમલીકરણનો સમયગાળો:

- નિયમો મુજબ, આદર્શ આચારસંહિતા ચૂંટણી આયોગ દ્વારા ચૂંટણીની જાહેરાત કરવામાં આવે છે ત્યારથી જ અમલી બને છે અને ચૂંટણી પરિણામ જાહેર થયાની તારીખ સુધી લાગુ રહે છે.

- કાયદાકીય સ્થિતિ: MCC વૈધાનિક નથી, પરંતુ રાજકીય પક્ષો, ઉમેદવારો અને મતદાન એજન્ટો ચૂંટણી ઘોષણા પત્ર, ભાષણો અને સરઘસથી માંડીને સામાન્ય આચાર વગેરેના માપદંડનું પાલન કરે તેવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે.

- > ભારતીય દંડ સંહિતા 1860, ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા 1973 અને લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ 1951 જેવા કાયદાઓમાં સંબંધિત જોગવાઈઓ દ્વારા MCCની કેટલીક જોગવાઈઓ લાગુ કરી શકાય છે.
- **MCCને લગતી ભલામણો:**
- > વર્ષ 2013 માં, કર્મચારી, જાહેર ફરિયાદો, કાયદો અને ન્યાય અંગે સ્થાયી સમિતિએ MCCને કાયદેસર રીતે બંધનકર્તા બનાવવાની ભલામણ કરી હતી, એટલે કે MCCને RPA 1951 નો ભાગ બનાવવામાં આવશે.
- > વર્ષ 2015 માં ભારતના લો કમિશન (LCI) ના અહેવાલ 255 માં જોવા મળ્યું હતું કે MCC માત્ર એ તારીખથી કાર્યરત રહે છે જ્યારથી ECI ચૂંટણીની જાહેરાત કરે છે, માટે સરકાર ચૂંટણીઓની જાહેરાત પહેલા જાહેરાત બહાર પાડી શકે છે.
- > રિપોર્ટમાં એવી ભલામણ કરવામાં આવી છે કે ગૃહ / વિધાનસભાની સમાપ્તિની તારીખના છ મહિના પહેલાં સુધીમાં સરકાર દ્વારા પ્રાયોજિત જાહેરાતો પર પ્રતિબંધ મૂકવો જોઈએ.

હેટ કાઠમ

- > તાજેતરમાં સુપ્રીમ કોર્ટે (SC) ફેસબુક પોસ્ટ માટે વરિષ્ઠ પત્રકાર સામે હેટ કાઠમની કાર્યવાહી રદ કરી છે.
- > સુપ્રીમ કોર્ટે પોતાના ચુકાદામાં કહ્યું છે કે અરજદારની સોશયલ મીડિયા પોસ્ટ્સ પજવણીના સંદર્ભમાં માત્ર સત્યની અભિવ્યક્તિ હતી.

Back to Basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > સુપ્રીમ કોર્ટનો આ નિર્ણય મેઘાલય હાઈકોર્ટના ભારતીય દંડ સંહિતા (IPC) ની કલમ 153 (A) (દ્વેષ), 500 (માનહાનિ) અને 505 (C) કાર્યવાહી રદ કરવાના ઈનકાર સામે દાખલ અપીલ હેઠળ કર્યો હતો (કોઈ સમુદાય અથવા જાતિને બીજા સમુદાય સામે ગુનો કરવા માટે ઉશ્કેરવું).
- **કલમ 153 (A):**
- > ધર્મ, જાતિ, જન્મ સ્થળ, રહેઠાણ, ભાષા વગેરેના આધારે જુદા જુદા જૂથો વચ્ચે શત્રુતાને પ્રોત્સાહન આપવા અને સુમેળ માટે પ્રતિકૂળ કાર્ય કરવું.
- > તે શિક્ષાપાત્ર ગુનો હશે, જેમાં આરોપીને પાંચ વર્ષની સજા અને દંડની સજા થઈ શકે છે.
- **કલમ 505 (C):**
- > કોઈપણ વર્ગ અથવા સમુદાયના લોકોને કોઈપણ વર્ગ અથવા સમુદાય વિરૂદ્ધ ગુના કરવા માટે ઉશ્કેરવા અથવા આ સંદર્ભ પ્રયત્નો કરવા.
- > તે શિક્ષાપાત્ર ગુનો હશે, જેમાં આરોપીને વધુમાં વધુ ત્રણ વર્ષ કેદની સજા અથવા દંડ અથવા બંનેની સજા થઈ શકે છે.

હેટ કાઠમ

- **પરિચય:**
- > હેટ કાઠમ એ ગુનાહિત કૃત્યોને સંદર્ભિત કરે છે જે અમુક મતભેદો, મુખ્યત્વે ધાર્મિક પ્રથાઓ અને રિવાજો વગેરેને લીધે વ્યક્તિગત અથવા સામાજિક જૂથ સામેના પૂર્વગ્રહથી પ્રેરિત હોય છે.
- > તેની વ્યાખ્યામાં હાલમાં મોબ લિંચિંગ, ભેદભાવ અને અપમાનજનક ભાષણો તેમજ અપમાનજનક અને આવા ભાષણો શામેલ છે જે ચોક્કસ સમુદાય માટે હિંસા ભડકાવે છે.
- > સમગ્ર હેટ કાઠમને કોઈ પણ વ્યક્તિના હક ઉપર હુમલો તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરી શકાય છે, જે ફક્ત તે વ્યક્તિને જ અસર કરે છે, પરંતુ સમગ્ર સામાજિક બંધારણને પણ નુકસાન પહોંચાડે છે, જેના કારણે તેની તુલના અન્ય ગુનાહિત કૃત્યો સાથે કરવામાં આવે છે જેને વધુ વિકરાળ માનવામાં આવે છે.
- > હેટ કાઠમમાં મુખ્યત્વે જાતિ, ધર્મ અથવા વર્ગ વગેરેના આધારે કરવામાં આવેલી ટિપ્પણીઓ હોય છે.

ભારતમાં હેટ કાઠમ

- > ભારતમાં હેટ કાઠમની વ્યાખ્યા ‘અભદ્ર વાણી’ (દ્વેષપૂર્ણ ભાષણ) ને લીધે થતા નુકસાનને બદલે વ્યાપક સ્તરે સમુદાયને થતા નુકસાન અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાના હકની દ્રષ્ટિએ કરવામાં આવે છે.
- > ભારતમાં ધર્મ, વંશીયતા, સંસ્કૃતિ અથવા જાતિ પર આધારિત કોઈપણ અભદ્ર ભાષા અથવા ભાષાનું પ્રતિબંધ છે.

‘હેટ કાઠમ’ સામે ભારતીય કાયદો

- > જોકે ‘હેટ કાઠમ’ શબ્દનો ક્યાંય ભારતીય કાયદાઓમાં ઉલ્લેખ નથી, પરંતુ ભારતીય બંધારણ અને દેશના જુદા જુદા કાયદાઓમાં તેના જુદા જુદા પાસાઓ ઓળખાવાયા છે.
- > ભારતીય દંડ સંહિતા (IPC) એ કલમ 153 (A), 153 (B), 295 (A), 298, 505 (1) અને 505 (2) હેઠળ જાહેર કરે છે કે ધર્મ, વંશીયતા, સંસ્કૃતિ, ભાષા અને ક્ષેત્ર વગેરે કોઈપણ શબ્દ જે લેખિત અથવા મૌખિક આધારે અપમાન અને નફરતને પ્રોત્સાહન આપે છે તે કાયદા હેઠળ શિક્ષાત્મક છે.

‘હેટ કાઠમ’ અને તેના નિવારણને લગતી જોગવાઈઓ

સહિત કેટલાક અન્ય કાયદા

- > જન પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951
- > માહિતી ટેકનોલોજી અધિનિયમ, 2000
- > ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ) અધિનિયમ, 1967

RTI વિનંતીઓ નામંજૂર

- > તાજેતરમાં સેન્ટ્રલ ઈન્ફર્મેશન કમિશનમાં (કેન્દ્રીય માહિતી આયોગ) વાર્ષિક અહેવાલ મુજબ રજૂ કરાયેલ, વર્ષ 2019-20 માં RTIમાં કેન્દ્ર (માહિતીના અધિકાર) હેઠળ કરવામાં આવેલી કુલ વિનંતીઓના 4.3 % જેટલી ઘટી ગઈ છે.

- > વર્ષ 2005-06માં આ અસ્વીકાર દર 13.9% અને વર્ષ 2014-15માં 8.4% હતો.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > અસ્વીકાર કર્યા વિના: આમાં આશરે 40% અસ્વીકારનું માન્ય કારણ શામેલ નથી, કારણ કે તેમણે માહિતી અધિકાર કાયદા હેઠળના કેટલાક સેગમેન્ટ્સ (માહિતી અધિકાર અધિનિયમ) નો ઉપયોગ કર્યો નથી કે જે હેઠળ મુક્તિ આપવામાં આવી છે.
- > આ અસ્વીકારોને CIC ડેટામાં 'અન્ય' કેટેગરી હેઠળ વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા છે.
- > આ કાયદા હેઠળ માન્ય કારણો પૂરા પાડ્યા વિના એકલા નાણાં મંત્રાલયે તેની કુલ RTI વિનંતીઓમાંથી 40% નકારી કાઢી હતી.
- > વડાપ્રધાન કાર્યાલય, દિલ્હી હાઈકોર્ટ, નિયંત્રક અને ઓડિટર જનરલને લગતી 90% થી વધુ વિનંતીઓ નામંજૂર થઈ હતી, આ વિનંતીઓને 'અન્ય' વર્ગમાં મૂકીને નામંજૂર કરાઈ હતી.
- > મહત્તમ અસ્વીકાર: ગૃહ મંત્રાલયનો સૌથી વધુ અસ્વીકાર દર હતો, કારણ કે તેણે પ્રાપ્ત કરેલી કુલ આરટીઆઈ વિનંતીઓમાંથી 20% નકારી કાઢી હતી.
- > દિલ્હી પોલીસ અને આર્મીમાં પણ આરટીઆઈને નકારી કાઢવાના દરમાં વધારો જોવા મળ્યો હતો.
- RTI વિનંતીઓ નકારવાનો આધાર:
  - > કલમ 8 (1) માહિતી જાહેર કરવામાં મુક્તિ સાથે સંબંધિત છે:
  - > આ કલમ સરકારને દેશની સાર્વભૌમત્વ, અખંડિતતા, સુરક્ષા, આર્થિક હિતો વગેરેથી સંબંધિત કોઈપણ માહિતીને નકારી કાઢવાની મંજૂરી આપે છે.
  - > વ્યવસાયિક ટ્રસ્ટ, વેપારની ગુપ્તતા અથવા બૌદ્ધિક સંપત્તિ વગેરે જેવી માહિતી.
  - > માહિતી, જેની જાહેરાત કોઈપણ વ્યક્તિના જીવન અથવા શારીરિક સલામતીને જોખમમાં મૂકશે.
  - > માહિતી કે જે ગુનેગારોની તપાસ અથવા કાર્યવાહીની પ્રક્રિયામાં અવરોધ ઊભી કરશે.
  - > વ્યક્તિગત માહિતી કે જેની જાહેરાત કોઈ જાહેર પ્રવૃત્તિ અથવા રૂચિ સાથે કોઈ સંબંધ નથી.
  - > આરટીઆઈ વિનંતીઓને નકારી કાઢવાના લગભગ 46% કેસોમાં વિભાગ 8 (1) નો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
- કલમ 9:
  - > તે કેન્દ્રીય જાહેર માહિતી અધિકારી અથવા રાજ્ય જાહેર માહિતી અધિકારીને માહિતી માટેની વિનંતીને નકારવા માટે સત્તા આપે છે, જેમાં કોપિરાઈટનું ઉલ્લંઘન શામેલ છે.
- કલમ 24:
  - > તે ભ્રષ્ટાચાર અને માનવાધિકારના ભંગના આરોપોને બાદ કરતાં, સુરક્ષા અને ગુપ્તચર સંગઠનોને લગતી માહિતી રજૂ કરે છે.
  - > આ કેટેગરી હેઠળની લગભગ પાંચમાંથી એક (20%) આરટીઆઈને નકારી કાઢવામાં આવી હતી.

માહિતીનો અધિકાર (સુધારો) અધિનિયમ, 2019

- > કાયદાની જોગવાઈ કે મુખ્ય માહિતી કમિશનર અને માહિતી કમિશનરો સરકારની મુદત દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે.
- > આ સુધારણા પહેલા તેમનો કાર્યકાળ 5 વર્ષનો હતો.
- > નવા બિલ હેઠળ કેન્દ્ર અને રાજ્ય સ્તરે મુખ્ય માહિતી કમિશનર અને માહિતી કમિશનરોના પગાર, ભથ્થા અને અન્ય રોજગારની શરતો પણ કેન્દ્ર સરકાર નક્કી કરશે.
- > આ સુધારા પહેલાં, મુખ્ય માહિતી કમિશનરના પગાર, ભથ્થા અને અન્ય સેવાની શરતો મુખ્ય ચૂંટણી કમિશનર અને માહિતી કમિશનરોના માહિતી કમિશનરો (રાજ્યોના કિસ્સામાં રાજ્યના ચૂંટણી કમિશનરો) જેવી જ હતી.
- > માહિતી અધિકાર અધિનિયમ, 2005ની જોગવાઈમાં છે કે જો કોઈ ઉમેદવાર મુખ્ય માહિતી કમિશનર અને માહિતી કમિશનરના પદ પર નિમણૂક કરતી વખતે અન્ય કોઈ સરકારી નોકરીનો પેન્શન અથવા નિવૃત્તિ લાભ મેળવે છે, તો તે લાભની સમાન રકમ તેના પગારમાંથી કાપવામાં આવશે, પરંતુ આ આ નવા સુધારા બિલમાં જોગવાઈને નાબૂદ કરવામાં આવી છે.

કેન્દ્રીય માહિતી આયોગ

- સ્થાપન:
  - > CICની સ્થાપના RTI (રાઈટ ટુ ઈન્ફર્મેશન એક્ટ) હેઠળ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા વર્ષ 2005માં સ્થાપના કરવામાં આવી હતી, તે બંધારણીય સંસ્થા નથી.
- સભ્ય:
  - > કેન્દ્રીય માહિતી આયોગમાં એક મુખ્ય માહિતી કમિશનર અને મહત્તમ 10 સેન્ટ્રલ ઈન્ફર્મેશન કમિશનરની જોગવાઈ છે અને તેઓની નિમણૂક રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા કરવામાં આવે છે.
  - > વર્ષ 2019 માં, આયોગ પાસે મુખ્ય માહિતી કમિશનર ઉપરાંત છ માહિતી કમિશનર હતા.
- નિમણૂક:
  - > આ નિમણૂકો વડાપ્રધાનની અધ્યક્ષતાવાળી સમિતિની ભલામણ પર કરવામાં આવી છે, જેમાં લોકસભામાં વિપક્ષી નેતા અને વડાપ્રધાન દ્વારા નિયુક્ત કેબિનેટ મંત્રી સભ્યો હોય છે.
- કાર્યકાળ:
  - > આવી જગ્યાઓ માટે, મુખ્ય માહિતી કમિશનર અને માહિતી કમિશનર, કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નક્કી કર્યા મુજબ અથવા 65 વર્ષ (જે પહેલાંની હોય) ની વય સુધી આ પદ સંભાળશે.
  - > તેઓની ફરીથી નિમણૂક કરી શકાતી નથી.
- CICની શક્તિ અને કાર્યો:
  - > માહિતી અધિકાર અધિનિયમ, 2005 હેઠળ કોઈપણ વિષય પર મળેલી ફરિયાદોના મામલે સંબંધિત વ્યક્તિની પૂછપરછ કરવી એ પંચની ફરજ છે.
  - > કોઈ પણ સંજોગોમાં, જો યોગ્ય આધાર હોય તો કમિશનર સુઓ મોટો પાવર લઈને તપાસના આદેશ આપી શકે છે.

- > પૂછપરછ માટે સમન્સ મોકલવા, દસ્તાવેજોની આવશ્યકતા વગેરેના સંદર્ભમાં કમિશન પાસે સિવિલ કોર્ટની સત્તાઓ છે.

હાઇકોર્ટમાં એડહોક જજ

- > તાજેતરમાં સુપ્રીમ કોર્ટે હાઈકોર્ટ્સ (કેસની પેન્ડિંગ) માં પેન્ડિંગ કેસો સાથે કામ કરવા નિવૃત્ત ન્યાયાધીશોની નિમણૂક પર ભાર મૂક્યો છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- સુપ્રીમ કોર્ટના સૂચનો:
  - > એડહોક જજની નિમણૂક માટેની માર્ગદર્શિકા: અદાલતે એડ-હોક જજની નિમણૂક અને કામગીરી માટે મૌખિક માર્ગદર્શિકા આપી છે.
  - > ન્યાયમાં ચોક્કસ શ્રેણી કરતા વધુ વિલંબ: જો કોઈ ન્યાયક્ષેત્રમાં ન્યાય પ્રદાન કરવામાં નિયત મર્યાદાથી આગળ આઠ કે 10 વર્ષનો વિલંબ થાય છે, તો મુખ્ય ન્યાયાધીશ નિવૃત્ત ન્યાયાધીશ સંબંધિત ક્ષેત્રમાં વિશેષતા ધરાવતા ન્યાયાધીશ તરીકે નિમણૂક કરી શકે છે.
  - > આવા ન્યાયાધીશની મુદત લંબાવી શકાય છે.
  - > સ્થિતિ: એડહોક ન્યાયાધીશોની નિમણૂક અન્ય ન્યાયાધીશોની સેવાઓ માટે ખતરો રહેશે નહીં કારણ કે તેઓ જુનિયર માનવામાં આવશે.
  - > પસંદગી: નિવૃત્ત ન્યાયાધીશોની પસંદગી વિવાદના વિશિષ્ટ ક્ષેત્રમાં તેમની કુશળતાના આધારે કરવામાં આવશે અને કાયદાના તે ક્ષેત્રમાં બાકી રહેલા મુદ્દાઓને સમાધાન કર્યા પછી નિવૃત્ત થશે.
- નિવૃત્ત ન્યાયાધીશોની નિમણૂક માટે દલીલો:
  - > જો સંબંધિત ક્ષેત્રમાં 15 વર્ષથી વધુનો અનુભવ ધરાવતા નિવૃત્ત ન્યાયાધીશોને આ ક્ષેત્રોથી સંબંધિત વિવાદોનું સમાધાન લાવવા માટે એડહોક ન્યાયાધીશ તરીકે ફરીથી નિમણૂક કરવામાં આવશે, તો આવા વિવાદોનો ઝડપથી કાર્યવાહી કરી શકાય છે.
- સંબંધિત બંધારણીય જોગવાઈઓ
  - > નિવૃત્ત ન્યાયાધીશોની નિમણૂક માટેની જોગવાઈ બંધારણની કલમ 224A (ઉચ્ચ અદાલતોની બેઠકોમાં નિવૃત્ત ન્યાયાધીશોની નિમણૂક) હેઠળ કરવામાં આવી છે.
  - > કોઈ રાજ્યના હાઈકોર્ટના મુખ્ય ન્યાયાધીશ, રાષ્ટ્રપતિની પૂર્વ સંમતિથી, એવી વ્યક્તિની નિમણૂક કરી શકે છે કે જેણે તે હાઈકોર્ટ અથવા અન્ય કોઈ હાઈકોર્ટમાં ન્યાયાધીશનો હોદ્દો સંભાળ્યો હોય, તે હાઈકોર્ટના ન્યાયાધીશ તરીકે કામ કર્યું હોય. તેની નિમણૂક કરી શકાશે.

ન્યાયમાં વિલંબ માટેનું કારણ

- > સરકારની સૌથી મોટી પાર્ટી: આર્થિક સર્વેક્ષણ વર્ષ 2018-19 મુજબ નિર્ણયથી જીડીપીના 7.7% જેટલી વેરોની આવકનું નુકસાન થયું અને આ ખોટ હજી પણ વધી રહી છે.

- > બજેટ ફાળવણીમાં ઘટાડો: ન્યાયતંત્રને ફાળવવામાં આવેલ બજેટ જીડીપીના 0.08 થી 0.09% ની વચ્ચે છે. ફક્ત ચાર દેશો (જાપાન, નોર્વે, ઓસ્ટ્રેલિયા અને આઈસલેન્ડ) પાસે ઓછા બજેટની ફાળવણી છે પરંતુ તેમને ભારત જેવા વિલંબિત ન્યાયની સમસ્યા નથી.
- > લાંબી રજાની પ્રથા: સામાન્ય રીતે, નીચલી અદાલતોમાં લાંબા રજાની પ્રથા પેન્ડિંગ કેસો માટેનું મુખ્ય કારણ છે.
- > મૂલ્યાંકનનો અભાવ: જ્યારે નવો કાયદો બનાવવામાં આવે છે, ત્યારે સરકાર ન્યાયતંત્ર ઉપર કેટલો બોજ લાવે છે તેનું ન્યાયિક પ્રભાવ આકારણી કરવામાં આવતું નથી.
- > વધુ ન્યાયાધીશોની જરૂરિયાતને અવગણવામાં આવે છે.
- > ન્યાયિક નિમણૂકમાં વિલંબ: હાઈકોર્ટ્સમાં ખાલી પડેલી જગ્યાઓ ભરવા માટે કોલેજિયમ દ્વારા કરવામાં આવેલી ભલામણો સાત મહિનાથી એક વર્ષ સુધી સરકાર પાસે છે.
- > તમામ 25 ઉચ્ચ અદાલતોમાં ન્યાયાધીશોની મંજૂરીની સંખ્યા 1,080 છે. જો કે, માર્ચ 2021 સુધીમાં, ફક્ત 661 ન્યાયાધીશો (419 ખાલી જગ્યાઓ) કાર્યરત છે.
- > સરકારનું માનવું છે કે આ ખાલી પોસ્ટ્સ પર નિમણૂક પ્રક્રિયામાં વિલંબ માટે કોલેજિયમ અને હાઈકોર્ટ જવાબદાર છે.

આગળનો રસ્તો

- > નિમણૂક પ્રણાલીને સુવ્યવસ્થિત કરવી: ખાલી જગ્યાઓ અયોગ્ય વિલંબ વિના ભરવા જોઈએ.
- > આ નિમણૂકો માટે ન્યાયાધીશોની નિમણૂક માટે યોગ્ય સમય-મર્યાદા નક્કી કરીને આગોતરા ભલામણો કરવા જોઈએ.
- > ઓલ ઈન્ડિયા જ્યુડિશિયલ સર્વિસની રચના ભારતને વધુ સારી ન્યાયિક વ્યવસ્થા સ્થાપિત કરવામાં ચોક્કસપણે મદદ કરી શકે છે.
- > તકનીકીઓનો ઉપયોગ: લોકો તેમના અધિકારો પ્રત્યે વધુને વધુ જાગૃત થઈ રહ્યા છે અને તેથી જ કોર્ટમાં નોંધાયેલા કેસોની સંખ્યા વધી રહી છે.
- > આ સાથે વ્યવહાર કરવા ન્યાયિક અધિકારીઓને તાલીમ આપવાની જરૂર છે, ન્યાયાધીશોની ખાલી જગ્યાઓ ઝડપથી ભરવી જોઈએ અને આ સિવાય, ખાસ કરીને આર્ટિફિશિયલ ઈન્ટેલિજન્સના ટેકનોલોજીના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ.
- > અદાલતની બહારના સમાધાન: કોર્ટ કેસની અંદરના દરેક કેસનો ઉકેલ લાવવો ફરજિયાત નથી, અન્ય સંભવિત સિસ્ટમ્સનો પણ ઉપયોગ કરવો જોઈએ.
- > વૈકલ્પિક વિવાદ નિવારણ મિકેનિઝમ્સને પ્રોત્સાહન આપવાની પણ આવશ્યકતા છે, જેના માટે આર્બિટ્રેશન અને સમાધાન કાયદામાં ત્રણ વખત સુધારો કરવામાં આવ્યો છે જેથી સમાધાન અથવા લવાઈ દ્વારા મુકદ્દમા ઘટાડો.

બંધારણ અનુચ્છેદ 244(A)

- આસામમાં, બંધારણ અનુચ્છેદ 244(A) ની જોગવાઈ હેઠળ કેટલાક વિભાગો દ્વારા સ્વાયત્ત રાજ્યની માંગણી કરવામાં આવી રહી છે.

Back to Basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- 1950 ના દાયકામાં અવિભાજિત આસામની આદિવાસી વસ્તીના કેટલાક વર્ગમાં અલગ ડુંગરાળ રાજ્યની માંગ ઉભી થવા લાગી.
- લાંબા આંદોલન પછી મેઘાલયએ વર્ષ 1972 માં રાજ્ય મેળવ્યું.
- કરબી ઍંગલોંગ અને ઉત્તર કેચર હિલ્સના નેતાઓ પણ આ આંદોલનનો ભાગ હતા. તેમને આસામમાં રહેવાનો કે મેઘાલયમાં જોડાવાનો વિકલ્પ આપવામાં આવ્યો હતો.
- જો કે, તેઓ આસામમાં રહ્યા કારણ કે તેમને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા અનુચ્છેદ 244(A) સહિત અન્ય ઘણી સત્તાઓનું વચન આપવામાં આવ્યું હતું.
- 1980 ના દાયકામાં વધારે શક્તિ / સ્વાયત્તાની માંગએ ઘણા કરબી જૂથોમાં હિંસક ચળવળનું સ્વરૂપ લીધું.
- તે ટૂંક સમયમાં સંપૂર્ણ રાજ્યત્વની માંગ કરીને સશસ્ત્ર અલગતાવાદી બળવો બન્યું.

અનુચ્છેદ 244(A)

- આ અનુચ્છેદ સંસદને કાયદા દ્વારા આસામના કેટલાક આદિજાતિ વિસ્તારોમાં ભળીને એક સ્વાયત્ત રાજ્યની સ્થાપના માટે સશક્ત કરે છે.
- આ અનુચ્છેદમાં સ્થાનિક વિધાનસભાની સ્થાપના અથવા સ્થાનિક વહીવટ માટે પ્રધાનોની મંડળ અથવા બંનેની કલ્પના પણ કરવામાં આવી છે.
- 22 માં બંધારણ સુધારા અધિનિયમ, 1969 દ્વારા આ અનુચ્છેદને બંધારણમાં સમાવિષ્ટ કરવામાં આવ્યો હતો.
- અનુચ્છેદ 244(A) આદિજાતિ વિસ્તારોને ભારતીય બંધારણના છઠ્ઠા શેડ્યુલ કરતાં વધુ સ્વાયત્ત સત્તા આપે છે. તેમાંથી, સૌથી મહત્વપૂર્ણ શક્તિ કાયદો અને વ્યવસ્થાના નિયંત્રણ સાથે સંબંધિત છે.
- જ્યારે છઠ્ઠી સૂચિ હેઠળ આદિજાતિ વિસ્તારોમાં કાયદો અને વ્યવસ્થા અંગે સ્વાયત્ત શાસિત પરિષદનો અધિકારક્ષેત્ર નથી.

છઠ્ઠી સૂચિ

- બંધારણની છઠ્ઠી સૂચિમાં આસામ, મેઘાલય, ત્રિપુરા અને મિઝોરમમાં આદિવાસી વિસ્તારોના વહીવટ માટે આ રાજ્યોમાં આદિવાસી લોકોના અધિકારોના રક્ષણની જોગવાઈ છે.
- આ વિશેષ જોગવાઈઓ બંધારણ અનુચ્છેદ 244 (2) અને બંધારણ અનુચ્છેદ 275 (1) હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવી છે.

- આસામમાં દિમા હસાઓ, કરબી ઍંગલોંગ અને પશ્ચિમ કરબી અને બોડો પ્રાદેશિક વિસ્તારોના પર્વતીય જિલ્લાઓ આ જોગવાઈ હેઠળ આવરી લેવામાં આવ્યા છે.
- રાજ્યપાલને સ્વાયત્ત જિલ્લાઓની રચના અને પુનર્ગઠન કરવાનો અધિકાર છે. તેથી, રાજ્યપાલ તેમના વિસ્તારોમાં વધારો અથવા ઘટાડો કરી શકે છે અથવા તેમનું નામ અથવા સીમાઓ નિર્ધારિત કરી શકે છે. પાંચમી શિડ્યુલ હેઠળ સુનિશ્ચિત વિસ્તારોનું વહીવટ યુનિયનની કારોબારી સત્તા હેઠળ આવે છે, ત્યારે છઠ્ઠી સૂચિ રાજ્ય સરકારની કારોબારી સત્તા હેઠળ આવે છે.
- પાંચમું અનુસૂચિ આસામ, મેઘાલય, ત્રિપુરા અને મિઝોરમ સિવાય કોઈ પણ રાજ્યમાં અનુસૂચિત ક્ષેત્ર અને અનુસૂચિત જનજાતિના વહીવટ અને નિયંત્રણ સાથે સંબંધિત છે.
- આ ગોઠવણી મુજબ, રાજ્યમાં કાર્યરત સમગ્ર સામાન્ય વહીવટી પ્રણાલી અનુસૂચિત ક્ષેત્રો સુધી વિસ્તરતી નથી.
- હાલમાં પાંચ રાજ્યોમાં આંધ્ર પ્રદેશ, છત્તીસગઢ, ગુજરાત, હિમાચલ પ્રદેશ, ઝારખંડ, મધ્યપ્રદેશ, મહારાષ્ટ્ર, ઓડિશા, રાજસ્થાન અને તેલંગાણાનો સમાવેશ થાય છે.
- તે જ સમયે, કેરળ, તમિળનાડુ, કર્ણાટક, પશ્ચિમ બંગાળ, ઉત્તર પ્રદેશ અને જમ્મુ-કાશ્મીરમાં આદિવાસી વિસ્તારોને પાંચમી કે છઠ્ઠી સૂચિ હેઠળ લાવવામાં આવ્યા નથી.
- સંસદ અથવા રાજ્ય વિધાનસભાના કાયદા સ્વાયત્ત જિલ્લાઓ અને સ્વાયત્ત પ્રદેશોમાં અથવા અમુક સુધારા અને અપવાદો સાથે લાગુ થતા નથી.
- આ પરિષદોને વ્યાપક નાગરિક અને ગુનાહિત ન્યાયિક સત્તા પણ આપવામાં આવી છે, ઉદાહરણ તરીકે ગ્રામ્ય અદાલતોની સ્થાપના વગેરે. જો કે, આ કાઉન્સિલોનો ન્યાયિક અધિકારક્ષેત્ર સંબંધિત ઉચ્ચ ન્યાયાલયના અધિકારક્ષેત્રને આધિન છે.

રાજકારણનું અપરાધિકરણ

- આસામ, કેરળ, પુડુચેરી, તામિલનાડુ અને પશ્ચિમ બંગાળમાં વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં તાજેતરમાં રાષ્ટ્રીય ચૂંટણી ઘડિયાળ (National Election Watch) અને એસોસિયેશન ઓફ ડેમોક્રેટિક રિફોર્મ્સ (Association of Democratic Reforms- ADR) અનુસાર 6,318 ઉમેદવારોમાંથી 1,157 ઉમેદવારો પર કેસ નોંધાયેલા છે.
- ભારતમાં લોકશાહી, શાસન અને ચૂંટણી સુધારણા માટે 2002 થી ન્યૂ (NEW) નામનું રાષ્ટ્રવ્યાપી અભિયાન ચાલી રહ્યું છે, જેમાં 1200 થી વધુ બિન-સરકારી સંગઠનો (NGO) અને આવી અન્ય નાગરિક સંસ્થાઓ શામેલ છે.
- ADR એ એક બિન-સરકારી સંસ્થા છે, જેની સ્થાપના વર્ષ 1999 માં નવી દિલ્હીમાં થઈ હતી.

Back to Basics : રાજકારણના ગુનાહિતકરણ અંગે

- > તે રાજકારણમાં ગુનેગારોની વધતી ભાગીદારીનો સંદર્ભ આપે છે, એટલે કે ચૂંટણી લડીને ગુનેગારોને સંસદ અથવા રાજ્ય વિધાનસભામાં સભ્યો તરીકે પસંદ કરી શકાય છે. આ મુખ્યત્વે નેતાઓ અને ગુનેગારો વચ્ચેના જોડાણને કારણે થાય છે.
- ગુનાહિત ઉમેદવારોની ગેરલાયકાતના કાનૂની પાસા:
  - > ભારતીય બંધારણમાં કોઈ પણ ગુનાહિત પ્રકૃતિના વ્યક્તિની અયોગ્યતાની જોગવાઈ નથી, જેણે સંસદ અથવા વિધાનસભાઓની ચૂંટણી લડી હતી.
  - > લોકો પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951 ધારાસભામાં ચૂંટણી લડવા માટે વ્યક્તિને અયોગ્ય ઠેરવવાના માપદંડને દર્શાવે છે.
  - > અધિનિયમની ધારા 8 દોષિત રાજકારણીઓને ચૂંટણી લડતા અટકાવશે નહીં, જેઓ ફક્ત સુનાવણી હેઠળ છે અને દોષ સાબિત થવાનો બાકી છે અને તેની સામે આક્ષેપ કેટલો ગંભીર છે તે મહત્વનું નથી.
  - > એક્ટની કલમ 8(1) અને 8(2) હેઠળ જો ધારાસભ્ય (સાંસદ અથવા ધારાસભ્ય) હત્યા, બળાત્કાર, આતંકવાદી પ્રવૃત્તિઓમાં સંડોવણી જેવા ગુનામાં સામેલ થાય છે, તો તે આ કલમ હેઠળ ગેરલાયક ઠરશે અને 6 વર્ષના સમયગાળા માટે ગેરલાયક ઠરાવવામાં આવશે.

ગુનાહિતકરણનું કારણ

- રાજકીય ઇચ્છાશક્તિનો અભાવ:
  - > જનપ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ કાયદામાં સુધારા હોવા છતાં, રાજકીય પક્ષોને સામાન્ય સંમતિ મળી છે જે રાજકારણના ગુનાહિતકરણને રોકવા માટે સંસદને મજબૂત કાયદાઓ બનાવવાથી અટકાવે છે.
- અમલીકરણનો અભાવ:
  - > રાજકારણમાં ગુનાહિતકરણને રોકવા માટે કરવામાં આવેલા કાયદાઓ અને નિર્ણયોના અમલીકરણના અભાવને કારણે આ બહુ મદદ કરી શક્યું નથી.
- સંકીર્ણ સ્વાર્થ:
  - > રાજકીય પક્ષો દ્વારા પસંદ કરેલા ઉમેદવારોના સંપૂર્ણ ગુનાહિત ઇતિહાસનું પ્રકાશન ખૂબ અસરકારક હોઈ શકે નહીં, કારણ કે મતદારોનો મોટો હિસ્સો જાતિ અથવા ધર્મ જેવા સમુદાયના હિતોથી પ્રભાવિત થઈને મત આપે છે.
- બળ અને નાણાંનો ઉપયોગ:
  - > ગંભીર ગુનાહિત પૃષ્ઠભૂમિવાળા ઉમેદવારોમાં ઘણીવાર નોંધપાત્ર પ્રમાણમાં નાણાં અને સંપત્તિ હોય છે, તેથી તેઓ પક્ષના ચૂંટણી પ્રચારમાં વધુને વધુ પૈસા ખર્ચ કરે છે અને રાજકારણમાં પ્રવેશવાની અને જીતવાની તકો વધી જાય છે.
  - > આ ઉપરાંત, કેટલીકવાર મતદારો પાસે કોઈ વિકલ્પ હોતો નથી, કારણ કે તમામ લડતા ઉમેદવારો ગુનાહિત વલણના હોય છે.

અસર

- મુક્ત અને નિષ્પક્ષ ચૂંટણીના સિદ્ધાંતની વિરુદ્ધ:
  - > આ સારા ઉમેદવારોની પસંદગી માટે મતદારોની પસંદગીને મર્યાદિત કરે છે.
  - > તે લોકશાહીનો આધાર છે તેવી મુક્ત અને નિષ્પક્ષ ચૂંટણીઓના ધર્મો વિરુદ્ધ છે.
- સુશાસન પર અસર:
  - > મુખ્ય સમસ્યા એ છે કે કાયદો ભંગ કરનાર કાયદા નિર્માતા બને છે, આ સુશાસન સ્થાપવામાં લોકશાહી પ્રક્રિયાની અસરકારકતાને અસર કરે છે.
  - > ભારતીય લોકશાહી પદ્ધતિમાં આ વલણ અહીંની સંસ્થાઓની પ્રકૃતિની નબળી છબી અને વિધાનસભાના ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓની ગુણવત્તાને પ્રતિબિંબિત કરે છે.
- જાહેર સેવકોના કામ પર અસર:
  - > આ ચૂંટણી દરમિયાન અને પછી કાળા નાણાંના વ્યાપમાં વધારો કરે છે, જે સમાજમાં ભ્રષ્ટાચારમાં વધારો કરે છે અને જાહેર સેવકોના કાર્યને અસર કરે છે.
- સામાજિક ભેદભાવને પ્રોત્સાહન:
  - > તે સમાજમાં હિંસાની સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહિત કરે છે અને ભવિષ્યના જનપ્રતિનિધિઓ માટે ખોટું ઉદાહરણ રજૂ કરે છે.

રાજકારણના ગુનાહિતકરણને રોકવા માટે સુપ્રીમ કોર્ટના**તાજેતરના પગલા**

- > સુપ્રીમ કોર્ટે ફેબ્રુઆરી 2020 માં રાજકીય પક્ષોને વિધાનસભા અને લોકસભાની ચૂંટણીઓ માટે તેમના ઉમેદવારોના સંપૂર્ણ ગુનાહિત ઇતિહાસને પ્રકાશિત કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો, તેમજ કયા કારણોસર તેમને ગુનાહિત કૃત્ય કરવા મજબૂર થયા હતા.
- > કોર્ટે રાજકીય પક્ષોને તેમના જાહેર ઉમેદવારોના બાકી ગુનાહિત કેસોને પબ્લિક ઇન્ટરેસ્ટ ફાઉન્ડેશન વિ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, 2018 માં ઓનલાઇન પ્રકાશિત કરવા સૂચના આપી હતી.

આગળનો રસ્તો

- > ચૂંટણી સુધારા અંગેની વિવિધ સમિતિઓ (દિનેશ ગોસ્વામી, ઈન્દ્રજિત સમિતિ) એ રાજ્યને ચૂંટણી ખર્ચ ખર્ચવા ભલામણ કરી હતી, જે ચૂંટણીમાં કાળા નાણાંના ઉપયોગને રોકવામાં મદદ કરશે અને પરિણામે રાજકારણના ગુનાહિતકરણને મર્યાદિત કરી શકશે.
- > ચૂંટણી પ્રક્રિયા માટે રાજકીય પક્ષોની બાબતોને નિયંત્રિત કરવા માટે સ્વચ્છતા જરૂરી છે, જેના માટે ચૂંટણી પંચને મજબૂત બનાવવું જરૂરી છે.
- > ચૂંટણી દરમિયાન પૈસા, ભેટો જેવા અન્ય લાલચ પ્રત્યે મતદારોએ સાવધ રહેવાની જરૂર છે.

- > રાજકારણના ગુનાહિતકરણ અને ભારતીય લોકશાહી પર તેના વધતા નુકસાનકારક પ્રભાવોને રોકવા માટે ભારતના રાજકીય પક્ષોની અચકાતાને ધ્યાનમાં રાખીને, અહીંની અદાલતોએ હવે ગંભીર ગુનાહિત વૃત્તિવાળા ઉમેદવારોની ચૂંટણી પર પ્રતિબંધ લગાવવા જેવા નિર્ણયો પર વિચાર કરવો જોઈએ.

પ્રશ્નોત્તરી

1. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- લોકપ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951 ધારાસભામાં ચૂંટણી લડવા માટે વ્યક્તિને અયોગ્ય ઠેરવવાના માપદંડને દર્શાવે છે.
- લોકપ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951ની ધારા 8 દોષિત રાજકારણીઓને ચૂંટણી લડતા અટકાવશે નહીં, જેઓ ફક્ત સુનાવણી હેઠળ છે અને દોષ સાબિત થવાનો બાકી છે અને તેની સામે આક્ષેપ કેટલો ગંભીર છે તે મહત્વનું નથી.
- લોકપ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951ની કલમ 8(1) અને 8(2) હેઠળ જો ધારાસભ્ય (સાંસદ અથવા ધારાસભ્ય) હત્યા, બળાત્કાર, આતંકવાદી પ્રવૃત્તિઓમાં સંડોવણી જેવા ગુનામાં સામેલ થાય છે, તો તે આ કલમ હેઠળ ગેરલાયક ઠરશે અને 6 વર્ષના સમયગાળા માટે ગેરલાયક ઠરાવવામાં આવશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

2. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- ‘પોસ્ટલ પેપર્સ દ્વારા મતદાન’ એટલે કે ‘પોસ્ટલ વોટિંગ’ (Postal Voting) દ્વારા મતદાન મર્યાદિત સંખ્યામાં મતદારોના જૂથો દ્વારા થઈ શકે છે.
- સશસ્ત્ર દળો જેવા કે સૈન્ય, નૌકાદળ અને હવાઈ દળના સભ્યો, કોઈપણ રાજ્યના સશસ્ત્ર પોલીસ દળના સભ્યો (રાજ્યની બહાર ફરજ બજાવતા), ભારતની બહાર સ્થિત સરકારી કર્મચારીઓ અને તેમના જીવનસાથીઓ માત્ર પોસ્ટ દ્વારા મતદાન કરવાના હકદાર હોય છે.
- જન પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951 ની ધારા 60 હેઠળ પોસ્ટલ વોટિંગના મતદારોને આ છૂટ આપવામાં આવી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

3. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- બંધારણના અનુચ્છેદ-44 માં જણાવાયું છે કે રાજ્ય ભારતના સમગ્ર ક્ષેત્રમાં નાગરિકો માટે સમાન નાગરિક સંહિતા સુનિશ્ચિત કરવાનો પ્રયાસ કરશે.
- અનુચ્છેદ-37 માં નિર્ધારિત કરેલ છે કે રાજ્યના નીતિ નિર્દેશક સિદ્ધાંતો સંબંધિત જોગવાઈઓને કોઈપણ અદાલત દ્વારા લાગુ કરી શકાતા નથી.
- સમાન નાગરિક સંહિતા સમગ્ર દેશ માટે સમાન કાયદાની સાથે-સાથે બધા ધાર્મિક સમુદાયો માટે લગ્ન, છૂટાછેડા, વારસો, દત્તક લેવું વગેરે કાયદામાં પણ સમાનતાની જોગવાઈ કરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

4. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- સ્ટાર પ્રચારક બનાવવા કે નહીં તે અંગે કોઈ કાયદો ઉપલબ્ધ નથી.
- ECI દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત ‘રાષ્ટ્રીય અથવા રાજ્ય કક્ષાની પાર્ટી’ ના મહત્તમ 40 સ્ટાર પ્રચારકોની નિમણૂક થઈ શકે છે.
- એક બિન-માન્યતા પ્રાપ્ત રાજકીય પક્ષ મહત્તમ 20 જેટલા સ્ટાર પ્રચારકોને નોમિનેટ કરી શકે છે.
- સ્ટાર પ્રચારકો પરનો ખર્ચ સંબંધિત ઉમેદવારના ખર્ચમાં શામેલ કરવામાં આવતો નથી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3   (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4   (D) 1, 2, 3, અને 4

5. હેટ કાઈમના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- ‘હેટ કાઈમ’ શબ્દનો કયાંય ભારતીય કાયદાઓમાં ઉલ્લેખ નથી, પરંતુ ભારતીય બંધારણ અને દેશના જુદા-જુદા કાયદાઓમાં તેના જુદા જુદા પાસાઓ ઓળખાવાયા છે.
- હેટ કાઈમ એ ગુનાહિત કૃત્યોને સંદર્ભિત કરે છે જે અમુક મતભેદો, મુખ્યત્વે ધાર્મિક પ્રથાઓ અને રિવાજો વગેરેને લીધે વ્યક્તિગત અથવા સામાજિક જૂથ સામેના પૂર્વગ્રહથી પ્રેરિત હોય છે.
- તેની વ્યાખ્યામાં હાલમાં મોબ લિંચિંગ, ભેદભાવ અને અપમાનજનક ભાષણો તેમજ અપમાનજનક અને આવા ભાષણો શામેલ છે જે ચોક્કસ સમુદાય માટે હિંસા ભડકાવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

6. માહિતીનો અધિકાર (સુધારો) અધિનિયમ, 2019ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. કાયદાની જોગવાઈ કે મુખ્ય માહિતી કમિશનર અને માહિતી કમિશનરો સરકારની મુદત દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે.

2. નવા બિલ હેઠળ કેન્દ્ર અને રાજ્ય સ્તરે મુખ્ય માહિતી કમિશનર અને માહિતી કમિશનરોના પગાર, ભથ્થાં અને અન્ય રોજગારની શરતો પણ કેન્દ્ર સરકાર નક્કી કરશે.

3. કેન્દ્રીય માહિતી આયોગમાં એક મુખ્ય માહિતી કમિશનર અને મહત્તમ 10 સેન્ટ્રલ ઈન્ફર્મેશન કમિશનરની જોગવાઈ છે અને તેઓની નિમણૂક રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા કરવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

7. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. એડહોક ન્યાયાધીશોની નિમણૂક અન્ય ન્યાયાધીશોની સેવાઓ માટે ખતરો રહેશે નહીં કારણ કે તેઓ જુનિયર માનવામાં આવશે.

2. તમામ 25 ઉચ્ચ અદાલતોમાં ન્યાયાધીશોની મંજૂરીની સંખ્યા 1,080 છે. જો કે, માર્ચ 2021 સુધીમાં, ફક્ત 661 ન્યાયાધીશો (419 ખાલી જગ્યાઓ) કાર્યરત છે.

3. નિવૃત્ત ન્યાયાધીશોની નિમણૂક માટેની જોગવાઈ બંધારણની કલમ 224A (ઉચ્ચ અદાલતોની બેઠકોમાં નિવૃત્ત ન્યાયાધીશોની નિમણૂક) હેઠળ કરવામાં આવી છે.

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

8. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. અનુચ્છેદ 244(A) આદિજાતિ વિસ્તારોને ભારતીય બંધારણના છઠ્ઠા શેડ્યૂલ કરતાં વધુ સ્વાયત્ત સત્તા આપે છે. તેમાંથી, સૌથી મહત્વપૂર્ણ શક્તિ કાયદો અને વ્યવસ્થાના નિયંત્રણ સાથે સંબંધિત છે.

2. બંધારણની છઠ્ઠી સૂચિમાં આસામ, મેઘાલય, ત્રિપુરા અને મિઝોરમમાં આદિવાસી વિસ્તારોના વહીવટ માટે આ રાજ્યોમાં આદિવાસી લોકોના અધિકારોના રક્ષણની જોગવાઈ છે.

3. રાજ્યપાલને સ્વાયત્ત જિલ્લાઓની રચના અને પુનર્ગઠન કરવાનો અધિકાર છે. તેથી, રાજ્યપાલ તેમના વિસ્તારોમાં વધારો અથવા ઘટાડો કરી શકે છે અથવા તેમનું નામ અથવા સીમાઓ નિર્ધારિત કરી શકે છે.

4. 22 માં બંધારણ સુધારા અધિનિયમ, 1969 દ્વારા અનુચ્છેદ 244(A)ને બંધારણમાં સમાવિષ્ટ કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

NOW AVAILABLE

GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE,
S.T.I., Dy.SO, નાયબ મામલતદાર,
બિનસચિવાલય ક્લાર્ક,
તલાટી, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક
પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

**ગુજરાતનો
સાંસ્કૃતિક વારસો**

એકવાનસ તેવલું પરીક્ષાલક્ષી પુસ્તક
જેમાં તમામ સરકારી પુસ્તકોનો
અર્ક રૂપે સમાવેશ

ગુજરાત અંગેની વિશેષ માહિતી અને
તથ્યોનું વિશદ-પરિપૂર્ણ સંકલન

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં મુલાકાત પ્રશ્નોને ધ્યાનમાં
સખીને રજૂ કરેલો ગુજરાતના સાંસ્કૃતિક
વારસાનો તાલ સરળ અભ્યાસ

LATEST
2021

ગુજરાતનો
સાંસ્કૃતિક વારસો

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

કેન્દ્ર સરકારે સ્કેપ સર્ટિફિકેટ રજૂ કરવા પર નવા વાહનોની ખરીદી પર 25% ટેક્સ છૂટની દરખાસ્ત કરી છે

- કેન્દ્ર સરકારે સ્કેપ સર્ટિફિકેટ રજૂ કરવા પર નવા વાહનોની ખરીદી પર 25 ટકા ટેક્સ છૂટનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે. માર્ગ, પરિવહન અને હાઈવે મંત્રાલયે સ્કેપ વાહનો માટે મોટર વાહન કરમાં મુક્તિ અંગેના નિયમોનો મુસદ્દો પ્રકાશિત કર્યો છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- આ મુસદ્દા નિયમો અંતર્ગત લોકોને વાહન સ્કેપ સર્ટિફિકેટ સાથે વ્યક્તિગત વાહનોની ખરીદી પર 25 ટકાની છૂટ મળશે, જ્યારે વેપારી વાહનોની ખરીદી પર વેરામાં રાહત 15 ટકા મળશે.
- વ્યક્તિગત વાહનોના કિસ્સામાં આઠ વર્ષ માટે વેરાની છૂટ મળશે જ્યારે વેપારી વાહનો માટે, તે 15 વર્ષ સુધીની હશે. સરકારે 30 દિવસના સમયગાળા દરમિયાન મુસદ્દા નિયમો અંગે વિવિધ હોદ્દેદારોના સૂચનો આમંત્રિત કર્યા છે. આ નિયમ આ વર્ષે 1 ઓક્ટોબરથી લાગુ થશે.

નવી વાહન સ્કેપિંગ નીતિ

- આ સ્કેપિંગ નીતિ વાહનોના ઉત્સર્જનને ઘટાડીને ઓટોમોબાઈલ ક્ષેત્રમાં પરિવર્તન લાવશે. આ નીતિ અયોગ્ય, જૂના અને પ્રદૂષિત વાહનોને ઉપયોગથી બાકાત રાખવા માટે ઈકોસિસ્ટમ બનાવવાના હેતુથી રજૂ કરવામાં આવી હતી.
- આ નીતિ હેઠળ, ખાનગી વાહનોને 20 વર્ષ પછી સ્વયંસંચાલિત કેન્દ્રો પર સ્વાસ્થ્ય પરીક્ષણ કરવું પડશે. બીજી બાજુ, વ્યાપારી વાહનોને 15 વર્ષ પછી સ્વાસ્થ્ય પરીક્ષણ કરવું પડશે. જો વાહન ત્રણ વખત તંદુરસ્તી પરીક્ષણમાં પાસ થવામાં નિષ્ફળ જાય, તો માલિક તેને રસ્તા પર ચલાવી શકશે નહીં.

નીતિનું મહત્વ

- આ નીતિ પર્યાવરણને અનુકૂળ, બળતણ કાર્યક્ષમ વાહનોને પ્રોત્સાહિત કરવામાં મદદ કરશે. આમ, તે વાહનોના પ્રદૂષણ અને તેલ આયાત બિલને ઘટાડશે. તેનાથી રસ્તાની સલામતીમાં પણ સુધારો થશે.
- આ હેઠળ સ્ટીલ, પ્લાસ્ટિક અને કોપર જેવી રિસાયકલ સામગ્રીનો ફરીથી ઉપયોગ કરી શકાય છે. આમ, વાહનના એકંદરે ખર્ચમાં ઘટાડો થશે.
- એકવાર જૂના વાહનો દૂર થયા બાદ નવા વાહનોના વેચાણમાં વેગ મળશે જે દેશના ઓટોમોબાઈલ ઉદ્યોગને વેગ આપશે. તે વાહનોની બળતણ કાર્યક્ષમતામાં વધારો કરશે અને રોકાણ આકર્ષિત કરશે.

2021-22માં ભારતનો આર્થિક વિકાસ દર 7% રહેશે: UNESCAP

- એશિયા અને પેસિફિક માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્રનું આર્થિક અને સામાજિક આયોગ દ્વારા (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific – UNESCAP) તાજેતરમાં ‘આર્થિક અને સામાજિક સર્વેક્ષણ એશિયા અને પેસિફિક 2021’ શીર્ષક હેઠળ અહેવાલ બહાર પાડ્યો છે. તદનુસાર, 2021 માં ભારતનું આર્થિક ઉત્પાદન 2019 ના સ્તરે નીચે રહેવાની ધારણા છે.
- આ અહેવાલ મુજબ, ભારતનો આર્થિક વિકાસ દર 2021-22માં 7% થઈ શકે છે. આગળ, તેણે જણાવ્યું છે કે બિન-પરફોર્મિંગ લોનને નિયંત્રણમાં રાખતી વખતે ઓછા ઉધાર ખર્ચ જાળવવાનું એક પડકાર હશે.

Back to Basics : એશિયા અને પેસિફિક માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્રનું આર્થિક અને સામાજિક આયોગ(UNESCAP)

- એશિયા અને પેસિફિક માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્રનું આર્થિક અને સામાજિક આયોગ(UNESCAP) એ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આર્થિક અને સામાજિક પરિષદના પાંચ પ્રાદેશિક કમિશનમાંથી એક છે.
- તેની સ્થાપના એશિયા અને દૂર પૂર્વમાં આર્થિક પ્રવૃત્તિઓને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કરવામાં આવી હતી.
- આયોગમાં 53 સભ્ય દેશોનો સમાવેશ થાય છે, જ્યારે 9 સહયોગી સભ્યો છે. તેના સભ્યોમાં ફ્રાંસ, નેધરલેન્ડ, યુનાઈટેડ કિંગડમ અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સનો પણ સમાવેશ થાય છે.
- તેની રચના 28 માર્ચ, 1947 ના રોજ થઈ હતી. તેનું મુખ્ય મથક થાઈલેન્ડના બેંગકોકમાં છે.

RBIએ બેઝ રેટને 15 બેસિસ પોઇન્ટ ઘટાડીને 7.81% કર્યો

- નોન-બેંકિંગ ફાઇનાન્સ કંપનીઓ (NBFC) અને માઈક્રો ફાઇનાન્સ સંસ્થાઓ (MFI) દ્વારા આપવામાં આવતી વિવિધ લોન આવતીકાલથી સસ્તી થવાની સંભાવના છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- ભારતીય રિઝર્વ બેંકે આજે માહિતી આપી હતી કે બેઝ રેટ 7.81 ટકા છે. આ વર્તમાન ક્વાર્ટર કરતા 15 બેસિસ પોઇન્ટ (0.15%) નીચો છે. ગયા વર્ષે તે આ સમયગાળા દરમિયાન 8.76% હતો.

- > દર ત્રિમાસિકના અંતિમ કાર્યકારી દિવસે, RBI આગામી ક્વાર્ટરમાં તેના ઋણ લેનારાઓને NBFC-MFI દ્વારા વસૂલવામાં આવશે તે વ્યાજ દર નક્કી કરે છે. તે પાંચ સૌથી મોટી વેપારી બેંકોના બેઝ રેટની સરેરાશ પર આધારિત છે.

ભારતીય રિઝર્વ બેંક (RBI)

- > ભારતીય રિઝર્વ બેંકની સ્થાપના 1 એપ્રિલ 1935 ના રોજ ભારતીય રિઝર્વ બેંક એક્ટ, 1934 ની જોગવાઈઓ મુજબ કરવામાં આવી હતી. શરૂઆતમાં કોલકાતામાં રિઝર્વ બેંકની સેન્ટ્રલ ઓફિસની સ્થાપના થઈ હતી પરંતુ 1937 માં તેને કાયમી ધોરણે મુંબઈ સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવી હતી.
- > કેન્દ્રીય કાર્યાલય તે જગ્યા છે જ્યાં રાજ્યપાલ બેસે છે અને જ્યાં નીતિઓ બનાવવામાં આવે છે. 1949 માં રાષ્ટ્રીયકરણ થયું ત્યારથી, રિઝર્વ બેંક સંપૂર્ણ રીતે ભારત સરકારની માલિકીની છે.

2022 માં ભારતનો સ્વાસ્થ્ય સેવા ઉદ્યોગ 372 અબજ ડોલર સુધી પહોંચશે: નીતિ આયોગ

- > 2022 માં ભારતનો હેલ્થકેર ઉદ્યોગ 372 અબજ ડોલર સુધી પહોંચવાની અપેક્ષા છે. દેશના હેલ્થકેર ક્ષેત્રે છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં ઝડપથી વિકાસ કર્યો છે, વાર્ષિક વિકાસ દર આશરે 22% છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > નીતિ આયોગે સ્વાસ્થ્ય સેવા ઉદ્યોગ ક્ષેત્રના વિવિધ ક્ષેત્રોમાં રોકાણની તકોની શ્રેણીની રૂપરેખા આપતો એક અહેવાલ બહાર પાડ્યો છે. આમાં હોસ્પિટલો, તબીબી ઉપકરણો, આરોગ્ય વીમો, ટેલિમેડિસિન, ગૃહ આરોગ્ય વગેરે શામેલ છે. આવક અને રોજગાર બંનેની દ્રષ્ટિએ સ્વાસ્થ્ય સેવા ઉદ્યોગ ભારતીય અર્થવ્યવસ્થાના સૌથી મોટા ક્ષેત્રમાંનું એક બની ગયું છે.
- > રાષ્ટ્રીય કૌશલ વિકાસ નિગમના અનુમાન મુજબ, આરોગ્યસંભાળ ક્ષેત્ર ભારતમાં 2017-22ની વચ્ચે ભારતમાં 27 લાખ વધારાની રોજગારીનું સર્જન કરી શકે છે. આ અહેવાલ નીતિ આયોગ, સીઈઓ અમિતાભ કાંત અને અધિક સચિવ ડો.રાકેશ સરવાલ દ્વારા અને સભ્ય ડોક્ટર વી.કે. પોલ દ્વારા આપવામાં આવ્યો છે.

નીતિ આયોગ

- > તે ભારતમાં એક નીતિ થિંક ટેન્ક છે જેની સ્થાપના 2015 માં આયોજન પંચની જગ્યાએ કરવામાં આવી હતી. આ સંસ્થા સહકારી સંઘવાદ સાથે ટકાઉ વિકાસના લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે સ્થાપિત કરવામાં આવી હતી. વડા પ્રધાન એ નીતિ આયોગના અધ્યક્ષ છે.

નીતિ આયોગના સભ્યો

- > વડા પ્રધાન એ નીતિ આયોગના અધ્યક્ષ છે.
- > તેમાં તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોના મુખ્યમંત્રીઓ અને કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોના લેફ્ટનન્ટ ગવર્નરોની બનેલી ગવર્નિંગ કાઉન્સિલનો સમાવેશ થાય છે, જોકે, તેમાં દિલ્હી અને પુડુચેરીનો સમાવેશ નથી.
- > તેમાં રાજ્યોના મુખ્યમંત્રીઓ અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના ઉપરાજ્યપાલની બનેલી પ્રાદેશિક પરિષદો પણ છે.

વિશ્વ બેંકે નાણાકીય વર્ષ 2021-22 માટે ભારતની વાસ્તવિક જીડીપી વૃદ્ધિ 7.5 થી 12.5 ટકા રહેવાની ધારણા કરી

- > વિશ્વ બેંકે જાન્યુઆરીમાં અંદાજે 5.4 ટકાની તુલનામાં 2021-22 દરમિયાન ભારતનો જીડીપી વૃદ્ધિદર 10.1% થવાનો અંદાજ લગાવ્યો છે.
- > વિશ્વ બેંકે જણાવ્યું હતું કે, કોવિડ -19 ની અર્થવ્યવસ્થા પરની અસર વચ્ચે નોંધપાત્ર અનિશ્ચિતતાને જોતા, ભારતની વાસ્તવિક જીડીપી વૃદ્ધિ 7.5 ટકાથી 12.5 ટકા સુધીની થઈ શકે છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > વિશ્વ બેંકે તેના 'South Asia Economic Focus Spring' અપડેટ અહેવાલમાં જણાવ્યું છે કે ખાનગી વપરાશ અને રોકાણ વૃદ્ધિમાં મજબૂત સુધારણા વચ્ચે તેણે અંદાજમાં સુધારો કર્યો છે. વિશ્વ બેંકે કહ્યું કે નાણાકીય વર્ષ દરમિયાન સરકારી વપરાશમાં આશરે 16.7 ટકાનો વધારો થવાની ધારણા છે.
- > જો કે, વિશ્વ બેંક ચેતવણી આપે છે કે આર્થિક પ્રવૃત્તિ કોવિડ પૂર્વના અંદાજથી ઘણી નીચે છે. તેમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે વ્યવસાયોમાં ગુમાવેલી આવકને પુનઃપ્રાપ્ત કરવા ઘણા પ્રયત્નો કરવા પડશે. આ સિવાય, અનૌપચારિક ક્ષેત્રમાં પણ લાખો લોકો એ નોકરી ગુમાવી છે, જેના કારણે તેમની આવકમાં ઘટાડો થયો છે.

વિશ્વ બેંક

- > વોશિંગ્ટન ડીસીમાં વિશ્વ બેંકનું મુખ્ય મથક છે. જુલાઈ 1945 ના રોજ તેની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- > વિશ્વ બેંક એક ધિરાણ આપતી સંસ્થા છે, જેનો ઉદ્દેશ વિવિધ દેશોની અર્થવ્યવસ્થાને વ્યાપક વિશ્વના અર્થતંત્રમાં એકીકૃત કરવી અને વિકાસશીલ દેશોમાં ગરીબી દૂર કરવાના પ્રયત્નો કરવાનો છે.
- > તેમાં કુલ 189 સભ્ય દેશો છે. તેનું સૂત્ર છે 'ગરીબી મુક્ત વિશ્વ માટે કાર્ય કરવું'.

1 એપ્રિલ: ભારતીય રિઝર્વ બેંકનો સ્થાપના દિવસ

- ભારતીય રિઝર્વ બેંકનો સ્થાપના દિવસ 1 એપ્રિલના રોજ ઉજવવામાં આવે છે, જેની સ્થાપના 1 એપ્રિલ 1935 ના રોજ કરવામાં આવી હતી.

Back to Basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- RBI પહેલા, ઈન્પિરિયલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા સેન્ટ્રલ બેંકના તમામ કાર્યો કરવામાં આવતા હતા. ઈમ્પીરીયલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાની સ્થાપના 1921 માં ઈમ્પીરીયલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા એક્ટ, 1920 દ્વારા થઈ હતી, જેણે ત્રણ પ્રેસિડેન્સી બેંકોને એક મજબૂત બેંકમાં મર્જ કરી દીધી હતી.
- દેશના સંભવિત બજાર શહેરોમાં આ બેંકને આગામી 5 વર્ષમાં 100 શાખાઓ ખોલવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. આ બેંકની રચના સેન્ટ્રલ બેંક બનવાના વિચારથી કરવામાં આવી હતી અને તેને મધ્યસ્થ બેંકના તમામ કાર્યોને છૂટા કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- તેને ચલણ અને ધિરાણ, જાહેર રૂણ, સરકારની આવક અને વિતરણ, મેનેજમેન્ટ અને સિક્ક્યોરિટીઝ અને બોન્ડ્સ, બેન્કરોની બેન્કો વગેરેના કાર્યો સોંપવામાં આવ્યા હતા. બાદમાં હિલ્ટન યંગ કમિશને ભલામણ કરી કે સેન્ટ્રલ બેંક અલગથી બનાવવામાં આવે.

ભારતીય રિઝર્વ બેંક (RBI)

- ભારતીય રિઝર્વ બેંકની સ્થાપના 1 એપ્રિલ 1935 ના રોજ ભારતીય રિઝર્વ બેંક એક્ટ, 1934 ની જોગવાઈઓ મુજબ કરવામાં આવી હતી.
- શરૂઆતમાં કોલકાતામાં રિઝર્વ બેંકની સેન્ટ્રલ ઓફિસની સ્થાપના થઈ હતી પરંતુ 1937 માં તેને કાયમી ધોરણે મુંબઈ સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવી હતી. કેન્દ્રિય કાર્યાલય તે જગ્યા છે જ્યાં ગવર્નર બેસે છે અને જ્યાં નીતિઓ બનાવવામાં આવે છે. 1949 માં રાષ્ટ્રીયકરણ થઈ ત્યારથી, રિઝર્વ બેંક સંપૂર્ણ રીતે ભારત સરકારની માલિકીની છે.

RBIનું રાષ્ટ્રીયકરણ

- આઝાદી પછી, સરકારે રિઝર્વ બેંક (ટ્રાન્સફર ટૂ પબ્લિક ઓનરશીપ) એક્ટ, 1948 પસાર કર્યો અને ખાનગી શેરધારકોને યોગ્ય વળતર ચૂકવ્યા પછી RBIને તેના નિયંત્રણમાં લઈ લીધી. આમ, RBIનું 1949 માં રાષ્ટ્રીયકરણ કરવામાં આવ્યું અને 1 જાન્યુઆરી, 1949 થી, RBIએ સરકારની માલિકીની બેંક તરીકે કામ કરવાનું શરૂ કર્યું.

PPF, નાની બચત યોજનાઓ પર નવા દરો

- પબ્લિક પ્રોવિડન્ડ ફન્ડ (PPF) અને રાષ્ટ્રીય બચત પત્ર (NSC) સહિત 40-110 બેસિસ પોઈન્ટ્સ દ્વારા નાની બચત યોજનાઓના વ્યાજના દરમાં ઘટાડો કરવાના આદેશના એક દિવસ પહેલા સરકારે તેને પાછો ખેંચી લીધો છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- 31 માર્ચની એક જાહેરાત મુજબ સરકારે PPF, NSC અને અન્ય વ્યાજના દરમાં તીવ્ર ઘટાડો કરવાની જાહેરાત કરી હતી. આ હુકમ મુજબ, PPFનો વ્યાજ દર 6.4 ટકા અને NSCનો વ્યાજ દર 5.9 ટકા નક્કી કરાયો હતો. જો કે, 1 એપ્રિલના રોજ આ હુકમ પાછો ખેંચી લેવામાં આવ્યો છે.

પબ્લિક પ્રોવિડન્ડ ફન્ડ (PPF)

- પબ્લિક પ્રોવિડન્ડ ફન્ડ (PPF) અથવા PPF 7.1 ટકાના વ્યાજ દર (વાર્ષિક સંયોજન) આપશે. PPF એ લાંબા ગાળાનું કર બચત સાધન છે જે થાપણો પર વાર્ષિક નિશ્ચિત દર આપે છે. PPFનો લોક-ઇન સમયગાળો 15 વર્ષ છે. PPF ખાતામાં મળતું વ્યાજ કરમુક્ત છે.

રાષ્ટ્રીય બચત પ્રમાણપત્ર(NSC)

- રાષ્ટ્રીય બચત પ્રમાણપત્ર(NSC) 6.8 ટકાનો વ્યાજ દર આપે છે, પરિપક્વતા સમયે વાર્ષિક ચૂકવણી કરે છે. NSCની મુદત પાંચ વર્ષ છે અને તે નિશ્ચિત વ્યાજ દર સાથે આવે છે.

સુકન્યા સમૃદ્ધિ ખાતું યોજના

- સુકન્યા સમૃદ્ધિ ખાતું યોજના વાર્ષિક 7.6 ટકા જેટલું વ્યાજ આપે છે. તેને સુકન્યા સમૃદ્ધિ યોજના તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે અને સરકારની 'બેટી બચાવો, બેટી પઢાવો' પહેલના ભાગ રૂપે વર્ષ 2015 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. ખાતું ખોલવાની તારીખથી 21 વર્ષ પછી પરિપક્વ થાય છે.

કિસાન વિકાસ પત્ર

- કિસાન વિકાસ પત્ર એ એક બચત યોજના છે જે ભારતમાં પોસ્ટ ઓફિસમાં ઉપલબ્ધ છે. આ યોજના એક નિશ્ચિત દર આપે છે અને નિર્ધારિત સમયગાળા પછી રોકાણને બમણું કરે છે. હાલમાં, વ્યાજ દર 6.9% છે અને સમયગાળો 124 મહિના છે.

વરિષ્ઠ નાગરિક બચત યોજના

- હાલમાં વરિષ્ઠ નાગરિક બચત યોજના 7.4 ટકા (કમ્પાઉન્ડ) નો વ્યાજ દર આપે છે. આ યોજના 60 વર્ષથી ઉપરના લોકો માટે ઉપલબ્ધ છે.

એક વર્ષમાં રેલ્વેએ સૌથી વધુ વીજળીકરણ નોંધ્યું

- ભારતીય રેલ્વેએ 2020-21 દરમિયાન એક જ વર્ષમાં 6000 કિલોમીટરથી વધુ રૂટને આવરી લેતા વિભાગને વીજળીકૃત કરી, જે એક વર્ષમાં વીજળીકરણનો સૌથી વધુ આંકડો છે. COVID-19 રોગચાળો હોવા છતાં, તેણે 2018-19માં પ્રાપ્ત કરેલા પાંચ હજારથી વધુ રૂટ કિલોમીટરના પહેલાના ઉચ્ચતમ સ્તરને વટાવી દીધા છે. આયાતી પેટ્રોલિયમ આધારિત ઊર્જા પર દેશની અવલંબન ઘટાડવા માટે ભારતીય રેલ્વેએ તાજેતરના વર્ષોમાં વિદ્યુતકરણ પર ખૂબ ભાર મૂક્યો છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- 2007-14 ની તુલનામાં છેલ્લા સાત વર્ષમાં પાંચ ગણથી વધુ વીજળીકરણ પ્રાપ્ત થયું હતું. તેણે 2020-21 દરમિયાન રેકોર્ડ 56 ટ્રેક્શન સબ-સ્ટેશન પણ બનાવ્યા છે. છેલ્લા કેટલાક વર્ષોમાં ભારતીય રેલ્વે દ્વારા ઇલેક્ટ્રિકાઇઝ કરવામાં આવેલા કેટલાક મુખ્ય ભાગોમાં દિલ્હી-દરભંગા-જયનગર, ચેન્નાઈ-ત્રિચી, મુંબઈ-હાવડા શામેલ છે.
- રેલ્વે મંત્રાલયે જણાવ્યું છે કે રેલ્વે ડિસેમ્બર 2023 સુધીમાં તેના ટ્રેકને સંપૂર્ણ રીતે વીજળીકરણ કરવાની યોજના ધરાવે છે. 2030 સુધીમાં કુલ રેલ ઇલેક્ટ્રિકાઇઝેશન 'નેટ શૂન્ય' ઉત્સર્જનના લક્ષ્યને પૂર્ણ કરશે, જે તેના સંપૂર્ણ ઇલેક્ટ્રિક લોડને નવીનીકરણીય ઊર્જા ઉદ્દઘાટનથી આકર્ષિત કરશે.

ભારતીય રેલ્વે

- ભારતીય રેલ્વે પાસે વિશ્વના સૌથી ઉત્તમ રેલ્વે નેટવર્ક છે, ભારતીય રેલ્વે પાસે 1,51,000 કિ.મી. ટ્રેક, 7000 સ્ટેશનો, 1.3 મિલિયન કર્મચારી અને 160 વર્ષનો ઇતિહાસ છે. ભારતમાં રેલ્વે 16 એપ્રિલ, 1853 ના રોજ બોરી બંદર અને થાણા વચ્ચે શરૂ થઈ હતી. તે પછી ભારતીય રેલ્વેનો ખૂબ વિસ્તૃત વિકાસ થયો, દેશના આર્થિક વિકાસમાં ભારતીય રેલ્વેની ભૂમિકા ખૂબ મહત્વની છે.

આરોગ્ય વીમો અને મોટર વીમા ફાઇલિંગ કાર્યવાહી પ્રમાણિત

- ઇન્શ્યોરન્સ રેગ્યુલેટરી એન્ડ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા (IRDAI) એ તાજેતરમાં આરોગ્ય અને મોટર વીમા પોલિસી ફાઇલ કરવા માટે તકનીકી નોંધોને પ્રમાણિત કરી છે. IRDAI તાજેતરમાં દેશમાં આરોગ્ય વીમા ઉત્પાદનોના માનકકરણ માટે અનેક પહેલ કરી રહી છે. આ મુખ્યત્વે નવીકરણ સમયે અથવા વીમા પોલિસી ખરીદતી વખતે ગ્રાહકોને થતી મુશ્કેલીઓ ઘટાડવા માટે કરવામાં આવે છે.

Back to Basics : નવા નિયમો

- IRDAIએ આરોગ્ય અને મોટર વીમા માટે તકનીકી નોંધો નક્કી કરી છે. વીમાદાતાઓએ હવે તેના અથવા તેના વીમા ઉત્પાદનની કિંમત વિશેની તકનીકી નોંધ સબમિટ કરવાની રહેશે (વીમાદાતા તે વ્યક્તિ / કંપની છે કે જે વીમો પૂરો પાડે છે). બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, વીમાદાતાએ વીમા ઉત્પાદનની દરેક સુવિધાની કિંમતને સમજાવવી આવશ્યક છે. આ દ્વારા, ગ્રાહકો યોગ્ય નિર્ણય લઈ શકે છે. આ ઉપરાંત, તે વીમાદાતાઓમાં એકરૂપતાની ખાતરી કરશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- અગાઉ, આરોગ્ય વીમા ક્ષેત્રમાં નવી સુવિધાઓ હોવાને કારણે કિંમતમાં મોટો વધારો થયો હતો. હવે આ નવા બદલાવની સાથે, વીમા કંપની સુવિધા પરની દરેક ચુકવણી માટે જવાબદાર છે.
- IRDAIએ તાજેતરમાં આરોગ્ય વીમા ઉત્પાદનો અંગેના માર્ગદર્શિકામાં સુધારો કર્યો છે. તદનુસાર, આરોગ્ય વીમાદાતાઓને હાલના ફાયદામાં ફેરફાર કરવાની મંજૂરી નહોતી. જો કે, તેઓ તેમના હાલના ઉત્પાદનોમાં નવા લાભો ઉમેરી શકે છે. આને લીધે વીમા પોલિસીના ભાવમાં વધારો થયો હતો.

નવા ફેરફારો માટે કાનૂની પરિમાણો

- IRDAI (આરોગ્ય વીમા) રેગ્યુલેશન્સ, 2016 ની અનુસૂચિત III ની જોગવાઈઓ અને વીમા અધિનિયમ, 1938 ની કલમ 34 હેઠળ ફેરફારો રજૂ કરવામાં આવી રહ્યા છે.

IRDAI

- IRDAI એ સર્વોચ્ચ સંસ્થા છે જે ભારતના વીમા ઉદ્યોગને નિયંત્રિત કરે છે અને વિકાસ કરે છે. તેની સ્થાપના IRDAI એક્ટ, 1999 હેઠળ કરવામાં આવી હતી. IRDAIનું મુખ્ય મથક તેલંગાણા, હૈદરાબાદમાં સ્થિત છે. IRDAIના મુખ્ય કાર્યો નીચે મુજબ છે:
- તે નીતિ ધારકોના અધિકારોનું રક્ષણ કરે છે
- તે ભારતમાં વીમા કંપનીઓને નોંધણીનું પ્રમાણપત્ર પ્રદાન કરે છે.
- તે વીમા પોલિસીમાં ફેરફાર, નવીકરણ અને રદ કરવા માટે પણ જવાબદાર છે.
- તે દેશમાં નીતિ ધારકોના હિતોની સુરક્ષા માટે માર્ગદર્શિકા અને નિયમો બનાવે છે.

ભારતમાં વીમા ક્ષેત્ર

- ભારતમાં વીમા ક્ષેત્રે વર્ષોથી ઘણા ફેરફારો જોવા મળ્યા છે. તેઓ નીચે મુજબ છે:
- LIC એક્ટ, 1956.
- GIC એક્ટ, 1972.
- IRDAI એક્ટ, 1999.

- > વીમા ક્ષેત્ર ખાનગી અને વિદેશી કંપનીઓ માટે ખુલ્યું હતું.
- > 2015 માં, વીમા ક્ષેત્રમાં વિદેશી રોકાણ 26% થી વધારીને 49% કરવામાં આવ્યું હતું.
- > 2019-20ના કેન્દ્રીય બજેટમાં વીમા ક્ષેત્રમાં 100% FDI (વિદેશી ડાયરેક્ટ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ) ની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

કુગાવાનો લક્ષ્યાંક

- > ભારત સરકારે રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા (RBI) ની નાણાકીય નીતિ સમિતિ માટે આગામી પાંચ વર્ષ માટે +/- 2 ટકાના સહનશીલતા બેન્ડ સાથે કુગાવાનો લક્ષ્યાંક 4% જાળવવાનો નિર્ણય લીધો છે.
- > અગાઉ, ભારતીય રિઝર્વ બેંકે 2020-2012ના કરન્સી અને ફાઇનાન્સ (RCF) ના અહેવાલમાં જણાવ્યું હતું કે વર્તમાન કુગાવાના લક્ષ્ય બેન્ડ (4% +/- 2%) આગામી 5 વર્ષ માટે યોગ્ય છે.

Back to Basics : પરિચય

- > ભાવ વધારાને નિયંત્રિત કરવા માટે, કેન્દ્ર સરકારે 2016 માં આરબીઆઈને 31 માર્ચ, 2021 ના રોજ પૂરા થતાં પાંચ વર્ષના ગાળા માટે 2 ટકાના માર્જિન સાથે છ ટકા રિટેલ કુગાવો રાખવા આદેશ આપ્યો હતો.
- > કન્ઝ્યુમર પ્રાઇસ ઇન્ડેક્સ (CPI) ભારતીય ગ્રાહકો દ્વારા દૈનિક વપરાશ, જેમ કે ખોરાક, તબીબી સંભાળ, શિક્ષણ, ઇલેક્ટ્રોનિક્સ ઉત્પાદનો, વગેરે માટે ખરીદવામાં આવતા માલ અને સેવાઓના ભાવમાં ફેરફારની ગણતરી કરે છે.
- > કુગાવાના લક્ષ્યાંકને એપ્રિલ 1, 2021 થી 31 માર્ચ, 2026 ના સમયગાળા માટે રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, 1934 હેઠળ અગાઉના 5 વર્ષના સમાન સ્તરે રાખવામાં આવ્યો છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > વર્ષ 2015 માં, સેન્ટ્રલ બેંક, એટલે કે, રિઝર્વ બેંક અને સરકાર વચ્ચે નીતિની માળખા પર સંમતિ આપવામાં આવી હતી, જેણે વિકાસને ધ્યાનમાં રાખીને ભાવ સ્થિરતા સુનિશ્ચિત કરવાના પ્રાથમિક ઉદ્દેશો નક્કી કર્યા હતા.
- > ત્યારબાદ, વર્ષ 2016 માં ફ્લેક્સિબલ કુગાવો લક્ષ્યાંક (FIT) અપનાવવામાં આવ્યું.
- > રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, 1934 માં FIT ફેમવર્કમાં વૈધાનિક આધાર પૂરા પાડવા સુધારવામાં આવ્યો હતો.
- > સુધારેલા અધિનિયમ હેઠળ કુગાવાનો લક્ષ્યાંક સરકાર દ્વારા દર પાંચ વર્ષે એકવાર આરબીઆઈની સલાહ સાથે નક્કી કરવામાં આવે છે.

કુગાવાનો લક્ષ્યાંક

- > તે કેન્દ્રીય બેંકિંગની નીતિ છે જે કુગાવાના ચોક્કસ વાર્ષિક દરને પ્રાપ્ત કરવા માટે નાણાકીય નીતિના સંયોજન પર આધારિત છે.
- > કુગાવાના લક્ષ્યાંકને નાણાકીય નીતિ ઘડવામાં વધુ સ્થિરતા, આગાહી અને પારદર્શિતા પ્રદાન કરવા માટે જાણીતું છે.

કઠોર કુગાવાના લક્ષ્યાંક

- > જ્યારે સેન્ટ્રલ બેંક કુગાવાને આપેલા કુગાવાના લક્ષ્યની આસપાસ રાખવા માગે છે ત્યારે કડક કુગાવાના લક્ષ્યાંકને અપનાવવામાં આવે છે.

લવચીક કુગાવો લક્ષ્યાંક

- > જ્યારે સેન્ટ્રલ બેંક વ્યાજ દરમાં સ્થિરતા, વિનિમય દર, ઉત્પાદન અને રોજગાર જેવા કેટલાક અન્ય પરિબળોની ચિંતા કરે ત્યારે ફ્લેક્સિબલ કુગાવો લક્ષ્યાંક અપનાવવામાં આવે છે.

નાણાકીય નીતિ

- > તે મધ્યસ્થ બેંક દ્વારા નિર્ધારિત આર્થિક નીતિ છે. આમાં મની સપ્લાય અને ઇન્ટરેસ્ટ રેટ મેનેજમેન્ટ, માંગ-લક્ષી આર્થિક નીતિનો સમાવેશ થાય છે જે કુગાવા, વપરાશ, વૃદ્ધિ અને પ્રવાહિતા જેવા મેક્રો આર્થિક ઉદ્દેશોને પ્રાપ્ત કરવા માટે વપરાય છે.
- > ભારતીય રિઝર્વ બેંકની નાણાકીય નીતિનો ઉદ્દેશ ભારતીય અર્થવ્યવસ્થાના વિવિધ ક્ષેત્રોની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા અને આર્થિક વિકાસની ગતિને વેગ આપવા માટે ભંડોળનું સંચાલન કરવાનો છે.
- > આરબીઆઈ ઓપન માર્કેટ ક્રિયાઓ, બેંક રેટ પોલિસી, રિઝર્વ સિસ્ટમ, ડેટ કન્ટ્રોલ પોલિસી, નૈતિક અસર અને અન્ય ઘણા સાધનો દ્વારા નાણાકીય નીતિ લાગુ કરે છે.

નાણાકીય નીતિ સમિતિ

- > આરબીઆઈની 'નાણાકીય નીતિ સમિતિ (MPC)' એ 'રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, 1934' હેઠળ સ્થાપિત વૈધાનિક અને સંસ્થાકીય સંસ્થા છે. તે આર્થિક વિકાસના લક્ષ્યને ધ્યાનમાં રાખીને ચલણ સ્થિરતા જાળવવાનું કાર્ય કરે છે.
- > રિઝર્વ બેંકના ગવર્નર આ સમિતિના અધ્યક્ષ હોય છે.
- > MPCના કુગાવાના દરના 4% લક્ષ્યાંકને હાંસલ કરવા માટે રેપો રેટ નક્કી કરવાનું કામ કરે છે.
- > 2014 માં, તત્કાલીન નાયબ ગવર્નર ઉજિત પટેલની અધ્યક્ષતામાં રિઝર્વ બેંકની સમિતિએ નાણાકીય નીતિ સમિતિની સ્થાપના કરવાની ભલામણ કરી હતી.

પ્રશ્નોત્તરી

1. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. કન્ઝ્યુમર પ્રાઈસ ઈન્ડેક્સ (CPI) ભારતીય ગ્રાહકો દ્વારા દૈનિક વપરાશ, જેમ કે ખોરાક, તબીબી સંભાળ, શિક્ષણ, ઈલેક્ટ્રોનિક્સ ઉત્પાદનો, વગેરે માટે ખરીદવામાં આવતા માલ અને સેવાઓના ભાવમાં ફેરફારની ગણતરી કરે છે.

2. ફુગાવાના લક્ષ્યાંકને એપ્રિલ 1, 2021 થી 31 માર્ચ, 2026 ના સમયગાળા માટે રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા એક્ટ, 1934 હેઠળ અગાઉના 5 વર્ષના સમાન સ્તરે રાખવામાં આવ્યો છે.

3. આરબીઆઈની 'નાણાકીય નીતિ સમિતિ (MPC)' એ 'રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા એક્ટ, 1934' હેઠળ સ્થાપિત વૈધાનિક અને સંસ્થાકીય સંસ્થા છે.

4. 2014 માં, તત્કાલીન નાયબ ગવર્નર ઉર્જિત પટેલની અધ્યક્ષતામાં રિઝર્વ બેંકની સમિતિએ નાણાકીય નીતિ સમિતિની સ્થાપના કરવાની ભલામણ કરી હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3   (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4   (D) 1, 2, 3, અને 4

2. સ્કેપ સર્ટિફિકેટ મુસદ્દાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ મુસદ્દા નિયમો અંતર્ગત લોકોને વાહન સ્કેપ સર્ટિફિકેટ સાથે વ્યક્તિગત વાહનોની ખરીદી પર 25 ટકાની છૂટ મળશે, જ્યારે વેપારી વાહનોની ખરીદી પર વેરામાં રાહત 15 ટકા મળશે.

2. વ્યક્તિગત વાહનોના કિસ્સામાં આઠ વર્ષ માટે વેરાની છૂટ મળશે જ્યારે વેપારી વાહનો માટે, તે 15 વર્ષ સુધીની હશે.

3. આ નીતિ હેઠળ, ખાનગી વાહનોને 20 વર્ષ પછી સ્વયંસંચાલિત કેન્દ્રો પર સ્વાસ્થ્ય પરીક્ષણ કરવું પડશે. બીજા બાજુ, વ્યાપારી વાહનોને 15 વર્ષ પછી સ્વાસ્થ્ય પરીક્ષણ કરવું પડશે.

4. આ નીતિ હેઠળ જો વાહન ત્રણ વખત તંદુરસ્તી પરીક્ષણમાં પાસ થવામાં નિષ્ફળ જાય, તો માલિક તેને રસ્તા પર ચલાવી શકશે નહીં.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3   (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4   (D) 1, 2, 3, અને 4

3. UNESCAP મુજબ 2021-21માં ભારતનો આર્થિક વિકાસ દર કેટલો રહેશે?

- (A) 9%   (B) 8%
(C) 6%   (D) 7%

4. તાજેતરમાં RBI એ બેઝ રેટ કેટલા ટકા કર્યો છે?

- (A) 8.71%   (B) 7.10%
(C) 7.50%   (D) 7.81%

5. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. દેશના હેલ્થકેર ક્ષેત્રે છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં ઝડપથી વિકાસ કર્યો છે અને વાર્ષિક વિકાસ દર આશરે 22% છે.

2. નીતિ આયોગ ભારતમાં એક નીતિ થિંક ટેન્ક છે જેની સ્થાપના 2015 માં આયોજન પંચની જગ્યાએ કરવામાં આવી હતી.

3. નીતિ આયોગમાં તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોના મુખ્યમંત્રીઓ અને કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોના લેફ્ટનન્ટ ગવર્નરોની બનેલી ગવર્નિંગ કાઉન્સિલનો સમાવેશ થાય છે, જોકે, તેમાં દિલ્હી અને પુડુચેરીનો સમાવેશ નથી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

6. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં વિશ્વ બેંકે નાણાકીય વર્ષ 2021-22 માટે ભારતની વાસ્તવિક જીડીપી વૃદ્ધિ 7.5 થી 12.5 ટકા રહેવાની ધારણા કરી છે.

2. વોશિંગ્ટન ડીસીમાં વિશ્વ બેંકનું મુખ્ય મથક છે. જુલાઈ 1945 ના રોજ તેની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.

3. વિશ્વ બેંક એક ધિરાણ આપતી સંસ્થા છે, જેનો ઉદ્દેશ વિવિધ દેશોની અર્થવ્યવસ્થાને વ્યાપક વિશ્વના અર્થતંત્રમાં એકીકૃત કરવી અને વિકાસશીલ દેશોમાં ગરીબી દૂર કરવાના પ્રયત્નો કરવાનો છે.

4. વિશ્વ બેંકમાં કુલ 189 સભ્ય દેશો છે. તેનું સૂત્ર છે 'ગરીબી મુક્ત વિશ્વ માટે કાર્ય કરવું'.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3   (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4   (D) 1, 2, 3, અને 4

7. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતીય રિઝર્વ બેંકનો સ્થાપના દિવસ 1 એપ્રિલના રોજ ઉજવવામાં આવે છે, જેની સ્થાપના 1 એપ્રિલ 1935 ના રોજ કરવામાં આવી હતી.

2. RBI પહેલા, ઈન્પિરિયલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા સેન્ટ્રલ બેંકના તમામ કાર્યો કરવામાં આવતા હતા. ઈમ્પીરીયલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાની સ્થાપના 1921 માં ઈમ્પીરીયલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા એક્ટ, 1920 દ્વારા થઈ હતી.

3. RBIનું 1949 માં રાષ્ટ્રીયકરણ કરવામાં આવ્યું અને 1 જાન્યુઆરી, 1949 થી, RBIએ સરકારની માલિકીની બેંક તરીકે કામ કરવાનું શરૂ કર્યું.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

8. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. પબ્લિક પ્રોવિડન્ડ ફન્ડ (PPF) અથવા PPF 7.1 ટકાના વ્યાજ દર (વાર્ષિક સંયોજન) આપશે.

2. PPF એ લાંબા ગાળાનું કર બચત સાધન છે જે થાપણો પર વાર્ષિક નિશ્ચિત દર આપે છે. PPFનો લોક-ઈન સમયગાળો 15 વર્ષ છે.

3. PPF ખાતામાં મળતું વ્યાજ કરમુક્ત છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

9. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. રાષ્ટ્રીય બચત પ્રમાણપત્ર (NSC) 6.8 ટકાનો વ્યાજ દર આપે છે, પરિપક્વતા સમયે વાર્ષિક ચૂકવણી કરે છે.

2. NSCની મુદત પાંચ વર્ષ છે અને તે નિશ્ચિત વ્યાજ દર સાથે આવે છે.

3. હાલમાં વરિષ્ઠ નાગરિક બચત યોજના 7.4 ટકા (કમ્પાઉન્ડ) નો વ્યાજ દર આપે છે. આ યોજના 60 વર્ષથી ઉપરના લોકો માટે ઉપલબ્ધ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

10. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સુકન્યા સમૃદ્ધિ ખાતું યોજના વાર્ષિક 7.6 ટકા જેટલું વ્યાજ આપે છે. તેને સુકન્યા સમૃદ્ધિ યોજના તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે

2. સરકારની 'બેટી બચાવો, બેટી પઢાવો' પહેલના ભાગ રૂપે સુકન્યા સમૃદ્ધિ ખાતું યોજના વર્ષ 2015 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. ખાતું ખોલવાની તારીખથી 21 વર્ષ પછી પરિપક્વ થાય છે.

3. કિસાન વિકાસ પત્રનો હાલમાં, વ્યાજ દર 6.9% છે અને સમયગાળો 124 મહિના છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

11. IRDAIના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. IRDAI એ સર્વોચ્ચ સંસ્થા છે જે ભારતના વીમા ઉદ્યોગને નિયંત્રિત કરે છે અને વિકાસ કરે છે.

2. તેની સ્થાપના IRDAI એક્ટ, 1999 હેઠળ કરવામાં આવી હતી.

3. IRDAIનું મુખ્ય મથક તેલંગાણા, હૈદરાબાદમાં સ્થિત છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

GUJARAT PUBLIC SERVICE COMMISSION

GPSC

LATEST EDITION

NOW AVAILABLE

GPSCની એકઝામ પેટર્ન સમજવાની એકમાત્ર માર્ગદર્શક કી

GPSC CLASS 1/2, STI, PI, Dy. SO, Dy. MAMLATDAR, A.O., GUJ ENGINEERING SERVICE, તથા લેકચરર અને આસિસ્ટન્ટ પ્રોફેસરના પેપરોનો સમાવેશ

7700+ TOTAL QUESTIONS

અનાઉન્ડની પરીક્ષાઓના પ્રશ્નોનો અંબ

TOTAL QUESTIONS 7700+

2017 થી લઈ 2020 સુધીના પેપરોનો સમાવેશ

ICE INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

સંપાદક મૌલિક ગોપિયા

વધુ માહિતી માટે CALL 93753-01110

આ પુસ્તક તમામ અગ્રગણ્ય બુક સ્ટોર પર ઉપલબ્ધ

પીએમ મોદીને યુ.એસ. દ્વારા આયોજિત 'વર્ચુઅલ ક્લાયમેટ સમિટ' માટે આમંત્રણ અપાયું

- અમેરિકાના રાષ્ટ્રપતિ જો બિડને હવામાન વિશે એપ્રિલ 2021 માં યુ.એસ. દ્વારા આયોજિત વર્ચુઅલ સમિટમાં વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી સહિત 40 વિશ્વ નેતાઓને આમંત્રણ આપ્યું છે. મજબૂત આબોહવા કાર્યવાહીના તાત્કાલિક અને આર્થિક ફાયદાઓને પ્રકાશિત કરવા માટે આ સમિટ યોજાશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- જો બાયડન વિશ્વ નેતાઓની બે દિવસીય આબોહવા સમિટનું આયોજન કરશે.
- આ સંમેલન 22 એપ્રિલ 2021 ના રોજ પૃથ્વી દિવસ નિમિત્તે શરૂ થશે.
- આ સમિટમાં, રાષ્ટ્રપતિ 2030 સુધીમાં કાર્બન ઉત્સર્જન ઘટાડવાના યુએસ લક્ષ્યની રૂપરેખા આપશે. આ સમિટને પેરિસ કરાર હેઠળ 'રાષ્ટ્રીય રૂપથી નિર્ધારિત યોગદાન' (Nationally Determined Contribution) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- નરેન્દ્ર મોદી ઉપરાંત ચીનના રાષ્ટ્રપતિ શી જિનપિંગ અને રશિયન રાષ્ટ્રપતિ વ્લાદિમીર પુટિનને પણ સંમેલનમાં આમંત્રણ અપાયું છે.
- આ સમિટ ગ્લાસગોમાં નવેમ્બર 2021 માં સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આબોહવા પરિવર્તન પરિષદ-COP26 તરફનું એક મહત્વપૂર્ણ લક્ષ્ય હશે. બિડને અન્ય દેશોના વડાઓને પણ આમંત્રણ આપ્યું છે જેઓ મજબૂત આબોહવા નેતૃત્વનું નિદર્શન કરી રહ્યા છે.

સમિટનો ઉદ્દેશ

- બ્લાઈટ હાઉસના જણાવ્યા મુજબ, વૈશ્વિક તાપમાનને 1.5 ડિગ્રી સેલ્સિયસ સુધી મર્યાદિત રાખવાના લક્ષ્યને જાળવવાના પ્રયાસોને ઉત્ત્તેજિત કરવાના હેતુ સાથે નેતાઓની સમિટ અને COP26 સમિટ યોજાશે.
- પેરિસ કરાર હેઠળ, યુ.એસ. 2030 ના ઉત્સર્જન લક્ષ્યને 'નવા રાષ્ટ્રીય સ્તરે નિર્ધારિત યોગદાન' તરીકે જાહેર કરશે. યુ.એસ. દ્વારા આયોજિત સમિટ યુ.એસ.ની આગેવાની હેઠળના મેજર ઈકોનોમિક ફોરમ ઉર્જા અને આબોહવાનું પુનર્ગઠન કરશે.
- આ મંચ 18 દેશોને સાથે લાવશે જે 80 ટકા વૈશ્વિક ઉત્સર્જન અને જીડીપી માટે જવાબદાર છે.

યુએનના શાંતિ રક્ષકોને ભારતે 2 લાખ કોવિડ રસી ભેટ આપી હતી

- ભારતે યુએન શાંતિ રક્ષકોને COVID-19 રસી (AstraZeneca-એસ્ટ્રાઝેનેકા રસી) ના 200,000 ડોઝ મોકલ્યા છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- ફેબ્રુઆરી 2021 માં, સંયુક્ત રાષ્ટ્રના શાંતિ સૈનિકોને 2,00,000 કોવિડ -19 ડોઝ આપવાની જાહેરાત, વિદેશ પ્રધાન એસ.કે. જયશંકરે કરી હતી. આ નિર્ણય એ વાતને ધ્યાનમાં રાખીને લેવામાં આવ્યો હતો કે યુએન શાંતિ રક્ષકો મુશ્કેલ પરિસ્થિતિઓમાં કામ કરે છે.

વિશ્વવ્યાપી યોગદાન

- ભારતની 2,00,000 ડોઝની ભેટ યુએનના બધા શાંતિ રક્ષકો માટે COVID-19 રસીઓની ડ્યુઅલ ડોઝ આવશ્યકતાને પૂર્ણ કરશે.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્રની પીસકીપિંગ મુજબ, 31 જાન્યુઆરી 2021 સુધીમાં, વિશ્વભરમાં શાંતિ કામગીરીની આગેવાની હેઠળ 12 શાંતિ કામગીરીમાં કુલ 85,782 વ્યક્તિ સેવા આપી રહ્યા છે. કુલ 121 દેશો યુએન સુરક્ષા કામગીરીમાં લશ્કરી જવાનોને ફાળો આપી રહ્યા છે. શાંતિ કામગીરીમાં ભારતનો સૌથી મોટો લશ્કરી ફાળો છે.

સંયુક્ત રાષ્ટ્ર શાંતિ સ્થાપના (UN Peacekeeping)

- તે યુ.એન. પીસકીપિંગ શાંતિ સંચાલન વિભાગ દ્વારા યોજાયેલી એક ભૂમિકા છે. સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા સંઘર્ષથી પ્રભાવિત દેશોને કાયમી શાંતિની સ્થિતિ બનાવવામાં મદદ કરવા માટે વિકસાવવામાં આવ્યું તે એક અનન્ય અને ગતિશીલ સાધન છે.
- પીસકીપર્સ સંઘર્ષ પછીના વિસ્તારોમાં શાંતિ પ્રક્રિયાઓનું દેખરેખ અને નિરીક્ષણ કરે છે. તેઓ ભૂતપૂર્વ લડવૈયાઓને શાંતિ કરાર લાગુ કરવામાં સહાય કરે છે યુએનનાં શાંતિ લડવૈયાઓને હળવા વાદળી હેલ્મેટ્સને કારણે બ્લુ બેરેટ્સ અથવા બ્લુ હેલ્મેટ્સ પણ કહેવાય છે. તેમાં પોલીસ અધિકારીઓ, સૈનિકો, પોલીસ કર્મચારીઓ અને સિવિલ સેવકોનો સમાવેશ થાય છે.

ભારત અને અમેરિકાએ બંગાળની ખાડીમાં બે દિવસીય નૌકાદળ ક્વાયત 'PASSEX' શરૂ કરી

- ભારત અને અમેરિકાએ બંગાળની ખાડીમાં બે દિવસીય નૌકાદળ ક્વાયત શરૂ કરી છે, જે બંને દેશો વચ્ચે સંરક્ષણ અને સૈન્ય ભાગીદારીમાં વધતી ભાગીદારીને પ્રતિબિંબિત કરે છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- ભારતીય નૌસેનાએ તેનું યુદ્ધ જહાજ શિવાલિક અને લાંબા અંતરની દરિયાઈ પેટ્રોલિંગ એરક્રાફ્ટ P81ને 'PASSEX' ક્વાયત માટે તૈનાત કરી હતી, જ્યારે યુએસએસ થિયોડોર રૂઝવેલ્ટ કેરિયર સ્ટ્રાઈક જૂથે તેમાં ભાગ લીધો હતો.
- આ વાહક સ્ટ્રાઈક જૂથ એ વિમાનવાહક જહાજનો બનેલો વિશાળ નૌકા કાફલો છે, જેમાં મોટી સંખ્યામાં વિનાશક, ફ્રિગેટ્સ અને અન્ય વહાણોનો સમાવેશ થાય છે.
- આ ક્વાયતમાં પહેલીવાર ભારતીય વાયુ સેનાના લડાકુ વિમાનોને પણ શામેલ કરવામાં આવ્યા છે.
- યુએસના સંરક્ષણ પ્રધાન લોઈડ ઓસ્ટિનની ભારત મુલાકાતના એક અઠવાડિયા પછી આ ક્વાયત શરૂ થઈ છે, જેણે ભારત-પ્રશાંત ક્ષેત્રમાં તેના નજીકના સાથીઓ સાથે સંબંધો વધારવા માટે જો બાઈડેન વહીવટની પ્રતિબદ્ધતાને વધુ મજબૂત બનાવ્યો હતો. મુલાકાત દરમિયાન, બંને પક્ષે લશ્કરી ભાગીદારી દ્વારા તેમના મજબૂત સંરક્ષણ સહયોગને વધુ મજબૂત બનાવવાનો સંકલ્પ કર્યો હતો.

ભારત રસી મિશ્રતા પહેલ અંતર્ગત ફીજીને COVID-19 રસીના 1 લાખ ડોઝ મોકલાયા

- ભારત સરકારની રસી મૈત્રી પહેલ અંતર્ગત મોકલેલી રસીઓ આજે ફીજી પર પહોંચી છે. ફીજી વડા પ્રધાન ફેન્ક બૈનિરામમાએ એક ટ્રિવટ દ્વારા આ માહિતી આપી. તેમણે આ સહાય બદલ વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીનો આભાર માન્યો હતો.

Back to Basics : રસી મૈત્રી પહેલ

- 20 મી જાન્યુઆરી 2021 ના રોજ રસી મૈત્રી પહેલ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- આ પહેલ હેઠળ ભારત તેના પાડોશી દેશોમાં મેડ-ઇન-ઇન્ડિયા કોવિડ-19 રસી સપ્લાય કરે છે. પડોશી પ્રથમ નીતિના અન્ય મુખ્ય ભાગીદારોને પણ રસી આપવામાં આવશે.
- ભૂટાન અને માલદીવ આ રસી મેળવનારા પ્રથમ દેશ હતા.
- આ પછી, બાંગ્લાદેશ, નેપાળ, મ્યાનમાર અને સેશેલ્સને રસી આપવામાં આવી હતી.

- શ્રીલંકાને નિયમનકારી મંજૂરી બાદ રસી પૂરવણીઓ મળી રહી છે.
- અફઘાનિસ્તાન અને મોરેશિયસ પણ જરૂરી નિયમનકારી મંજૂરીઓ આપ્યા પછી રસી મેળવશે.
- અત્યાર સુધીમાં ભારતે ભૂટાનને 1,50,000 ડોઝ, માલદીવને 100,000 ડોઝ, બાંગ્લાદેશને 2 મિલિયન ડોઝ, નેપાળને 1 મિલિયન ડોઝ, મ્યાનમારને 5 મિલિયન ડોઝ, સેશેલ્સને 50,000 ડોઝ અને મોરેશિયસને 100,000 ડોઝ પ્રદાન કર્યા છે.

ભારતની રસી ફૂટનીતિ

- અનુદાન સહાય રૂપે રસીનું વિતરણ ભારતની 'પડોશી પ્રથમ નીતિ' અને સાગર સિદ્ધાંતને અનુરૂપ છે.
- 2020 માં, ભારતે આર્થિક સ્થિરતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે શ્રીલંકામાં તેની 400 મિલિયન ડોલરની ચલણ વિનિમય સુવિધાનો વિસ્તાર કર્યો હતો.
- ભારતે 26 ટન આવશ્યક જીવન બચાવવાની દવાઓ અને ઉપકરણોને પણ સહાય પૂરી પાડી છે.
- રોગચાળા દરમિયાન ભારતે ઘણા દેશોમાં સક્રિય રીતે હાઈડ્રોક્સિક્લોરોક્વિન, ઉપચારો, પેરાસીટામોલ ગોળીઓ, ડાયગ્નોસ્ટિક કિટ્સ, માર્સ્ક, ગ્લોવ્સ, વેન્ટિલેટર અને અન્ય તબીબી પુરવઠો પૂરા પાડ્યા હતા.
- પાર્ટનરશિપ ફોર ક્લિનિકલ ટ્રાયલ્સ (PACT) પ્રોગ્રામ અંતર્ગત તેની નિદાન ક્ષમતાને વધારવા માટે ભારતે તેના પાડોશી દેશોને પણ તાલીમ આપી છે.

સુએઝ કેનાલમાં ફસાયેલ Ever Givenને મુક્ત કરાવું

- લગભગ એક અઠવાડિયા સુધી સુએઝ કેનાલને અવરોધિત કરતું કાર્ગો શિપ 'Ever Given' મુક્ત કરાવું છે અને હવે તે આગળ વધી રહ્યું છે. અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે Ever Given લગભગ 45 કિ.મી. દૂર કેનાલ પર ગ્રેટ બિટર સરોવર તરફ જઈ રહ્યું હતું.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- કાર્ગો શિપ 'Ever Given' 23 માર્ચ 2021 ના રોજ સુએઝ કેનાલમાં ફસાયું હતું. ખરેખર આ માલવાહક જહાજ જોરદાર પવનને કારણે અનિયંત્રિત થયું હતું અને નહેરના કાંઠે કાઢવામાં અટવાઈ ગયું હતું. તે પછી, સુએઝ કેનાલ માનવસર્જિત નહેર હોવાથી મોટી સંખ્યામાં કાર્ગો જહાજો સુએઝ કેનાલમાં ફસાયા હતા.

સુએઝ કેનાલ

- સુએઝ કેનાલ ઈજિપ્ત સ્થિત નહેર છે, તે ભૂમધ્ય સમુદ્રને લાલ સમુદ્ર સાથે જોડે છે. તે એશિયા અને આફ્રિકાને વિભાજિત કરે છે. આ કેનાલનું નિર્માણ 25 સપ્ટેમ્બર 1859 માં શરૂ થયું

હતું. આ કામ 17 નવેમ્બર 1869 ના રોજ પૂર્ણ થયું હતું. તેની લંબાઈ 193.3 કિમી છે.

રૂપપુર પરમાણુ ઉર્જા પ્લાન્ટ

- તાજેતરમાં જ ભારતે બાંગ્લાદેશ સાથે કરાર કર્યો હતો જ્યાં ભારતીય કંપનીઓ રૂપપુર પરમાણુ ઉર્જા પ્લાન્ટની ટ્રાન્સમિશન લાઈન વિકસાવે છે. રૂપપુર પરમાણુ ઉર્જા પ્લાન્ટ વિશેની કેટલીક મહત્વપૂર્ણ હકીકતો નીચે મુજબ છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- તે બાંગ્લાદેશમાં અંડર કન્સ્ટ્રક્શન 4 GWe પરમાણુ પાવર પ્લાન્ટ છે.
- બાંગ્લાદેશના પબના જિલ્લામાં પદ્મ નદીના કાંઠે રૂપપુરમાં તેનું નિર્માણ કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- પ્લાન્ટમાં બે એકમો છે જે અનુક્રમે 2022 અને 2024 માં પૂર્ણ થવાની ધારણા છે. દરેક એકમ 1200 મેગાવોટ વીજ ઉત્પાદન કરશે.
- આ બાંગ્લાદેશનો પહેલો પરમાણુ વીજ પ્લાન્ટ હશે.
- રૂપપુર પ્રોજેક્ટ ભારત-રશિયા સમજૂતી હેઠળ ત્રીજા દેશોમાં પરમાણુ ઉર્જા પ્રોજેક્ટ શરૂ કરવા માટેની પહેલ છે.
- માર્ચ 2018 માં, રશિયા, બાંગ્લાદેશ અને ભારત વચ્ચે રૂપપુર પરમાણુ ઉર્જા પ્રોજેક્ટ માટે ત્રિપક્ષીય મેમોરેન્ડમ ઓફ અન્ડરસ્ટેન્ડિંગ (MOU) પર હસ્તાક્ષર થયા.
- તે રશિયન રોસાટોમ સ્ટેટ અણુ ઉર્જા નિગમ દ્વારા બનાવવામાં આવશે.
- જૂન 2018 માં, હિન્દુસ્તાન કન્સ્ટ્રક્શન કંપની લિમિટેડ (HCC) ને રૂપપુર પરમાણુ વીજ પ્લાન્ટ માટેનો કરાર મળ્યો હતો.
- આ પહેલી વાર હશે જ્યારે કોઈ ભારતીય કંપની દેશની બહારના કોઈપણ પરમાણુ પ્રોજેક્ટમાં સામેલ થશે. ભારત પરમાણુ સપ્લાયર્સ ગ્રુપ (NSG) નો સભ્ય નથી, તેથી તે પરમાણુ ઉર્જા રિએક્ટરના નિર્માણમાં સીધા ભાગ લઈ શકશે નહીં.

ઇકો અને બાયપ્રોસ્ટ (Echo અને Bifrost)

- ફેસબુક દક્ષિણપૂર્વ એશિયાને ઉત્તર અમેરિકા સાથે જોડવા, ડેટાની ક્ષમતામાં વધારો કરવા અને ઈન્ટરનેટની પ્રામાણિકતા સુધારવા માટે બે અન્ડરસી ઈન્ટરનેટ કેબલ સ્થાપિત કરવાની યોજના ધરાવે છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- આ બે કેબલનું નામ 'ઈકો' અને 'બાયપ્રોસ્ટ' છે. આ કેબલ સિંગાપોર, ઈન્ડોનેશિયા અને ઉત્તર અમેરિકાને જોડશે.
- ઈકોની સ્થાપના ગુગલ અને ઈન્ડોનેશિયન ટેલિકોમ્યુનિકેશન કંપની XL XLxની ભાગીદારીમાં કરવામાં આવી રહી છે.

- બાયપ્રોસ્ટનું નિર્માણ ઈન્ડોનેશિયાના ટેલીન અને સિંગાપોરના કેપ્પલની ભાગીદારીમાં કરવામાં આવી રહ્યું છે અને 2024 સુધીમાં પૂર્ણ થવાની સંભાવના છે.
- ગુગલ અને કેટલીક પ્રાદેશિક દૂરસંચાર કંપનીઓ સાથે ફેસબુકની ભાગીદારી છે.
- આ પ્રોજેક્ટ માટેની કિંમત હજી જાહેર કરવામાં આવી નથી, પરંતુ ફેસબુકે તેનો ઉલ્લેખ કર્યો કારણ કે તેઓએ તેને દક્ષિણપૂર્વ એશિયામાં કંપની માટે 'ભૌતિક રોકાણ' ગણાવ્યા હતા.
- ફેસબુકે કહ્યું, આ કેબલ્સ ઉત્તર અમેરિકાને ઈન્ડોનેશિયાના કેટલાક ભાગો સાથે સીધા જોડવા માટેના પ્રથમ કેબલ્સ હશે, જે વિશ્વના કંપનીના પ્રથમ પાંચ બજારોમાંનો એક છે.
- ગયા વર્ષે ઈન્ડોનેશિયન ઈન્ટરનેટ પ્રોવાઈડર્સ એસોસિએશન દ્વારા કરવામાં આવેલા એક સર્વેમાં દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે 73 ટકા ઈન્ડોનેશિયન ઈન્ટરનેટનો ઉપયોગ કરે છે, જ્યારે મોટાભાગના મોબાઈલ ડેટા દ્વારા ઈન્ટરનેટનો ઉપયોગ કરે છે, અને 10% કે તેથી ઓછી વસ્તી ફિક્સ લાઈન બ્રોડબેન્ડનો ઉપયોગ કરે છે.

ભારતીય નૌસેના બંગાળની ખાડીમાં ફ્રેન્ચ નૌકાદળ ક્વાયતમાં ભાગ લેશે

- ભારતીય નૌસેના આવતા મહિને પ્રથમ વખત બંગાળની ખાડીમાં ફ્રેન્ચની આગેવાનીવાળી નૌસેના ક્વાયત 'લા પેરોસ'(La Perouse) માં ભાગ લેશે. લા પેરોસમાં અન્ય ક્વાડ દેશો ઓસ્ટ્રેલિયા, જાપાન અને યુ.એસ. પણ ભાગ લેશે. આ ક્વાયત 5 થી 7 એપ્રિલ દરમિયાન યોજાશે. લા પેરોસ પછી, બીજી મહત્વપૂર્ણ નૌકાદળ ક્વાયત 'વરૂણ' પણ યોજાશે. આ વખતે તેમાં સંયુક્ત આરબ અમીરાતનો પણ સમાવેશ થશે.

Back to Basics : ચતુર્બુજ સુરક્ષા સંવાદ(ફ્વાસ)

- તે એશિયન નાટો તરીકે જોવામાં આવે છે. તે જાપાન, યુએસએ, ભારત અને ઓસ્ટ્રેલિયા વચ્ચેનું અનૌપચારિક વ્યૂહાત્મક મંચ છે. તે અર્ધ-નિયમિત સમિટનું આયોજન કરે છે. જાપાનના તત્કાલીન વડા પ્રધાન શિંજો આબે દ્વારા 2007 માં તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી. સંયુક્ત લશ્કરી ક્વાયતો દ્વારા આ સમરૂપ હતું.

મહત્વ

- આ જૂથના ચારેય સભ્ય દેશોનો હેતુ ભારત-પ્રશાંત ક્ષેત્રને મુક્ત અને સમાવિષ્ટ બનાવવાનો છે. આ જૂથ ફેલાવો અને આતંકવાદ જેવા સામાન્ય પડકારોનો સામનો કરે છે. તેના સભ્યો ઉત્તર કોરિયાના પરમાણુ અને મિસાઈલ કાર્યક્રમોને રોકવામાં સહકાર આપે છે.

ફ્વાડની જરૂરિયાત

- ભારત અને ભૂટાન જેવા તેના પડોશીઓની સરહદો પર ચીનની આક્રમક ચાલને કારણે ફ્વાડને ચીની ચાલ સામે લડવું પડ્યું. પૂર્વ સમુદ્ર અને દક્ષિણ ચાઈના સમુદ્ર વિસ્તારોમાં વેપાર અને નેવિગેશન અંગે ચિંતા ઉભી કરવામાં આવી રહી છે.

હાર્ટ ઓફ એશિયા-ઇસ્તાંબુલ પ્રક્રિયા

- તાજેતરમાં, વિદેશ પ્રધાન એસ.કે. જયશંકર તાજિકિસ્તાનની રાજધાનીમાં અફઘાનિસ્તાન પર 9મી હાર્ટ ઓફ એશિયા-ઇસ્તાંબુલ પ્રક્રિયા (Heart of Asia-Istanbul Process – HoA-IP) સંમેલનમાં ભાગ લેવા પહોંચ્યા હતા.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- આ પરિષદ ઇસ્તાંબુલ પ્રક્રિયાનો એક ભાગ છે. આ સંમેલન દુશાબેમાં યોજાયું હતું. હાર્ટ ઓફ એશિયા – ઇસ્તાંબુલ પ્રક્રિયા (HoA-IP) 2 નવેમ્બર 2011 ના રોજ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- હાર્ટ ઓફ એશિયા – ઇસ્તાંબુલ પ્રક્રિયા (HoA-IP) એ અફઘાનિસ્તાન અને તુર્કીમાં એક પહેલ છે.
- ભારત તરફથી, વિદેશ પ્રધાન એસ જયશંકરે અફઘાનિસ્તાનમાં 9મી હાર્ટ ઓફ એશિયા – ઇસ્તાંબુલ પ્રક્રિયા (HoA-IP) માં ભાગ લીધો હતો.
- અફઘાનિસ્તાન પર 9મી હાર્ટ ઓફ એશિયા-ઇસ્તાંબુલ પ્રક્રિયા (HoA-IP) મંત્રીસ્તરીય પરિષદમાં 50 દેશો અને આંતરરાષ્ટ્રીય સંગઠનોના પ્રતિનિધિઓ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. અગાઉ, 8 મી હાર્ટ ઓફ એશિયા-ઇસ્તાંબુલ પ્રક્રિયા (HoA-IP) મંત્રીસ્તરીય પરિષદ 9 ડિસેમ્બર, 2019 ના રોજ તુર્કીના ઇસ્તાંબુલમાં યોજવામાં આવી હતી.

ગ્રાસરૂટ્સ પ્રોજેક્ટ્સ માટે ગ્રાન્ટ સહાય (Grant Assistance for Grassroots Projects-GGP)

- ગ્રાસરૂટ્સ પ્રોજેક્ટ્સ માટે ગ્રાન્ટ સહાય (GGP) જાપાનની આર્થિક સહાય યોજના છે. જાપાન ભારત સહિત 100 થી વધુ દેશોમાં લોકોની વિવિધ મૂળભૂત માનવ જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે રચાયેલ વિકાસ પ્રોજેક્ટ્સ માટે ભંડોળ પૂરું પાડે છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- જાપાન દ્વારા 1989 માં ગ્રાસરૂટ્સ પ્રોજેક્ટ્સ માટે ગ્રાન્ટ સહાય (GGP)ની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી. ભારત સહિત 100 થી વધુ દેશોને ગ્રાસરૂટ્સ પ્રોજેક્ટ માટે ગ્રાન્ટ-ઇન-સહાય આપવામાં આવી રહી છે.

- GGP યોજના, બિન-લાભકારી સંસ્થાઓ, તબીબી અને શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ દ્વારા લાગુ કરવામાં આવેલા પ્રોજેક્ટ્સને ટેકો આપે છે, જે ભારત સરકારના સંબંધિત કાયદા હેઠળ વિદેશી ભંડોળ પ્રાપ્ત કરવા માટે પાત્ર છે.

નન. યોજના માટેની પાત્રતા

- સંસ્થા આંતરરાષ્ટ્રીય, રાષ્ટ્રીય અથવા સ્થાનિક NGO / તબીબી સંસ્થા / શૈક્ષણિક સંસ્થા / સમુદાય-આધારિત સંસ્થા (CBO) હોવી જોઈએ. આ સંસ્થાની વિદેશી ફાળો (નિયમન) અધિનિયમ, 1976 હેઠળ નોંધણી થયેલ હોવી જોઈએ. આ ઉપરાંત, સંગઠને સંબંધિત રાષ્ટ્રીય અને રાજ્ય કાયદા હેઠળ નોંધણી કરાવવી આવશ્યક છે.
- GGP યોજના અંતર્ગત, દરેક પ્રોજેક્ટ હેઠળ વધુમાં વધુ 10 મિલિયન જાપાનીઝ યેન રકમ આપવામાં આવે છે. આ યોજનામાં મૂળભૂત માનવ જરૂરિયાતો અને માનવ સલામતી, પ્રાથમિક શિક્ષણ અને પુખ્ત નિરક્ષરતા, પીવાનું પાણી અને સ્વચ્છતા, મહિલા સશક્તિકરણ, પર્યાવરણ સુરક્ષા, CAR પ્રોજેક્ટ્સ, ગરીબી નિવારણ વગેરેનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

ભારતે નેપાળને માર્ગ નિર્માણ પ્રોજેક્ટ માટે 800 કરોડ રૂપિયાની આર્થિક સહાય પૂરી પાડી

- નેપાળના તરાઈ ક્ષેત્રમાં રસ્તાના માળખાને મજબૂત બનાવવાના હેતુથી ભારતે નેપાળને 800 કરોડ રૂપિયાની સહાય એક સમજૂતી પત્ર (MOU) હેઠળ પ્રદાન કરી છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- સમજૂતી પત્ર હેઠળ, નેપાળ સરકારે 800 કરોડના ભંડોળ હેઠળ ભારત સરકાર દ્વારા બનાવાતા દસ અગ્રતાવાળા રસ્તાઓની ઓળખ કરી છે.
- આ તરાઈ રસ્તાઓને હુલાકી હાઈવે પણ કહેવામાં આવે છે અને પૂર્વ-પશ્ચિમ હાઈવે પરના મોટા શહેરોને જોડે છે. આ રસ્તાઓથી 284 થી વધુ વોર્ડ, 149 ગામો, 18 ગામ પાલિકા, 18 નગરપાલિકાઓ અને 1 સબ-મેટ્રોપોલિટન શહેરના લોકોને વધુ સારી મુસાફરીની સુવિધા મળશે.
- તરાઈ રોડ પ્રોજેક્ટથી નેપાળના તરાઈ ક્ષેત્રમાં રસ્તાના માળખાને મજબૂત બનાવવામાં અને બંને દેશોના સરહદી વિસ્તારોના લોકો વચ્ચેના સંબંધોને પ્રોત્સાહન મળ્યું છે.

ભારત-નેપાળ

- ભારત નેપાળનો સૌથી મોટો વેપારી ભાગીદાર છે. આ ઉપરાંત, નેપાળમાં વિદેશી રોકાણનો સૌથી મોટો સ્ત્રોત ભારત છે.
- ભારતની ગોરખા રેજિમેન્ટમાં નેપાળના પર્વતીય જિલ્લાઓમાંથી યુવાનોની ભરતી કરવામાં આવે છે.

- > સૂર્ય કિરણ ભારત અને નેપાળ વચ્ચે સંયુક્ત લશ્કરી ક્વાયત છે.
- > કાલાપાની ક્ષેત્ર પર ભારત અને નેપાળ વચ્ચે સરહદ વિવાદ છે. તાજેતરમાં જ નેપાળ સરકારે તેમના દેશના નવા નક્શામાં કાલાપાની, લિપુલેખ અને લિમ્પીયાધુરાને સમાવિષ્ટ કરવાની મંજૂરી આપી હતી. તે હવે દેશો વચ્ચે એક મોટી અડચણ બની ગઈ છે.
- > ભારત નેપાળ સાથે અનેક બહુપક્ષીય હિસ્સો વહેંચે છે. તે BIMSTEC (Bay of Bengal Initiative for Multi Sectoral Technical and Economic Cooperation), SAARC (South Asian Association for Regional Cooperation), NAM (Non-aligned Movement), BBIN (Bangladesh, Bhutan, India and Nepal) છે.
- > ભારત અને નેપાળે કાઠમંડુ-વારાણસી, જનકપુર-અયોધ્યા અને લુમ્બિની-બોધગયા નામના ત્રણ સિસ્ટર-શહેર કરારો પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- > નેપાળ ભૂકંપ અને પૂરના સંકટવાળા નાજુક ઇકોલોજીકલ ઝોનમાં છે. આ પૈસા અને જીવનની દ્રષ્ટિએ મોટા પ્રમાણમાં નુકસાન પહોંચાડે છે. નેપાળ માનવતાવાદી સહાય મેળવતો સૌથી મોટો પ્રાપ્તકર્તા છે.

ભારતીય સૈન્ય બાંગ્લાદેશમાં બહુરાષ્ટ્રીય લશ્કરી ક્વાયત 'શાંતિર ઓગ્રોશેના-2021' (Shantir Ogroshena) માં ભાગ લેશે

- > ભારતીય સૈન્ય બાંગ્લાદેશની બહુરાષ્ટ્રીય સૈન્ય ક્વાયત 'શાંતિર ઓગ્રોશેના'માં ભાગ લેશે. આ નવ દિવસીય ક્વાયત 4 એપ્રિલના રોજ બાંગ્લાદેશના પિતા, બંગબંધુ શેખ મુજબુર રહેમાનની જન્મ શતાબ્દી અને મુક્તિના 50 વર્ષ પૂરા થવા માટે 4 મી એપ્રિલના રોજ યોજાશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > ભારતીય સૈન્યની ટુકડી ડોગરા રેજિમેન્ટના 30 જવાનો સાથે ભુતાન, શ્રીલંકા અને બાંગ્લાદેશ દળોની ટુકડીઓ સાથે ક્વાયતમાં ભાગ લેશે. આ ક્વાયતની થીમ 'Robust Peace Keeping Operations' છે. આ ક્વાયત દરમિયાન અમેરિકા, યુકે, તુર્કી, સાઉદી અરેબિયા, કુવૈત અને સિંગાપોરના સૈન્ય નિરીક્ષકો પણ હાજર રહેશે.

વડા પ્રધાન મોદીનો બાંગ્લાદેશ પ્રવાસ

- > 26 માર્ચ 2021 ના રોજ વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી બાંગ્લાદેશના વડા પ્રધાન શેખ હસીનાના આમંત્રણ પર બાંગ્લાદેશની 2 દિવસીય મુલાકાતે ગયા હતા. આ મુલાકાત શેઠ મુજબુર રહેમાનની જન્મજયંતિ અને બાંગ્લાદેશ મુક્તિના 50 વર્ષીય ઉજવણી પર કેન્દ્રિત છે.

- > આ સિવાય બંને દેશો વચ્ચે દ્વિપક્ષીય સંબંધો બનાવવા માટે પીએમ મોદી દ્વારા કનેક્ટિવિટી, વાણિજ્ય, આઈટી અને રમતગમતને લગતા પાંચ એમઓયુ પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.

આપત્તિ વ્યવસ્થાપન અને શમન અંગેના કરાર

- > પીએમ મોદી દ્વારા બાંગ્લાદેશ નેશનલ કેડેટ કોર્સ (BNCC) અને નેશનલ કેડેટ કોર્સ ઓફ ઈન્ડિયા (INCC) પર એમઓયુ.
- > વેપાર ઉપચારાત્મક પગલાંના ક્ષેત્રમાં બાંગ્લાદેશ અને ભારત વચ્ચે સહકારની માળખાની સ્થાપના અંગે સમજૂતી પત્ર.
- > રાજશાહી કોલેજ ગ્રાઉન્ડ અને આજુબાજુના વિસ્તારોમાં રમત-ગમતની સુવિધા સ્થાપવા અંગે ત્રિપક્ષીય એમ.ઓ.યુ.
- > આઈસીટી ઉપકરણો, કોર્સવેર અને સંદર્ભ પુસ્તકો અને બાંગ્લાદેશ-ભારતોટ ડિજિટલ સેવાઓ અને રોજગાર અને તાલીમ કેન્દ્ર (BDSET) કેન્દ્ર માટે પ્રશિક્ષણ અંગેના ત્રિપક્ષીય એમઓયુ.

અન્ય મુદ્દાઓની ચર્ચા

- > રોહિંગ્યા મુદ્દો: રાખીનથી વિસ્થાપિત લોકોની સલામત અને કાયમી સુવિધાઓ પર પણ ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.
- > તીસ્તા નદી: તીસ્તા અને ફેની નદીના પાણી વહેંચણી માટે મુસદ્દાને વહેલી તકે અંતિમ રૂપ આપવા માટે વિનંતી.
- > BBIN પ્રોજેક્ટ: ભારત દ્વારા નેપાળ અને ભૂટાનમાં બાંગ્લાદેશની નિકાસ સુવિધા.
- > પરમાણુ વીજ પ્લાન્ટ: બાંગ્લાદેશના રૂપપુર પરમાણુ વીજ પ્લાન્ટની ટ્રાન્સમિશન લાઈન ભારતીય કંપનીઓ દ્વારા બનાવવામાં આવશે.
- > મિત્રતા દિવસ: 6 ડિસેમ્બર, જે દિવસે ભારતે બાંગ્લાદેશને ઔપચારિક માન્યતા આપી છે, તે મિત્રતા દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવશે.
- > પીએમ મોદીએ 109 એમ્બ્યુલન્સ પીએમ હસીનાને રજૂ કરી, તેમજ તેમને 1.2 મિલિયન રસી ડોઝની ભેટ. પીએમ હસીનાએ શેઠ મુજબુર રહેમાનની જન્મ શતાબ્દી અને બાંગ્લાદેશની આઝાદીની 50 મી વર્ષગાંઠ પ્રસંગે સોના-ચાંદીનો સિક્કો ભેટ કર્યો હતો.

ભારત-દક્ષિણ કોરિયા: મૈત્રી પાર્ક

- > તાજેતરમાં ભારતીય સંરક્ષણમંત્રી અને તેના દક્ષિણ કોરિયન સમકક્ષે દિલ્હી કેન્ટોનમેન્ટમાં આયોજિત એક કાર્યક્રમમાં ભારત-દક્ષિણ કોરિયા મૈત્રી પાર્કનું સંયુક્તપણે ઉદઘાટન કર્યું હતું.
- > બાદમાં, બંને મંત્રીઓએ સહયોગના વિવિધ ક્ષેત્રોને શોધવા માટે દ્વિપક્ષીય બેઠક યોજી હતી.
- > આ અગાઉ ફેબ્રુઆરી 2019 માં, ભારતના વડાપ્રધાને દક્ષિણ કોરિયા (કોરિયા રિપબ્લિક) ની મુલાકાત લીધી હતી.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ**પરિચય:**

- > છ એકર ગ્રીન એરિયામાં ફેલાયેલ આ પાર્કમાં કોરિયન શૈલીનો એક પ્રવેશદ્વાર, જોગિંગ ટ્રેક, પ્રાકૃતિક બગીચા અને રંગભૂમિ (Amphitheatre) મુખ્ય આકર્ષણનું કેન્દ્ર છે.
- > આ પાર્કના પ્રવેશદ્વાર પર નિર્મિત હેન્ડશેક કરતી એક મોટી કલાકૃતિ છે, જેના પર ભારત અને દક્ષિણ કોરિયાના પ્રવજ બનાવવામાં આવ્યા છે.
- > પાર્કમાં પ્રતિષ્ઠિત સૈનિક જનરલ કે.એસ. થિમૈયાની પણ એક વિશાળ પ્રતિમા છે, તેમણે કોરિયામાં ભારતના નેતૃત્વ હેઠળના ન્યુટ્રલ નેશન રિપોટિંગ એજન્સી કમિશન (NNRC) ના અધ્યક્ષ તરીકે ભારતીય લશ્કરી ટુકડીનું નેતૃત્વ કર્યું હતું.

ન્યુટ્રલ નેશન રિપોટિંગ એજન્સી કમિશન (NNRC)

- > કોરિયન યુદ્ધમાં યુદ્ધવિરામ કરારના અનુસરણને પગલે એક NNRCની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી, જેને બંને પક્ષોના યુદ્ધમાં સંકળાયેલા 20,000 થી વધુ કેદીઓ અંગે નિર્ણય લેવાનો હતો.
- > ભારતને NNRCના પ્રમુખ તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં પોલેન્ડ અને ચેકોસ્લોવાકિયા સામ્યવાદી જૂથનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા હતા તથા સ્વીડન અને સ્વિટ્ઝર્લેન્ડે પશ્ચિમ વિશ્વનું પ્રતિનિધિત્વ કર્યું.
- > જનરલ થિમૈયાની પ્રતિમા પાછળ સ્થાપિત પાંચ સ્તંભો પર કોરિયન યુદ્ધ દરમિયાન 60 પેરાશૂટ ફીલ્ડ એમ્બ્યુલન્સ (ભારત દ્વારા તેનાત) દ્વારા ચલાવવામાં આવેલા એ અભિયાનોનું વિવરણ છે જેમાં 1,95,000 ઘાયલોની સારવાર કરવામાં આવી હતી અને 2,300 ઘાયલોની ફિલ્ડ સર્જરી કરવામાં આવી હતી.
- > એક સ્તંભને નોબેલ પારિતોષિક વિજેતા ગુરુદેવ રવીન્દ્રનાથ ટાગોરના કોરીયા પર કહેવાયેલા કથન ‘ધ લેમ્પ ઓફ ધ ઈસ્ટ’ તરીકે શામેલ કરવામાં આવેલ છે, જે 1929 માં કોરિયન દૈનિક અખબાર ‘ડોંગ-એ-ઇલ્બો’ માં પ્રકાશિત થયેલ હતું.

વિકાસ વ્યૂહરચના

- > આ પાર્કનો વિકાસ ભારત સરકારના સંરક્ષણ મંત્રાલય, ભારતીય સેના, દિલ્હી કેન્ટોનમેન્ટ બોર્ડ, કોરિયન એમ્બેસી અને કોરિયન યુદ્ધ વેટરન્સ એસોસિએશન ઓફ ઈન્ડિયાના સંયુક્ત પરામર્શથી કરવામાં આવ્યો છે.

મહત્વ

- > દિલ્હી કેન્ટોનમેન્ટમાં સ્થિત આ પાર્કની મહત્વતા માત્ર ભારત અને દક્ષિણ કોરિયા વચ્ચેની મજબૂત મિત્રતાનું પ્રતીક જ નથી પણ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આગેવાની હેઠળ 1950-53 દરમિયાન કોરિયન યુદ્ધમાં ભાગ લેનારા 21 દેશોમાંથી એક ભારતના યોગદાન બતાવવા માટે પણ છે.

બેઠકના ચર્ચિત મુદ્દાઓ

- > ભારત-પ્રશાંત વ્યૂહરચનાના ભાગરૂપે, દરિયાઈ સહયોગ અને સંરક્ષણ ઉદ્યોગ તથા ભવિષ્યની ટેકનોલોજીમાં સહકારની ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.
- > બંને દેશોએ ભારત-પ્રશાંત ક્ષેત્રમાં કાર્યરત ભારતીય નૌકાદળની મદદ માટે એક લોજિસ્ટિક્સ કરાર (Logistics Agreement) પર હસ્તાક્ષર કર્યાં.

ભારત-દક્ષિણ કોરિયા સંબંધો**રાજકીય:**

- > કોરિયા યુદ્ધ (વર્ષ 1950-53) દરમિયાન યુદ્ધરત બંને પક્ષો (ઉત્તર કોરિયા અને દક્ષિણ કોરિયા) વચ્ચે ભારતે યુદ્ધવિરામ કરારની સમજૂતી કરાવવામાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવી હતી. ભારત દ્વારા પ્રાયોજિત આ ઠરાવને સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો અને 27 જુલાઈ, 1953 ના રોજ યુદ્ધવિરામની ઘોષણા કરવામાં આવી હતી, જે ભારતની એક મહત્વની સિદ્ધિ હતી.
- > મે, 2015 માં દ્વિપક્ષીય સંબંધોને ‘વિશેષ વ્યૂહાત્મક ભાગીદારી’ માટે અપગ્રેડ કરવામાં આવ્યાં.
- > ભારતે દક્ષિણ કોરિયાની દક્ષિણ નીતિમાં મહત્વની ભૂમિકા નિભાવી છે, જે અંતર્ગત કોરિયા તેના અસરકારક ક્ષેત્ર સિવાય અન્ય ક્ષેત્રોમાં પણ સંબંધો વિસ્તૃત કરવા માંગે છે.
- > ભારત જ્યારે તેની લુક ઈસ્ટ પોલિસી (Look East Policy) દ્વારા સંબંધોને પ્રોત્સાહન આપી રહ્યું છે, ત્યારે દક્ષિણ કોરિયા નવી સાઉથર્ન પોલિસી (New Southern Policy) દ્વારા ભારત સાથે વધુ સારા સંબંધો સ્થાપિત કરવા માંગે છે. દક્ષિણ કોરિયા, ભારતની એક્ટ ઈસ્ટ પોલિસી (Act East Policy) એ એક ચાવીરૂપ સહયોગી છે જે અંતર્ગત ભારતના ઉદ્દેશ્યો આર્થિક સહકાર, સાંસ્કૃતિક સંબંધોને પ્રોત્સાહન આપવું અને એશિયા-પેસિફિક દેશોની સાથે વ્યૂહાત્મક સંબંધોને વિકસીત કરવાના છે.

આર્થિક:

- > ભારત અને દક્ષિણ કોરિયા વચ્ચે હાલનો દ્વિપક્ષીય વેપાર 21 બિલિયન યુએસ ડોલર છે, જ્યારે 2030 સુધીમાં 50 બિલિયન યુએસ ડોલરનું લક્ષ્યાંક નક્કી કરવામાં આવ્યું છે.
- > ભારત અને દક્ષિણ કોરિયાએ વ્યાપક આર્થિક ભાગીદારી કરાર (CEPA), 2010 પર હસ્તાક્ષર કર્યાં છે. આ કરાર વેપાર સંબંધોના વિકાસને સુવિધાજનક બનાવે છે.
- > કોરિયાથી રોકાણની સુવિધા માટે ભારતે ‘ઈન્વેસ્ટ ઈન્ડિયા’ હેઠળ એક ‘કોરિયા પ્લસ’ પહેલ શરૂ કરી છે જે રોકાણકારોનું માર્ગદર્શન, સહાયતા અને સંવર્ધિત કરવાની સુવિધા આપશે.
- > કોરિયાના વૈશ્વિક વેપારમાં ભારતનો હિસ્સો 2020 માં 1.72% હતો અને કોરિયાની વૈશ્વિક આયાતમાં ભારતનો ફાળો વર્ષ 2001 માં 0.78% થી વધીને 2020 માં 1.05% થયો છે.

સાંસ્કૃતિક:

- > કોરિયન બૌદ્ધ ભિક્ષુ હાઈકો યા હોંગ જિયાઓએ ઈ.સ. 723 થી 729 દરમિયાન ભારતની યાત્રા કરી અને તેમણે

‘પિલગ્રીમેશન ટુ ધ ફાઈવ કિંગડમ્સ ઓફ ઈન્ડિયા’ શીર્ષક પર પ્રવાસ વર્ણન લખ્યું. આ પ્રવાસ વર્ણન ભારતીય સંસ્કૃતિ, રાજકારણ અને સમાજનું આબેહૂબ વર્ણન આપે છે.

- > નોબેલ પારિતોષિક વિજેતા રવીન્દ્રનાથ ટાગોરે 1929 માં કોરિયાના ભવ્ય ભૂતકાળ અને તેના ઉજ્જવળ ભવિષ્ય વિશેની ટૂંકી પરંતુ અત્યંત પ્રભાવશાળી કવિતા ‘લેમ્પ ઓફ ઈસ્ટ’ ની રચના કરી હતી.
- > ભારત તથા કોરિયા રિપબ્લિક વચ્ચે સાંસ્કૃતિક વિનિમય વધારવા માટે એપ્રિલ 2011 માં સિયોલ અને ડિસેમ્બર 2013 માં બુસનમાં ભારતીય સાંસ્કૃતિક કેન્દ્ર (ICC) ની રચના કરવામાં આવી.

બંને દેશો દ્વારા વહેંચાયેલ બહુપક્ષીય મંચ

- > સંયુક્ત રાષ્ટ્ર
- > વિશ્વ વેપાર સંગઠન
- > આસિયાન પ્લસ
- > પૂર્વ એશિયા સમિતિ (EAS)
- > G-20

આગળનો રસ્તો

- > ભારત-રિપબ્લિક ઓફ કોરિયા (Republic of Korea) સંબંધોએ તાજેતરનાં વર્ષોમાં વેગ પકડ્યો છે. હાલમાં આ સંબંધો બહુપરીમાણીય બન્યા છે, જે હિતોનું કન્વર્જન્સ, પરસ્પર સંવાદિતા અને ઉચ્ચ સ્તરના વિનિમય દ્વારા પ્રોત્સાહિત થયા છે.
- > જો કે, આનાથી ભારત અને દક્ષિણ કોરિયા વચ્ચેના સંબંધના વિસ્તારની સાથે-સાથે એશિયામાં એક અનન્ય સંબંધ બનાવવાની વધુ સંભાવના વ્યક્ત કરવામાં છે. આ માટે એક એવી રાજકીય ઈચ્છાશક્તિની આવશ્યકતા છે જે વિવિધ ક્ષેત્રો (દા.ત., સાંસ્કૃતિક સંબંધો, લોકો વચ્ચે સંપર્કો બનાવવા, લોકશાહી અને ઉદાર મૂલ્યોનો ઉપયોગ કરવા તથા સભ્યતાગત સંબંધો) ને મજબૂત બનાવવાની કલ્પના કરતી હોય.

દક્ષિણ ચીન સાગર

- > તાજેતરમાં વિવાદિત રીફ – ‘રીડ બેન્ક’ નજીક પાર્ક કરેલી ચાઈનીઝ બોટોના કાફલા અંગે વધતા જતા રાજકીય વિવાદ વચ્ચે ફિલિપિન્સની સેના દ્વારા જ દક્ષિણ ચીન સમુદ્રમાં વધુ નૌકા જહાજોને તૈયાર રાખવાનો ઓર્ડર આપવામાં આવ્યો છે.

Back to Basics ૨ દક્ષિણ ચીન સાગર વિવાદ વિશે

- > ચીનનો દક્ષિણ ચીન સમુદ્ર તથા આ ક્ષેત્રમાં સ્થિત અન્ય દેશો સાથે વિવાદ દરિયાઈ પ્રદેશોમાં સાર્વભૌમત્વ સ્થાપિત કરવા સાથે સંબંધિત છે.
- > આ વિસ્તારમાં ‘પારસેલ ટાપુઓ’ (Paracels Islands) તથા ‘સ્પાટર્લી ટાપુઓ’ (Spratley Islands) બે શ્રેણીઓ

છે, આ ટાપુઓ ઘણા દેશોની સમુદ્ર સીમામાં વહેંચાયેલા છે, જે આ વિસ્તારમાં વિવાદનું એક મુખ્ય કારણ છે.

- > સંપૂર્ણ વિકસિત ટાપુઓની સાથે-સાથે સ્કારબોરો શોલ (Scarborough Shoal) જેવી ડઝનેક ખડકો, એટોલ્સ, સેન્ડબેંક તથા રીફ પણ વિવાદનું કારણ છે.
- > ચીને 2016 ના આંતરરાષ્ટ્રીય ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણયની અવગણના કરી છે, જેમાં ટ્રિબ્યુનલે ચીનના દાવાને આધાર વિહોણા ગણાવ્યા હતા.

વિવિધ દેશોના વિવાદિત પ્રદેશ પર દાવા

- ચીન:
  - > આ ક્ષેત્રમાં સૌથી મોટા ક્ષેત્ર પર અધિકાર હોવાનો દાવો કરે છે, તેના દાવાનો આધાર ‘નાઈન-ડેશ લાઈન’ છે, જે ચીનના હેનાન પ્રાંતના દક્ષિણ ભાગથી શરૂ કરીને સેંકડો માઈલ દક્ષિણ અને પૂર્વમાં ફેલાયેલી છે.
- વિયેતનામ:
  - > વિયેતનામનો ચીન સાથે જૂનો ઐતિહાસિક વિવાદ છે. આ મુજબ, ચીને વર્ષ 1940 પહેલાં આ ટાપુઓ પર ક્યારેય સાર્વભૌમત્વનો દાવો કર્યો ન હતો, તથા 17 મી સદીથી ‘પાર્સલ આઈલેન્ડ્સ’ અને ‘સ્પ્રેટલી આઈલેન્ડ્સ’ પર વિયેતનામ દ્વારા શાસન કરાતું હતું – અને તે સાબિત કરવા માટે તેની પાસે પૂરતા દસ્તાવેજો છે.
- ફિલિપાઈન્સ:
  - > ફિલિપાઈન્સ અને ચાઈના બંને સ્કારબોરો શોલ તે ચીનમાં હુઆંગ્યાન આઈલેન્ડ તરીકે ઓળખાય છે તેના પર પોતાનો દાવો કરે છે. તે ફિલિપાઈન્સથી 100 માઈલ અને ચીનથી 500 માઈલ દૂર સ્થિત છે.
- મલેશિયા અને બ્રુનેઈ:
  - > આ દેશ દક્ષિણ ચાઈના સમુદ્રમાં તેમના અધિકારક્ષેત્રનો દાવો કરે છે, એમનું કહેવું છે, કે સંબંધિત પ્રદેશ ‘યુનાઈટેડ નેશન્સ કન્વેન્શન ઓફ ધ લો ઓફ ધ સી’ (United Nations Convention on the Law of the Sea- UNCLOS), 1982 દ્વારા નક્કી કાયદા પર તેમના ચોક્કસ આર્થિક ઝોન અંદર આવે છે.
  - > તેમ છતાં બ્રુનેઈ કોઈપણ વિવાદિત ટાપુ પર તેના અધિકારક્ષેત્રનો દાવો કરતો નથી, પરંતુ મલેશિયા ‘સ્પ્રેટલી આઈલેન્ડ્સ’ માં થોડો ભાગ ભારપૂર્વક જણાવે છે.

બિમસ્ટેકની 17 મી મંત્રીમંડળ બેઠક

- > તાજેતરમાં જ ભારતના વિદેશમંત્રીએ બિમસ્ટેકની 17 મી મંત્રીમંડળ બેઠકમાં ભાગ લીધો હતો.
- > શ્રીલંકાની અધ્યક્ષતામાં આ બેઠકનું વર્ચુઅલ માધ્યમ દ્વારા આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

Back to Basics : બેઠકમાં ભારતનો પક્ષ**■ ભારતની પ્રતિબદ્ધતા:**

> બેઠક દરમિયાન ભારતે બિમસ્ટેક માળખા હેઠળ વધુ પ્રાદેશિક સહયોગ વધારવા અને સંગઠનને વધુ મજબૂત, ગતિશીલ, વધુ અસરકારક અને પરિણામલક્ષી બનાવવા માટે પણ પ્રતિબદ્ધતા આપી હતી.

■ પ્રગતિ:

> બેઠકમાં ભારત દ્વારા આતંકવાદ, આંતરરાષ્ટ્રીય ગુના, પરિવહન અને સંદેશાવ્યવહાર, પર્યટન અને પર્યાવરણ અને આપત્તિ વ્યવસ્થાપનની પ્રગતિની રૂપરેખા આપવામાં આવી હતી.

બેઠકનું પરિણામ

> બેઠક દરમિયાન, શ્રીલંકામાં યોજનાર આગામી બિમસ્ટેક સમિટમાં સ્વીકારવા માટેનો બિમસ્ટેક ટ્રાન્સપોર્ટ કનેક્ટિવિટી માસ્ટર પ્લાન અપનાવવામાં આવ્યો હતો.

> ભારતના ઉત્તર-પૂર્વી રાજ્યો આ માસ્ટર પ્લાનનો એક મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે, કારણ કે ઘણા રસ્તાઓ અને નદીઓના જોડાણો આ ક્ષેત્રમાંથી પસાર થાય છે.

> બિમસ્ટેક ચાર્ટરને વહેલી તકે સ્વીકારવાની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

> બેઠકમાં ગુનાહિત બાબતોમાં પરસ્પર કાનૂની સહાયતાના સંમેલન, રાજદ્વારીઓ અને તાલીમ અકાદમીઓ વચ્ચે સહકાર અને કોલંબો (શ્રીલંકા) માં બિમસ્ટેક ટેકનોલોજી ટ્રાન્સફર સુવિધાની સ્થાપના સંબંધિત ત્રણ એમઓયુનું સમર્થન કરવામાં આવ્યું હતું.

> એ બાજુ પણ ધ્યાન આપવામાં આવ્યું હતું કે ભારતમાં સ્થાપિત 'બિમસ્ટેક સેન્ટર ફોર વેધર એન્ડ ક્લાઇમેટ' આપત્તિ સંબંધિત પ્રારંભિક ચેતવણી આપવા માટે અદ્યતન સુવિધાઓ સાથે સંપૂર્ણ રીતે કાર્યરત છે.

ચિંતાઓ

> રોહિંગ્યા શરણાર્થી કેસ, જે મ્યાનમાર અને બાંગ્લાદેશ સંબંધોમાં તણાવનું કારણ બને છે, તેના કારણે સભ્યો વચ્ચે સમાધાન મુશ્કેલ બન્યું છે.

> આનાથી સંસ્થાના કામને અમુક અંશે અસર થઈ છે, કારણ કે સામાન્ય ચાર્ટર વિકસાવવું શક્ય નથી.

બિમસ્ટેક**■ પરિચય:**

> તેનું પૂરું નામ 'બે ઓફ બેંગાલ ઈનિશિએટિવ ફોર મલ્ટી-સેક્ટોરલ ટેકનિકલ એન્ડ ઈકોનોમી કો-ઓપરેશન' છે તથા તે એક પ્રાદેશિક સંસ્થા છે.

> તેના 7 સભ્યોમાંથી 5 સભ્યો – બાંગ્લાદેશ, ભૂટાન, ભારત, નેપાળ અને શ્રીલંકા દક્ષિણ એશિયાના છે અને બે – મ્યાનમાર અને થાઇલેન્ડ દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયાના છે.

> ભારત અને પાકિસ્તાન વચ્ચેના મતભેદોને લીધે દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયાઈ ક્ષેત્રીય સહયોગ સંગઠન (સાર્ક-SAARC) મહત્વહીન બનવાના કારણે ભારતને તેના પડોશીઓ સાથે જોડાણ માટે એક નવું પ્લેટફોર્મ પૂરું પાડે છે.

> પ્રાદેશિક સહયોગ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાની સાથે-સાથે, બિમસ્ટેકે દક્ષેશ એટલેકે SAARC અને દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયાઈ દેશોના સંગઠન સાથે પણ એક સામાન્ય પ્લેટફોર્મ બનાવ્યું છે .

> હાલમાં, બિમસ્ટેક 15 ક્ષેત્રમાં વેપાર કરે છે, જેમાં વેપાર, તકનીકી, કૃષિ, પર્યટન, મત્સ્યોદ્યોગ, ઉર્જા અને હવામાન પરિવર્તનનો સમાવેશ થાય છે.

> વર્ષ 1997 તેની શરૂઆત થઈ હતી, જેમાં ફક્ત છ વિસ્તારોને આવરી લેવામાં આવ્યા હતા, અને પછીથી 2008 માં બાકીના નવ વિસ્તારોમાં તેને વિસ્તૃત કરવામાં આવ્યું હતું.

> સચિવાલય: ઢાકા, બાંગ્લાદેશ.

■ ઉદ્દેશ્ય:

> પ્રદેશમાં ઝડપી આર્થિક વિકાસ માટે વાતાવરણ બનાવવું.

> સહકાર અને સમાનતાની ભાવના વિકસાવવી.

> સદસ્ય દેશોના સમાન હિતના ક્ષેત્રોમાં સક્રિય સહયોગ અને પરસ્પર સહાયને પ્રોત્સાહન આપવું.

> શિક્ષણ, વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વગેરે ક્ષેત્રે એક બીજાને સંપૂર્ણ સહયોગ આપવો.

વડાપ્રધાનનો બાંગ્લાદેશ પ્રવાસ

> તાજેતરમાં, ભારતના વડા પ્રધાને બાંગ્લાદેશની સ્વતંત્રતાની સુવર્ણ જયંતીની ઉજવણી કરી, રાષ્ટ્રપિતા બંગબંધુ શેઠ મુજીબુર રહેમાનની જન્મ શતાબ્દી અને ભારત અને બાંગ્લાદેશ વચ્ચે રાજદ્વારી સંબંધો સ્થાપિત કરવાના 50 વર્ષ પૂરા થવાના ઉત્સવમાં ભાગ લેવા બાંગ્લાદેશનો પ્રવાસ કર્યો હતો.

Back to Basics : ઐતિહાસિક બાબતોનો સંયુક્ત સમારોહ

> બાંગ્લાદેશ વર્ષ 2020 માટે ગાંધી શાંતિ પુરસ્કાર બંગબંધુ શેઠ મુજીબુર રહેમાનને આપવા બદલ ભારતનો આભાર માન્યો હતો.

> ઢાકામાં બંગબંધુ-બાપુ ડિજિટલ પ્રદર્શનનું સંયુક્ત રીતે ઉદઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.

> ભારત-બાંગ્લાદેશ મિત્રતાની 50 મી વર્ષગાંઠ નિમિત્તે

> બંને પક્ષોએ યાદગાર ટપાલ ટિકિટો જારી કરી.

> 6 ડિસેમ્બરને મૈત્રી દિવસ તરીકે ઉજવવાનું નક્કી થયું હતું. આ દિવસે વર્ષ 1971 માં ભારતે બાંગ્લાદેશને માન્યતા આપી હતી.

> ભારતે દિલ્હી યુનિવર્સિટીમાં બંગબંધુ પીઠની સ્થાપના કરવાની જાહેરાત કરી હતી.

- > શાદીનોતા શોરોકે બાંગ્લાદેશ-ભારત સરહદ પર મુજબ નગરથી નાદિયા સુધીના ઐતિહાસિક માર્ગ (મુક્તિ યુદ્ધ દરમિયાન આ રસ્તાના ઐતિહાસિક મહત્વને યાદ કરીને) નામ આપવાના પ્રસ્તાવને ધ્યાનમાં લેવા બદલ બાંગ્લાદેશ ભારતનો આભાર વ્યક્ત કરે છે.

જળ સંપત્તિ સહકાર

- > બાંગ્લાદેશે તીસ્તા નદીની પાણી વહેંચણી અંગે લાંબા સમયથી પડતર રહેલા વચગાળાના કરારના સમાધાન માટેની વિનંતીને પુનરાવર્તિત કરી.
- > જાન્યુઆરી 2011 માં બંને સરકારો દ્વારા ડ્રાફ્ટ કરાર પર પહેલાથી સહમતિ થઈ ગઈ છે.
- > ભારતે બાંગ્લાદેશને પેન્ડીંગ ફેની નદીના પાણી વહેંચણી માટેના વચગાળાના કરારના મુસદ્દાને ટૂંક સમયમાં અંતિમ સ્વરૂપ આપવા વિનંતી કરી હતી, જે બંને પક્ષે 2011 માં સંમતિ આપી હતી.
- > સાથોસાથ, બંને દેશોએ સંબંધિત પાણી મંત્રાલયોને મનુ, મુહુરી, ખોવાઈ, ગુમતી, ધરલા અને દૂધકુમાર નામની અન્ય છ નદીઓના પાણી વહેંચણી પરના વચગાળાના કરારને પૂર્ણ કરવા પણ નિર્દેશ આપ્યો.
- > બંને વડા પ્રધાનોએ સંયુક્ત તકનીકી સમિતિને ગંગા જળ વહેંચણી સંધિ, 1996 મુજબ બાંગ્લાદેશ દ્વારા પ્રાપ્ત ગંગા જળના મહત્તમ ઉપયોગ માટે ગંગા-પદ્મ બેરેજની શક્યતાનો ઝડપી અભ્યાસ કરવા નિર્દેશ આપ્યો.

વિકાસ માટે વેપાર નીતિઓ પર ભાર

- > બંને પક્ષોએ નોન-ટેરિફ અવરોધોની આગાહી અને દૂર કરવા માટે વેપાર નીતિઓ, નિયમો અને કાર્યવાહીની જરૂરિયાત પર ભાર મૂક્યો હતો.
- > બંને દેશો વચ્ચે વેપારને સુગમ બનાવવા માટે, તત્કાલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને જમીન કસ્ટમ સ્ટેશનો / લેન્ડ બંદરોની સવલતોને સંકલિત રીતે પ્રોત્સાહિત કરવા હાકલ કરવામાં આવી હતી.
- > દ્વિપક્ષીય વેપારમાં વધારો કરવા માટે, ધોરણો માટે સમાધાન અને કરારો અને પ્રમાણપત્રોની માન્યતાને પુનરાવર્તિત કરવામાં આવી હતી.
- > બાંગ્લાદેશ ધોરણો અને પરીક્ષણ સંસ્થા અને ભારતીય ધોરણોનો બ્યુરો પરીક્ષણ અને પ્રયોગશાળાની સુવિધાઓના વિકાસ અને પરીક્ષણ માટે સહકાર આપશે.
- > અલ્પ વિકસિત દેશની સુચીમાંથી બહાર નીકળવા માટે ભારતે બાંગ્લાદેશને અભિનંદન આપ્યા હતા.
- > બંને પક્ષોએ વ્યાપક આર્થિક ભાગીદારી કરારમાં પ્રવેશવાની સંભાવનાઓ પર ચાલી રહેલા સંયુક્ત અભ્યાસના વહેલા પૂર્ણ થવા પર ભાર મૂક્યો હતો.
- > બાંગ્લાદેશ જૂટ ક્ષેત્રના પુનરુત્થાન અને આધુનિકરણ માટે તેની જૂટ મિલોમાં ભારતીય રોકાણને આમંત્રણ આપ્યું છે.

- > ભારતે કટિહાર - પરબતીપુર - બોરનગર સરહદ વીજળી ઈન્ટરકનેક્શનના અમલીકરણ માટે મોડેલિટીઝને વહેલી તકે અંતિમ વિનંતી કરી હતી.
- > બંને પક્ષોએ ભારત-બાંગ્લાદેશ ફેન્ડશીપ પાઈપલાઈન અને ફેન્ડશીપ સુપર થર્મલ પાવર પ્રોજેક્ટના યુનિટ -1 ના અમલીકરણની પ્રગતિની સમીક્ષા કરી.

સમૃદ્ધિ માટે જોડાણ

- > 1965 ની સાલથી શરૂ થયેલી રેલ કનેક્ટિવિટીને પુનજીવિત કરવાની બાંગ્લાદેશની પહેલ બદલ ભારતે કૃતજ્ઞતા વ્યક્ત કરી હતી.
- > બાંગ્લાદેશે ભારત-મ્યાનમાર-થાઈલેન્ડ ત્રિપક્ષીય હાઈવે પ્રોજેક્ટ પહેલમાં ભાગ લેવાની આતુરતાને પુનઃ રજૂ કરી.
- > બંને દેશો વચ્ચે મુસાફરો અને માલની વધુ સારી કનેક્ટિવિટી અને ગતિવિધિને સરળ બનાવવા માટે, બંને પક્ષોએ બાંગ્લાદેશ, ભારત અને નેપાળ માટેના સમજૂતી પત્ર પર હસ્તાક્ષર કરીને BBIN મોટર વાહન કરારની વહેલી તકે અમલ કરવા સંમતિ આપી હતી, જેથી માલ અને મુસાફરોની અવરજવર થઈ શકે. શરૂઆત. બાદમાં ભૂટાનને પણ આમાં સમાવી શકાય છે.
- > કોલકાતાથી છટ્ટાગ્રામથી અગરતલા થઈને માલની અવરજવર માટે ચેટગ્રામ અને મુંગલા બંદરના ઉપયોગ માટેના ટ્રાન્સ-શિપમેન્ટ કરારને ટૂંક સમયમાં અમલમાં મૂકવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી.
- > આંતરરાષ્ટ્રીય જળ સંક્રમણ અને વેપારના પ્રોટોકોલના ભાગ રૂપે ભારતે મુનશીગંજ અને પાનગાવ ખાતે ટ્રાન્સ-શિપમેન્ટની વ્યવસ્થા માટે પણ વિનંતી કરી હતી.
- > તાજેતરમાં દક્ષિણ ત્રિપુરામાં ફેની નદી પર મૈત્રી સેતુ (ભારત અને બાંગ્લાદેશ વચ્ચે) નું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.
- > બાંગ્લાદેશે ઈશાન ભારત, ખાસ કરીને ત્રિપુરાના લોકો દ્વારા ચક્રગ્રામ અને સિલેત આંતરરાષ્ટ્રીય હવાઈમથકનો ઉપયોગ કરવાની ઓફર કરી.

બાહર આરોગ્યમાં સહકાર

- > બાંગ્લાદેશે ભારતમાં બનેલી ઓક્સફોર્ડ એસ્ટ્રાઝેનેકા કોવિશિલ્ડ રસીના 3.2 મિલિયન ડોઝ પહોંચાડવા બદલ ભારત સરકારનો આભાર માન્યો છે.

સરહદ વ્યવસ્થાપન અને સુરક્ષા સહકાર

- > બાંગ્લાદેશે માનવતાવાદી આધારો પર પદ્મા નદીના માધ્યમથી 1.3 કિમીનો પ્રવાસ કર્યો હતો. જળમાર્ગની વિનંતી પુનરાવર્તન કરવામાં આવે છે.
- > ભારતે ત્રિપુરા-બાંગ્લાદેશ ક્ષેત્રથી શરૂ થતાં આંતરરાષ્ટ્રીય સરહદ પરના તમામ બાકી વિસ્તારોને ફેન્સીંગ કરવાની વિનંતી કરી.

- > સંરક્ષણ સહયોગ: કાર્યક્રમોના સતત વિનિમય અને તાલીમ અને ક્ષમતા નિર્માણમાં સહયોગ વધારવા પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો.
- > ભારતે સંરક્ષણ આયાત માટે ભારતે બાંગ્લાદેશને 500 મિલિયન લાઇન ક્રેડિટ ઓફર કરી છે.
- > બંને પક્ષોએ ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ, પુનર્નિર્માણ અને નિવારણ અંગેના સમજૂતી પત્ર પર હસ્તાક્ષરનું સ્વાગત કર્યું છે.

સહકારના નવા ક્ષેત્રો

- > વિજ્ઞાન, કૃત્રિમ બુદ્ધિ અને પરમાણુ તકનીકનો શાંતિપૂર્ણ ઉપયોગ, મોટા ડેટા, આરોગ્ય અને શિક્ષણ અને તકનીકી સક્ષમ સેવાઓના નવા અને ઉભરતા ક્ષેત્રોમાં સહકાર વધારવાની જરૂરિયાતને સ્વીકારવામાં આવી હતી.
- > ભારતે બાંગ્લાદેશથી 50 યુવા ઉદ્યમીઓને ભારત આવવા અને તેમના મંતવ્યો શેર કરવા આમંત્રણ આપ્યું છે.

પ્રદેશ અને વિશ્વના ભાગીદારો

- > બંને દેશો સંયુક્ત રાષ્ટ્ર અને અન્ય બહુપક્ષીય મંચો પર સંયુક્ત હેતુઓ માટે સાથે મળીને કામ કરવાનું ચાલુ રાખવા માટે સંમત થયા હતા.
- > બંને પક્ષોએ ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે ખાસ કરીને કોવિડ-19 પછીની પરિસ્થિતિમાં સાર્ક અને બિમસ્ટેક જેવા પ્રાદેશિક સંગઠનોની મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા છે.
- > બાંગ્લાદેશે માર્ચ 2020 માં સાર્કના નેતાઓની વિડિઓ કોન્ફરન્સ બોલાવવા અને દક્ષિણ એશિયન ક્ષેત્રમાં વૈશ્વિક રોગચાળાના પ્રભાવને પહોંચી વળવા સાર્ક ઈમરજન્સી રિસ્પોન્સ ફંડ સ્થાપવાની દરખાસ્ત કરવા બદલ ભારતનો આભાર માન્યો હતો.
- > બાંગ્લાદેશે પ્રકાશ પાડ્યું કે તે ઓક્ટોબર 2021 માં પ્રથમ વખત હિંદ મહાસાગર રિમ એસોસિએશનનું અધ્યક્ષ પદ સંભાળશે. તેથી, તેમણે ભારતને હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રમાં દરિયાઈ સુરક્ષા અને સંરક્ષણમાં વધુ સહયોગ આપવા વિનંતી કરી.
- > ન્યૂ ડેવલપમેન્ટ બેંકમાં જોડાવાના બાંગ્લાદેશના નિર્ણયને ભારતે આવકાર્યો છે.

બંને વડા પ્રધાનોની અન્ય ઘોષણાઓ

- > 1971 ના મુક્તિ સંગ્રામમાં પોતાનો જીવ બલિદાન આપનારા ભારતીય સશસ્ત્ર દળોના શહીદોના સન્માનમાં બ્રાહ્મણબારીયાના આશુગંજ ખાતે સ્મારકનો શિલાન્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો.
- > રૂપ-પાવર ઈલેક્ટ્રીકલ પ્રોજેક્ટ (અમીન બજાર-કાલિયાકોર, રૂપપુર-ઢાકા, રૂપપુર-ગોપાલગંજ, રૂપપુર-ધમરાય, રૂપપુર-બોગરા) ના પાયો સ્થાપના.
- > નલીકાતા (ભારત) - સૈદાબાદ (બાંગ્લાદેશ), રીનગકુ (ભારત) - બાગાન બારી (બાંગ્લાદેશ) અને ભોલાગંજ

(ભારત) - ભોલાગંજ (બાંગ્લાદેશ) ની ત્રણ સરહદ ટોપીઓનું ઉદ્દઘાટન.

- > બોર્ડર હેટનો હેતુ સ્થાનિક બજારો દ્વારા સ્થાનિક પેદાશોના માર્કેટિંગની પરંપરાગત સિસ્ટમની સ્થાપના કરીને બંને દેશોની સરહદોથી દૂરના વિસ્તારોમાં રહેતા લોકોને લાભ આપવાનો છે.
- > બાંગ્લાદેશમાં ઢાકા અને ભારત તરફ ન્યૂ જલ્પાઈગુડીને જોડતી મિતાલી એક્સપ્રેસ પેસેન્જર ટ્રેનનું ઉદ્દઘાટન.

ભારત અને પાકિસ્તાન વચ્ચે વેપાર

- > પાકિસ્તાને ભારત સાથેના તમામ પ્રકારનાં વેપાર સ્થગિત કરવાના બે વર્ષ જુના નિર્ણયને અંશતઃ બદલીને ભારતમાંથી કપાસ અને ખાંડની આયાત કરવાની ની ઘોષણા કરી.
- > ઓગસ્ટ 2019 માં પાકિસ્તાન સરકાર દ્વારા વ્યાપાર રદ કરવાનો નિર્ણય (ભારત સરકારના અનુચ્છેદ-370માં સુધારણા અને જમ્મુ-કાશ્મીરની પુનર્રચના પછી) લેવામાં આવ્યો હતો.

Back to Basics : પાકિસ્તાનનો વેપાર પ્રતિબંધ

- > ઓગસ્ટ 2019 માં ભારત સાથે દ્વિપક્ષીય વેપાર સ્થગિત કરવાનો પાકિસ્તાનનો નિર્ણય જમ્મુ-કાશ્મીરમાં બંધારણીય ફેરફારોનું પરિણામ હતું.
- > જો કે, વેપાર સ્થગિત કરવા માટેનું મૂળ કારણ ભારત દ્વારા પાકિસ્તાની આયાત પર લગાવાયેલ 200% કસ્ટમ્સ ડ્યુટી હતું, જેના એક વર્ષ પછી પુલવામા આતંકી હુમલા પછી ભારતે પાકિસ્તાનનો મોસ્ટ ફેવરડ નેશન (MFN)નો દરજ્જો રદ કર્યો હતો.
- > આને કારણે બંને દેશો વચ્ચેના વેપારને ખૂબ અસર થઈ હતી.
- > નાણાકીય વર્ષ 2019 - 20 માં ભારતથી પાકિસ્તાનની નિકાસ લગભગ 60% ઘટીને 816.62 મિલિયન યુએસ ડોલર થઈ છે અને તેની આયાત 97% ઘટીને 13.97 મિલિયન યુએસ ડોલર થઈ છે.

પ્રતિબંધ પહેલા ભારત-પાકિસ્તાન વેપાર

- > વર્ષોથી પાકિસ્તાન સાથે ભારતનો અતિરેક વેપાર છે, વેપાર હંમેશાં આયાત અને નિકાસ કરતા રાજકારણ સાથે જોડાયેલો છે.
- > વર્ષ 2016 માં પાકિસ્તાન અધિકૃત કાશ્મીરમાં લોન્ય પેડ પર ઉરી આતંકવાદી હુમલા અને ભારતીય સેનાની સર્જિકલ સ્ટ્રાઈક પછી સંબંધોમાં તણાવ કારણે પાકિસ્તાનની નિકાસ નાણાકીય વર્ષ 2015-16માં યુએસ \$ 2.17 અબજથી નાણાકીય વર્ષ 2016-17 માં લગભગ 16% ઘટીને \$ 1.82 અબજ થઈ ગયો.
- > સતત તણાવ હોવા છતાં, તાજેતરના વર્ષોમાં બંને દેશો વચ્ચેના વેપારમાં થોડો વધારો થયો છે.

- > નાણાકીય વર્ષ 2017-18 માં ભારતીય નિકાસ લગભગ 6% વૃદ્ધિ દર સાથે 1.92 અબજ US ડોલર થઈ ગયો અને નાણાકીય વર્ષ 2018-19 માં તેમાં 7% જેટલો વધારો થયો.
- > જોકે , પાકિસ્તાન થી આયાતમાં ન્યુનતમ વૃદ્ધિના પગલે નાણાકીય વર્ષ 2016-17 ની સરખામણીમાં નાણાકીય વર્ષ 2017-18 માં આ 7.5% વૃદ્ધિ સાથે 488.56 મિલિયન યુએસ ડોલર થયો.

મુખ્ય વ્યવસાયિક ઉત્પાદનો

- > નાણાકીય વર્ષ 2018-19માં પાકિસ્તાન ભારતના ટોચના 50 વેપારી ભાગીદારોમાં સામેલ હતું, પરંતુ નાણાકીય વર્ષ 2019-20માં પાકિસ્તાનને મોસ્ટ ફેવરડ નેશનની સૂચિમાંથી બાકાત રાખવામાં આવ્યું છે.
- > એવું અનુમાન કરવામાં આવ્યું હતું કે દેશો વચ્ચે વેપાર પ્રતિબંધો પાકિસ્તાનને વધુ અસર કરશે, કેમ કે પાકિસ્તાન તેના કાપડ અને ફાર્માસ્યુટિકલ્સ ઉદ્યોગો માટે કાચા માલ માટે ભારત પર સૌથી વધુ આધાર રાખે છે.

પાકિસ્તાનમાં ભારતીય નિકાસ

- > નાણાકીય વર્ષ 2018-19 માં પાકિસ્તાનને કપાસ અને કાર્બનિક રસાયણોના ભારતીય નિકાસનો લગભગ અડધો ભાગ પ્રાપ્ત થયો છે.
- > અન્ય મુખ્ય વસ્તુઓમાં પ્લાસ્ટિક, ટેનિંગ / ડાઈંગ અર્ક અને પરમાણુ રિએક્ટર, બોઈલર્સ, મશીનરી અને યાંત્રિક ઉપકરણો સામેલ છે .
- > પ્રતિબંધ બાદ ઘણી ચીજવસ્તુઓની આયાતમાં ભારે ઘટાડો થયો હતો, જ્યારે કપાસની આયાત સંપૂર્ણ સ્થગિત થઈ હતી.
- > ફક્ત ફાર્માસ્યુટિકલ ઉત્પાદનોની આયાતમાં વધારો થયો છે. કોવિડ -19 રોગચાળા દરમિયાન દવાનો પૂરતો પુરવઠો સુનિશ્ચિત કરવા માટે પાકિસ્તાને અત્યાર સુધીમાં ફાર્માસ્યુટિકલ ઉત્પાદનો અને કાર્બનિક રસાયણોની આયાત કરી છે.

પાકિસ્તાનથી ભારતીય આયાત

- > નાણાકીય વર્ષ 2018-19માં પાકિસ્તાનથી ભારતમાં આયાત કરવામાં આવતી મુખ્ય ચીજોમાં ખનિજ બળતણ, તેલ, ખાદ્ય ફળ, નાળિયેર, મીઠું, સલ્ફર, પથ્થરો, પ્લાસ્ટર મટિરિયલ્સ, ઓર, લાવા, રાખ, છુપાઈ અને ચામડા વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

પાકિસ્તાન દ્વારા વેપાર પ્રતિબંધો દૂર કરવા

- > કાચા માલની અછત: પાકિસ્તાને કપાસની આયાત પરનો પ્રતિબંધ હટાવવાનો નિર્ણય લીધો છે, કારણ કે પાકિસ્તાનના કાપડ ઉદ્યોગને સ્થાનિક કપાસના ઉત્પાદનમાં ઘટાડો થતાં કાચા માલની અછતનો સામનો કરવો પડી રહ્યો છે.
- > ભારતમાંથી સસ્તી આયાત: અમેરિકા અને બ્રાઝિલ જેવા દેશોમાંથી કપાસ અને ખાંડની આયાત કરવી તુલનાત્મક રીતે ખર્ચાળ છે અને ડિલિવરીમાં પણ ઘણો સમય લાગે છે.
- > ઉંચી સ્થાનિક માંગ અને ભાવ: ખાંડ પરની આયાત પ્રતિબંધ

હટાવવાનો નિર્ણય તેની ઉંચી સ્થાનિક માંગ અને ઉંચા ભાવ દ્વારા પ્રેરિત છે.

- > ભારતથી આયાત કરવાનો નિર્ણય એ પાકિસ્તાનના સ્થાનિક બજારમાં કિંમતોમાં સ્થિરતા લાવવાની રીત છે.
- > ખાંડ અને કપાસ જેવી પસંદ કરેલી ચીજવસ્તુઓમાં વેપાર કરવાની મંજૂરી આપવાના પાકિસ્તાનના નિર્ણયથી ભારત અને પાકિસ્તાન વચ્ચેના સંબંધો સામાન્ય થવાની સંભાવના વધી ગઈ છે.
- > ભારત માટે ઉત્પાદનો પર 200% આયાત ડ્યુટી ઘટાડવાની સંભાવનાનું અન્વેષણ કરવાનો આ સારો સમય છે જેથી ઉદ્યોગોને લાભ મળી શકે.
- > ત્રણ વર્ષના ગાળા પછી ભારત દ્વારા સ્પોર્ટ્સ વિજા આપવા, દિલ્હીમાં સિંધુ જળ કમિશનરોની બેઠક યોજવી, નિયંત્રણ રેખા પર શાંતિ અને ભારત અને પાકિસ્તાનના વડા પ્રધાનો વચ્ચે સંદેશાઓની આપ-લે જેવા પગલા બાદ બંને દેશો વચ્ચેના સંબંધોમાં સુધારો થવાની સંભાવના છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
  - નાણાકીય વર્ષ 2018-19 માં પાકિસ્તાનને કપાસ અને કાર્બનિક રસાયણોના ભારતીય નિકાસનો લગભગ અડધો ભાગ પ્રાપ્ત થયો છે.
  - નાણાકીય વર્ષ 2018-19માં પાકિસ્તાન ભારતના ટોચના 50 વેપારી ભાગીદારોમાં સામેલ હતું, પરંતુ નાણાકીય વર્ષ 2019-20માં પાકિસ્તાનને મોસ્ટ ફેવરડ નેશનની સૂચિમાંથી બાકાત રાખવામાં આવ્યું છે.
  - નાણાકીય વર્ષ 2019 - 20 માં ભારતથી પાકિસ્તાનની નિકાસ લગભગ 60% ઘટીને 816.62 મિલિયન યુએસ ડોલર થઈ છે અને તેની આયાત 97% ઘટીને 13.97 મિલિયન યુએસ ડોલર થઈ છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3
- નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
  - ભારતે યુએન શાંતિ રક્ષકોને COVID-19 રસી (AstraZeneca-એસ્ટ્રાઝેનેકા રસી) ના 200,000 ડોઝ મોકલ્યા છે.
  - સંયુક્ત રાષ્ટ્રની પીસક્રીપિંગ મુજબ, 31 જાન્યુઆરી 2021 સુધીમાં, વિશ્વભરમાં શાંતિ કામગીરીની આગેવાની હેઠળ 12 શાંતિ કામગીરીમાં કુલ 85,782 વ્યક્તિ સેવા આપી રહ્યા છે.
  - કુલ 121 દેશો યુએન સુરક્ષા કામગીરીમાં લશ્કરી જવાનોને ફાળો આપી રહ્યા છે જેમાં શાંતિ કામગીરીમાં ભારતનો સૌથી મોટો લશ્કરી ફાળો છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3

3. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- ભારત અને અમેરિકાએ બંગાળની ખાડીમાં બે દિવસીય નૌકાદળ ક્વાયત 'PASSEX' શરૂ કરી છે.
- ભારતીય નૌસેનાએ તેનું યુદ્ધ જહાજ શિવાલિક અને લાંબા અંતરની દરિયાઈ પેટ્રોલિંગ એરક્રાફ્ટ P81ને 'PASSEX' ક્વાયત માટે તૈનાત કરી હતી.
- યુએસએસ થિયોડોર રૂઝવેલ્ટ કેરિયર સ્ટ્રાઈક જૂથે તેમાં ભાગ લીધો હતો.
- આ ક્વાયતમાં પહેલીવાર ભારતીય વાયુ સેનાના લડાકુ વિમાનોને પણ શામેલ કરવામાં આવ્યા છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3   (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4   (D) 1, 2, 3, અને 4

4. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- 20 મી જાન્યુઆરી 2021 ના રોજ રસી મૈત્રી પહેલ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- આ પહેલ હેઠળ ભારત તેના પાડોશી દેશોમાં મેડ-ઈન-ઈન્ડિયા કોવિડ-19 રસી સપ્લાય કરે છે.
- ભૂટાન અને માલદીવ આ રસી મેળવનારા પ્રથમ દેશ હતા.
- અત્યાર સુધીમાં ભારતે ભૂટાનને 1,50,000 ડોઝ, માલદીવને 100,000 ડોઝ, બાંગ્લાદેશને 2 મિલિયન ડોઝ, નેપાળને 1 મિલિયન ડોઝ, મ્યાનમારને 5 મિલિયન ડોઝ, સેશેલ્સને 50,000 ડોઝ અને મોરેશિયસને 100,000 ડોઝ પ્રદાન કર્યા છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3   (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4   (D) 1, 2, 3, અને 4

5. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- તાજેતરમાં સુએઝ કેનાલમાં Ever Given જહાજ ફસાયું હતું.
- સુએઝ કેનાલ ઈજિપ્ત સ્થિત નહેર છે, તે ભૂમધ્ય સમુદ્રને લાલ સમુદ્ર સાથે જોડે છે. તે એશિયા અને આફ્રિકાને વિભાજિત કરે છે.
- સુએઝ કેનાલનું નિર્માણ 25 સપ્ટેમ્બર 1859 માં શરૂ થયું હતું. આ કામ 17 નવેમ્બર 1869 ના રોજ પૂર્ણ થયું હતું. તેની લંબાઈ 193.3 કિમી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

6. રૂપપુર પરમાણુ ઉર્જા પ્લાન્ટના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- તે બાંગ્લાદેશમાં અંડર કન્સ્ટ્રક્શન 4 GWe પરમાણુ પાવર પ્લાન્ટ છે.
- બાંગ્લાદેશના પબના જિલ્લામાં પદ્મ નદીના કાંઠે રૂપપુરમાં તેનું નિર્માણ કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- રૂપપુર પ્રોજેક્ટ ભારત-રશિયા સમજૂતી હેઠળ ત્રીજા દેશોમાં પરમાણુ ઉર્જા પ્રોજેક્ટ શરૂ કરવા માટેની પહેલ છે.
- તે રશિયન રોસાટોમ સ્ટેટ અણુ ઉર્જા નિગમ દ્વારા બનાવવામાં આવશે તથા જૂન 2018 માં, હિન્દુસ્તાન કન્સ્ટ્રક્શન કંપની લિમિટેડ (HCC) ને રૂપપુર પરમાણુ વીજ પ્લાન્ટ માટેનો કરાર મળ્યો હતો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3   (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4   (D) 1, 2, 3, અને 4

7. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- ફેસબુક દક્ષિણપૂર્વ એશિયાને ઉત્તર અમેરિકા સાથે જોડવા, ડેટાની ક્ષમતામાં વધારો કરવા અને ઈન્ટરનેટની પ્રામાણિકતા સુધારવા માટે બે અન્ડરસી ઈન્ટરનેટ કેબલ સ્થાપિત કરવાની યોજના ધરાવે છે.
- આ બે કેબલનું નામ 'ઈકો' અને 'બાયપ્રોસ્ટ' છે. આ કેબલ સિંગાપોર, ઈન્ડોનેશિયા અને ઉત્તર અમેરિકાને જોડશે.
- ઈકોની સ્થાપના ગુગલ અને ઈન્ડોનેશિયન ટેલિકોમ્યુનિકેશન કંપની XL XLxની ભાગીદારીમાં કરવામાં આવી રહી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

8. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- ભારતીય નૌસેના આવતા મહિને પ્રથમ વખત બંગાળની ખાડીમાં ફ્રેન્ચની આગેવાનીવાળી નૌસેના ક્વાયત 'લા પેરોસ' (La Perouse) માં ભાગ લેશે.
- લા પેરોસમાં અન્ય ક્વાડ દેશો ઓસ્ટ્રેલિયા, જાપાન અને યુ.એસ. પણ ભાગ લેશે. આ ક્વાયત 5 થી 7 એપ્રિલ દરમિયાન યોજાશે.
- ચતુર્ભુજ સુરક્ષા સંવાદ(ક્વાડ) એશિયન નાટો તરીકે જોવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

9. 9મી હાર્ટ ઓફ એશિયા-ઈસ્તંબુલ પ્રક્રિયાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- હાર્ટ ઓફ એશિયા-ઈસ્તંબુલ પ્રક્રિયા (HoA-IP) 2 નવેમ્બર 2011 ના રોજ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- આ સંમેલન દૃશ્યભેમાં યોજાયું હતું.
- 8 મી હાર્ટ ઓફ એશિયા-ઈસ્તંબુલ પ્રક્રિયા (HoA-IP) મંત્રીસ્તરીય પરિષદ 9 ડિસેમ્બર, 2019 ના રોજ તુર્કીના ઈસ્તંબુલમાં યોજવામાં આવી હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

10. ગ્રાસરૂટ્સ પ્રોજેક્ટ્સ માટે ગ્રાન્ટ સહાય (Grant Assistance for Grassroots Projects-GGP) યોજના ક્યાં દેશની છે?

- (A) રશિયા (B) અમેરિકા
(C) દક્ષિણ કોરિયા (D) જાપાન

11. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં નેપાળના તરાઈ ક્ષેત્રમાં રસ્તાના માળખાને મજબૂત બનાવવાના હેતુથી ભારતે નેપાળને 800 કરોડ રૂપિયાની સહાય એક સમજૂતી પત્ર (MOU) હેઠળ પ્રદાન કરી છે.

2. સૂર્ય કિરણ ભારત અને નેપાળ વચ્ચે સંયુક્ત લશ્કરી ક્વાયત છે.

3. કાલાપાની ક્ષેત્ર પર ભારત અને નેપાળ વચ્ચે સરહદ વિવાદ છે. તાજેતરમાં જ નેપાળ સરકારે તેમના દેશના નવા નકશામાં કાલાપાની, લિપુલેખ અને લિમ્પીયાધુરાને સમાવિષ્ટ કરવાની મંજૂરી આપી હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

12. 'શાંતિર ઓગ્રોશેના-2021' (Shantir Ogroshena)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતીય સૈન્ય બાંગ્લાદેશની બહુરાષ્ટ્રીય સૈન્ય ક્વાયત 'શાંતિર ઓગ્રોશેના'માં ભાગ લેશે.

2. આ નવ દિવસીય ક્વાયત 4 એપ્રિલના રોજ બાંગ્લાદેશના પિતા, બંગબંધુ શેખ મુજીબુર રહેમાનની જન્મ શતાબ્દી અને મુક્તિના 50 વર્ષ પૂરા થવા માટે 4 મી એપ્રિલના રોજ યોજાશે.

3. આ ક્વાયતની થીમ 'Robust Peace Keeping Operations' છે.

4. આ ક્વાયત દરમિયાન અમેરિકા, યુકે, તુર્કી, સાઉદી અરેબિયા, કુવૈત અને સિંગાપોરના સૈન્ય નિરીક્ષકો પણ હાજર રહેશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

13. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. કોરિયા યુદ્ધ (વર્ષ 1950-53) દરમિયાન યુદ્ધરત બંને પક્ષો (ઉત્તર કોરિયા અને દક્ષિણ કોરિયા) વચ્ચે ભારતે યુદ્ધવિરામ કરારની સમજૂતી કરાવવામાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવી હતી.

2. ભારત અને દક્ષિણ કોરિયા વચ્ચે હાલનો દ્વિપક્ષીય વેપાર 21 બિલિયન યુએસ ડોલર છે, જ્યારે 2030 સુધીમાં 50 બિલિયન યુએસ ડોલરનું લક્ષ્યાંક નક્કી કરવામાં આવ્યું છે.

3. કોરિયાથી રોકાણની સુવિધા માટે ભારતે 'ઈન્વેસ્ટ ઈન્ડિયા' હેઠળ એક 'કોરિયા પ્લસ' પહેલ શરૂ કરી છે જે રોકાણકારોનું માર્ગદર્શન, સહાયતા અને સંવર્ધિત કરવાની સુવિધા આપશે.

4. નોબેલ પારિતોષિક વિજેતા રવીન્દ્રનાથ ટાગોરે 1929 માં કોરિયાના ભવ્ય ભૂતકાળ અને તેના ઉજ્જવળ ભવિષ્ય વિશેની ટૂંકી પરંતુ અત્યંત પ્રભાવશાળી કવિતા 'લેમ્પ ઓફ ઈસ્ટ' ની રચના કરી હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

14. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. દક્ષિણ ચીન સાગર વિસ્તારમાં 'પારસેલ ટાપુઓ' (Paracels Islands) તથા 'સ્પાટ્લી ટાપુઓ' (Spratley Islands) બે શ્રેણીઓ છે

2. 17 મી સદીથી 'પારસલ આઈલેન્ડ્સ' અને 'સ્પ્રેટલી આઈલેન્ડ્સ' પર વિયેતનામ દ્વારા શાસન કરાતું હતું

3. ફિલિપાઈન્સ અને ચાઈના બંને સ્કારબોરો શોલ તે ચીનમાં હુઆંગ્યાન આઈલેન્ડ તરીકે ઓળખાય છે તેના પર પોતાનો દાવો કરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

15. બિમસ્ટેકના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તેનું પૂરું નામ 'બે ઓફ બેંગાલ ઈનિશિએટિવ ફોર મલ્ટી-સેક્ટોરલ ટેકનિકલ એન્ડ ઈકોનોમી કો-ઓપરેશન' છે તથા તે એક પ્રાદેશિક સંસ્થા છે.

2. તેના 7 સભ્યોમાંથી 5 સભ્યો-બાંગ્લાદેશ, ભૂટાન, ભારત, નેપાળ અને શ્રીલંકા દક્ષિણ એશિયાના છે અને બે-મ્યાનમાર અને થાઈલેન્ડ દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયાના છે.

3. બિમસ્ટેકનું સચિવાલય ઢાકા(બાંગ્લાદેશ)માં છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

16. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 6 ડિસેમ્બરને મૈત્રી દિવસ તરીકે ઉજવવાનું નક્કી થયું હતું. આ દિવસે વર્ષ 1971 માં ભારતે બાંગ્લાદેશને માન્યતા આપી હતી.

2. ભારતે દિલ્હી યુનિવર્સિટીમાં બંગબંધુ પીઠની સ્થાપના કરવાની જાહેરાત કરી હતી.

3. તાજેતરમાં દક્ષિણ ત્રિપુરામાં ફેની નદી પર મૈત્રી સેતુ (ભારત અને બાંગ્લાદેશ વચ્ચે) નું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

NAL દ્વારા 2-સીટર ટ્રેનર એરક્રાફ્ટ HANSA-NG વિકસિત કરાયું

- CSIRની બેંગ્લોર સ્થિત રિસર્ચ લેબ નેશનલ એરોસ્પેસ લેબોરેટરીઝે (NAL) 2-સીટર ટ્રેનર એરક્રાફ્ટ HANSA-NG વિકસાવી છે. HANSA-ન્યૂ જનરેશન એક સ્વદેશી ટ્રેનર વિમાન છે, તેમાં ગ્લાસ કોકપીટ, બબલ કેનોપી ડિઝાઇન, સ્માર્ટ મલ્ટી ફંક્શનલ ડિસ્પ્લે, કાર્યક્ષમ ડિજિટલી નિયંત્રિત રોટોક્સ 912 ISC એન્જિન સાથે IFR-ફેડલી એવિઓનિક્સ આપવામાં આવ્યા છે, જે વિમાનને ઉત્તમ કામગીરી અને શ્રેણી પ્રદાન કરે છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- આ પ્રસંગે HANSA-NG વિમાનના પાંચ વિમાન ખરીદવા NAL અને ઈન્દિરા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ઉડાન એકેડેમી વચ્ચે આજે એક એમઓયુ પર હસ્તાક્ષર થયા હતા. NALના ડિરેક્ટર જીતેન્દ્ર જે. જાધવે કહ્યું કે તેમને દેશભરની વિવિધ ફ્લાઈટ સ્કૂલનો 30 HANSA-NG ટ્રેનર્સ ખરીદવા માટેનો ઉદ્દેશ પત્ર મળ્યો છે.

નેશનલ એરોસ્પેસ લેબોરેટરીઝ (NAL)

- તે ભારતની પ્રથમ સૌથી મોટી એરોસ્પેસ કંપની છે.
- તેની સ્થાપના 1959 માં CSIR (વૈજ્ઞાનિક અને ઔદ્યોગિક સંશોધન પરિષદ) દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
- શરૂઆતમાં તેનું મુખ્ય મથક દિલ્હીમાં હતું, પછીથી બેંગાલુરુ ખસેડાયું હતું. NAL, DRDO અને ઈસરો સાથે મળીને કામ કરે છે. હાલમાં NAL ના ડાયરેક્ટર જીતેન્દ્ર જે. જાધવ છે

Carnivac-Cov રસી

- વિશ્વમાં નોવેલ કોરોનાવાયરસ સામેની પ્રથમ પ્રાણીની રસી રશિયામાં નોંધાઈ છે. રશિયાની કૃષિ સુરક્ષા નિરીક્ષણ સંસ્થા રોઝેલ ખોજ નાડઝોર (Rossel Khoj Nadzor) દ્વારા આ જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- કોરોનાવાયરસ સામેની વિશ્વની પ્રથમ પ્રાણીની રસીનું નામ Carnivac-Cov રાખવામાં આવ્યું છે.
- રોઝેલ ખોજ નાડઝોર મુજબ, રસીકરણ પછી રોગપ્રતિરક્ષા 6 મહિના સુધી ચાલશે. જો કે, ડોઝના વિકાસકર્તાઓ સતત તેનું વિશ્લેષણ કરે છે.
- રોઝેલ ખોજ નાડઝોર અનુસાર, કોવિડ-19 રસીનું મોટા પાયે ઉત્પાદન 2021 માં શરૂ થવાની સંભાવના છે.

- રશિયન વૈજ્ઞાનિકોના મતે, આ રસીનો ઉપયોગ પ્રાણીઓમાં વાયરસના પરિવર્તનને રોકી શકે છે.

Carnivac-Cov

- પ્રાણીઓ માટેની Carnivac-Cov રસી રોસેલો નાડઝોર (ફેડરલ સર્વિસ ફોર વેટરનરી એન્ડ ફાઈટોઝેનિટરી મોનિટરિંગ) ના એકમ દ્વારા વિકસાવવામાં આવી છે.
- Carnivac-Covની ફિલનિકલ ટ્રાયલ્સ ઓક્ટોબર, 2020 માં શરૂ થઈ હતી જેમાં અજમાયશી ધોરણે બિલાડી, કૂતરા, શિયાળ, આર્કટિક શિયાળ અને અન્ય પ્રાણીઓનો સમાવેશ થતો હતો.
- પ્રાણીઓમાં કોવિડ-19 ને અટકાવતું આ રસી વિશ્વનું પહેલું અને એકમાત્ર ઉત્પાદન છે.
- પરીક્ષણોનાં પરિણામોએ બતાવ્યું છે કે રસી હાનિરહિત અને રોગપ્રતિકારક છે કારણ કે તમામ રસી આપેલા પ્રાણીઓએ 100% કેસોમાં એન્ટિબોડીઝ કોરોનોવાયરસ વિકસાવી છે.

રશિયામાં કોવિડ-19 કેસ

- રશિયામાં કોરોના વાયરસના કેસ 29 માર્ચે વધીને 8,711 થયા. રોગચાળાને પહોંચી વળવા રશિયા પાસે પહેલેથી જ 3 કોવિડ-19 રસીઓ છે. મનુષ્યો માટે સૌથી વધુ ઉપયોગમાં લેવામાં આવતી રસી સ્પુટનિક વી. મોસ્કોએ બે અન્ય CoviVac અને EpiVacCoronaને પણ ઈમરજન્સી મંજૂરી આપી છે.

બ્લેક હોલના યુંબકીય ક્ષેત્રનું પ્રથમ ચિત્ર લેવામાં આવ્યું

- પ્રથમ વખત, ઈવેન્ટ હોરાઈઝન ટેલિસ્કોપ (EHT) પર કાર્યરત આંતરરાષ્ટ્રીય વૈજ્ઞાનિકોએ બ્લેક હોલની આસપાસના યુંબકીય ક્ષેત્રને દર્શાવતી એક છબી બનાવી છે. આ બ્લેક હોલ M87 ગેલેક્સીમાં સ્થિત છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- 2019 માં, ઈવેન્ટ હોરાઈઝન ટેલિસ્કોપ પર કામ કરતા ખગોળશાસ્ત્રીઓએ સમાન બ્લેક હોલની પડછાયાની પ્રથમ છબી મેળવી હતી. બ્લેક હોલની છાયા એ બ્લેક હોલની આસપાસનો કાળો વિસ્તાર છે. તે બ્લેક હોલના વ્યાસથી ત્રણ ગણો વધારે છે. બ્લેક હોલનો પડછાયો એ બિંદુ છે જેની બહાર પ્રકાશ પણ છટકી શકતો નથી.
- હવે વૈજ્ઞાનિકોએ બ્લેક હોલના પડછાયાની આજુબાજુના તેજસ્વી વિસ્તારમાં પ્રકાશના ધ્રુવીકરણનું વિશ્લેષણ કર્યું છે. વિશ્લેષણનો નિષ્કર્ષ એ છે કે ફક્ત મજબૂત યુંબકીય ક્ષેત્રોની હાજરીથી વિશાળ માત્રામાં પ્રકાશ ઊર્જાનું ધ્રુવીકરણ થઈ શકે છે.

- > નવી છબી બ્લેક હોલ દ્વારા રેડિયેશનના શક્તિશાળી જેટ કેવી રીતે બહાર કાઢે છે તે સમજવામાં મદદ કરશે.

M87

- > મેસીઅર 87 અથવા M87 એ એક લંબગોળ ગેલેક્સી છે. તેમાં 15,000 થી વધુ સર્ક્યુલર ક્લસ્ટરો છે. તે ફક્ત 150 સર્ક્યુલર ક્લસ્ટરોવાળી આકાશગંગા કરતાં કદમાં મોટું છે. M87 એ એક તેજસ્વી રેડિયો સ્ત્રોત છે. ચાર્લ્સ મેસિઅર દ્વારા 1781 માં તેની શોધ થઈ. તે પૃથ્વીથી 53 મિલિયન પ્રકાશ વર્ષ દૂર છે.

ઇવેન્ટ હોરાઇઝન ટેલિસ્કોપ

- > ઇવેન્ટ હોરાઇઝન ટેલિસ્કોપ એ ટેલિસ્કોપ એરે છે જે રેડિયો ટેલિસ્કોપ્સના વૈશ્વિક નેટવર્કનો સમાવેશ કરે છે. આ ટેલિસ્કોપ પ્રોજેક્ટના મુખ્ય નિરીક્ષણ લક્ષ્યો બે બ્લેક હોલ છે. આ બ્લેક હોલ મેસિઅર 87 અને Sagittarius A પર સ્થિત છે. M87 ની જેમ, Sagittarius A પણ એક રેડિયો સ્ત્રોત છે અને આકાશગંગાના આકાશ ગંગાના કેન્દ્રમાં સ્થિત છે. ગેલેક્સીક સેન્ટર આકાશગંગાનું રોટેશનલ સેન્ટર છે.
- > આકાશગંગા ત્રણ સ્થળોએ એકદમ તેજસ્વી છે. આ સ્થાનો છે— Sagittarius, Scorpius અને Ophiuchus.
- > 2020 માં, આંદ્રેઆ ગેઝ અને રેઈનહાર્ડ જીનેઝીને ભૌતિકશાસ્ત્રનું નોબેલ પુરસ્કાર મળ્યો. તેને ખબર પડી કે બ્લેક હોલ એ Sagittarius A ની આજુબાજુના સમૂહ અને તેજ માટેનું એકમાત્ર વર્ણન છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- મેસીઅર 87 અથવા M87 એ એક લંબગોળ ગેલેક્સી છે. તેમાં 15,000 થી વધુ સર્ક્યુલર ક્લસ્ટરો છે.
  - ઇવેન્ટ હોરાઇઝન ટેલિસ્કોપ એ ટેલિસ્કોપ એરે છે જે રેડિયો ટેલિસ્કોપ્સના વૈશ્વિક નેટવર્કનો સમાવેશ કરે છે.
  - આકાશગંગા ત્રણ સ્થળોએ એકદમ તેજસ્વી છે. આ સ્થાનો છે— Sagittarius, Scorpius અને Ophiuchus.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

2. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- તાજેતરમાં નેશનલ એરોસ્પેસ લેબોરેટરીઝ (NAL) દ્વારા 2-સીટર ટ્રેનર એરક્રાફ્ટ HANSA-NG વિકસિત કરાયું છે.
  - HANSA-ન્યૂ જનરેશન એક સ્વદેશી ટ્રેનર વિમાન છે.
  - નેશનલ એરોસ્પેસ લેબોરેટરીઝ (NAL)ની સ્થાપના 1959 માં CSIR (વૈજ્ઞાનિક અને ઔદ્યોગિક સંશોધન પરિષદ) દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
  - શરૂઆતમાં નેશનલ એરોસ્પેસ લેબોરેટરીઝ (NAL)નું મુખ્ય મથક દિલ્હીમાં હતું, પછીથી બેંગાલુરુ ખસેડાયું હતું.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3   (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4   (D) 1, 2, 3, અને 4

3. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- વિશ્વમાં નોવેલ કોરોનાવાયરસ સામેની પ્રથમ પ્રાણીની Carnivac-Cov રસી રશિયામાં નોંધાઈ છે.
  - રશિયાની કૃષિ સુરક્ષા નિરીક્ષણ સંસ્થા રોઝેલ ખોજ નાડઝોર (Rossel Khoj Nadzor) દ્વારા પ્રથમ પ્રાણીની Carnivac-Cov રસી વિશે જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
  - રોઝેલ ખોજ નાડઝોર મુજબ, Carnivac-Cov રસીકરણ પછી રોગપ્રતિરક્ષા 6 મહિના સુધી ચાલશે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

આદિજાતિ ટીબી પહેલ (Tribal TB Initiative)

- 2025 સુધીમાં ટીબી મુક્ત ભારત પહેલ હેઠળ, કેન્દ્રીય આરોગ્ય પ્રધાન ડો. હર્ષ વર્ધન દ્વારા 26 માર્ચ 2021 ના રોજ 'આદિજાતિ ટીબી પહેલ' નું ઉદ્ઘાટન કરાયું હતું. ક્ષય રોગ (ટીબી) નાબૂદી માટેના સંયુક્ત એક્શન પ્લાન પર મંત્રાલયે માર્ગદર્શિકા નોંધ પણ પ્રકાશિત કરી હતી.

Back to Basics : આદિજાતિ ટીબી પહેલ વિશે કેટલીક

વિશેષતાઓ અને મહત્વપૂર્ણ તથ્યો

- ભારતમાં લગભગ 104 મિલિયન આદિવાસી વસ્તી છે, જે દેશની 6% વસ્તી છે.
- કુપોષણ અને સ્વચ્છતાના અભાવ જેવા નીચા જીવનધોરણને કારણે આદિજાતિની વસ્તી ટીબી માટે સંવેદનશીલ છે. 177 આદિજાતિ જિલ્લાઓને ઉચ્ચ અગ્રતાવાળા જિલ્લાઓ તરીકે ઓળખવામાં આવી છે.
- સંયુક્ત યોજના મુખ્યત્વે 18 રાજ્યોમાં શરૂઆતમાં 161 જિલ્લાઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે, જેમાં સ્વયંસેવકો માટેની નબળાઈ મેપિંગ તકનીકો, સંવેદના અને ક્ષમતા નિર્માણ વર્કશોપનો સમાવેશ થાય છે.
- સમયાંતરે ટીબી એક્ટિવ કેસ ડિસ્કવરી પહેલ અને ઓળખાયેલ નબળા લોકો માટે ટીબી નિવારક ઉપચાર (IPT) ની જોગવાઈ પણ કરવામાં આવશે.
- સ્વાસ્થ્ય મંત્રાલયના NIKSY (Nirsyas) પોર્ટલ અને આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલય (સ્વાસ્થ્ય પોર્ટલ) ના આરોગ્ય બાબતોના પોર્ટલની કડી ક્ષય રોગ અંગેના ડેટા સંકલનને પ્રોત્સાહન આપશે.
- જમ્મુ-કાશ્મીરના લક્ષદ્વીપ અને બડગામ જિલ્લાઓને વિશ્વ ટીબી ડે 2021 ના દિવસે ટીબી મુક્ત જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.
- ટીબી ઈન્ડેક્સ, ગુજરાત, આંધ્રપ્રદેશ અને હિમાચલ પ્રદેશ 5 મિલિયનની વસ્તીવાળા રાજ્યોની શ્રેણીમાં ક્ષય રોગ નિયંત્રણ માટે ટોચનાં ત્રણ શ્રેષ્ઠ પ્રદર્શન કરનારા રાજ્યો છે.
- 50 લાખથી ઓછી વસ્તીવાળા રાજ્યોની શ્રેણીમાં ત્રિપુરા અને નાગાલેન્ડ શ્રેષ્ઠ પ્રદર્શનકાર છે.
- દાદરા-નગર હવેલી અને દમણ અને દીવને શ્રેષ્ઠ પ્રદર્શન કરતા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની પસંદગી કરવામાં આવી છે.

સ્પેસિફિક ટેરેન આઇડેન્ટિફિકેશન નંબર (ULPIN) યોજના

- તાજેતરમાં, 'યુનિક લેન્ડ પાર્સલ આઇડેન્ટિફિકેશન નંબર' (ULPIN) એટલે કે 'સ્પેસિફિક ટેરેન આઇડેન્ટિફિકેશન નંબર સ્કીમ' ની શરૂઆત કરવામાં આવી છે, અને આ યોજના માર્ચ 2022 સુધીમાં દેશભરમાં લાગુ કરવામાં આવશે.
- આ યોજનાને 'ડિજિટલ ઈન્ડિયા લેન્ડ રેકોર્ડ્સ મોડર્નાઇઝેશન પ્રોગ્રામ' (Digital India Land Records Modernisation Programme-DILRMP) ના ભાગ રૂપે એક સંસદીય સ્થાયી સમિતિ દ્વારા લોકસભામાં પ્રસ્તુત કરવામાં આવેલ અહેવાલમાં રજૂ કરવામાં આવી છે. તે જાણીતું છે, કે ડિજિટલ ઈન્ડિયા લેન્ડ રેકોર્ડ્સ મોડર્નાઇઝેશન પ્રોગ્રામ (DILRMP) ની શરૂઆત વર્ષ 2008 માં કરવામાં આવી હતી, જેને પછીના વર્ષોમાં ઘણી વખત વિસ્તૃત કરવામાં આવી હતી.

Back to Basics : યોજના વિશે

- આ યોજના અંતર્ગત દેશના દરેક પ્લોટને 14 અંકનો ઓળખ નંબર આપવામાં આવશે.
- તેને 'જમીનનો આધાર નંબર' પણ કહેવામાં આવે છે. આ નંબર જમીનના સર્વેક્ષણના દરેક વિભાગને વિશિષ્ટ રૂપે ઓળખશે અને ખાસ કરીને ગ્રામીણ ભારતમાં, જ્યાં જમીનના રેકોર્ડ સામાન્ય રીતે ખૂબ જૂના અને વિવાદિત હોય છે, જમીન-સંબંધિત છેતરપિંડીઓને અટકાવશે.
- આ હેઠળ, પ્લોટ તેના રેખાંશ અને અક્ષાંશના આધારે ઓળખવામાં આવશે અને વિગતવાર સર્વે અને ભૂ-સંદર્ભિત સંપત્તિના નકશા પર આધારીત રહેશે.

લાભ

- ULPINના બહુપક્ષીય લાભો છે. માહિતીનો આ એક સ્ત્રોત જમીનની માલિકી સાબિત કરી શકે છે અને જમીનની માલિકીના શંકાસ્પદ દાવાઓને દૂર કરશે. આ સરકારી જમીનને સરળતાથી ઓળખવામાં મદદ કરશે અને જમીન વિહોણા વ્યવહારો સામે રક્ષણ આપશે.

TRIFED એ 'સંકલ્પ થી સિદ્ધિ' યોજના શરૂ કરી

- આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલય હેઠળ સંચાલિત ભારતીય જનજાતિ સહકારી માર્કેટિંગ ડેવલપમેન્ટ ફેડરેશન (TRIFED) એ તાજેતરમાં 'સંકલ્પ થી સિદ્ધિ' યોજના શરૂ કરી.

Back to Basics : સંકલ્પ થી સિદ્ધી

- તે 100 દિવસીય અભિયાન છે આ અભિયાનનો મુખ્ય ઉદ્દેશ આદિવાસી ગામોમાં સ્થિત વન ધન વિકાસ કેન્દ્રોને સક્રિય કરવાનો છે.
- તેનું લક્ષ્ય 100 દિવસમાં ભારતના 1,500 ગામોને આવરી લેવાનું છે.
- આ અભિયાન શરૂ કરવા માટે લગભગ 150 ટીમો બનાવવામાં આવી છે. આ ટીમો તેમને TRIFOOD અથવા SFURTI એકમો તરીકે ફલસ્ટર કરવા માટેના સ્થળોને ઓળખશે.
- SFURTI એટલે Scheme for Fund for the Regeneration of Traditional Industries છે.
- TRIFED એ ખાદ્ય મંત્રાલય અને TRIFOOD મંત્રાલયની સંયુક્ત પહેલ છે. તે ઓગસ્ટ 2020 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.

યોજના

- એકવાર 1,500 ગામોમાં સક્રિય થયા પછી, વન ધન વિકાસ કેન્દ્ર રૂ. 200 કરોડનું વેચાણ લક્ષ્ય હાંસલ કરવા તરફ કામ કરશે.

વન ધન વિકાસ કેન્દ્રો

- વન ધન વિકાસ યોજના અંતર્ગત વન ધન વિકાસ કેન્દ્રોની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. ભારત સરકાર આ વન ધન વિકાસ કેન્દ્રોમાં આદિજાતિની જનતાને ક્ષમતા નિર્માણ તાલીમ અને કૌશલ્ય સુધારણા સુવિધાઓ પ્રદાન કરે છે.
- એક વન ધન વિકાસ કેન્દ્ર 15 આદિજાતિ સ્વ-સહાય જૂથો દ્વારા બનાવવામાં આવે છે.
- પ્રથમ વન ધન વિકાસ કેન્દ્રની સ્થાપના છત્તીસગઢના બીજપુર જિલ્લામાં કરવામાં આવી હતી.
- આદિજાતિના પ્રશ્નો:
  - આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલયના જણાવ્યા મુજબ, ભારતમાં આદિવાસી વસ્તીને નીચેની સમસ્યાઓ છે:
    - આદિજાતિની વસ્તીમાં ભારતમાં સૌથી વધુ એનિમેક મહિલાઓ છે.
    - આદિજાતિની વસ્તીમાં શિશુ મૃત્યુ અને બાળ મૃત્યુદર સૌથી વધુ છે.
    - 2015 સુધીમાં, આદિજાતિ વિસ્તારોમાં 1,267 પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રો અને 309 સામુહિક આરોગ્ય કેન્દ્રોની અછત હતી.
    - વિકાસલક્ષી પ્રોજેક્ટને કારણે 85 લાખ આદિવાસી લોકોનું પુનર્વસન કરવું પડ્યું હતું. જો કે, હજી સુધી માત્ર 21 લાખ આદિજાતિ સભ્યોનું પુનર્વસન કરવામાં આવ્યું છે.

NSO એ 'Women and Men in India, 2020' અહેવાલ રજૂ કર્યો

- આંકડા અને કાર્યક્રમના અમલીકરણ મંત્રાલય હેઠળ કાર્યરત રાષ્ટ્રીય આંકડાકીય કચેરીએ તાજેતરમાં 'વુમન એન્ડ મેન ઇન ઇન્ડિયા' અહેવાલ બહાર પાડ્યો હતો. આ અહેવાલમાં મહત્વપૂર્ણ સામાજિક-આર્થિક સંકેતોને એકીકૃત કરવામાં આવ્યા છે જે દેશમાં લિંગ-રેશિયોની પરિસ્થિતિનું ચિત્રણ કરે છે. આ અહેવાલ MoSPI દ્વારા વાર્ષિક પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે.

Back to Basics : વસ્તી સંબંધી ડેટા

- 2021 માં ભારતની અંદાજિત વસ્તી 130 મિલિયન છે.
- 2001 માં લિંગ રેશિયો 933 થી વધીને 2011 માં 943 થયો છે.
- દિલ્હીમાં લિંગ રેશિયોમાં સૌથી વધુ વધારો થયો છે, ત્યારબાદ ચંદીગઢ, અરુણાચલ પ્રદેશ છે.
- બીજી તરફ, દમણ અને દીવમાં લિંગ રેશિયોમાં સૌથી વધુ ઘટાડો થયો છે.

આરોગ્ય સંબંધી ડેટા

- 25-29 વર્ષની વયની સ્ત્રીઓ માટે વય-વિશિષ્ટ પ્રજનન દર 4 હતો.
- શિશુ મૃત્યુ દર 2014 માં 39 થી ઘટીને 2018 માં 32 થઈ ગયો.
- માતૃ મૃત્યુદર 2007-09 માં 212 થી ઘટીને 2016-18 માં 113 થયો.
- 2018 માં ગ્રામીણ ભારતમાં કુલ પ્રજનન દર 3 હતો. 2018 માં તે શહેરી વિસ્તારોમાં 1.7 હતો.
- યુવા પ્રજનન દર 2017 માં 13 થી ઘટીને 2018 માં 2 થયો.
- નેશનલ ફેમિલી હેલ્થ સર્વે -5 (NFHS-5) અનુસાર ગોવા, કેરળ, લક્ષદ્વીપમાં લગભગ 100% સંસ્થાકીય ડિલિવરી મળી છે.
- 1000 લોકો દીઠ એચ.આઈ.વી. ની ઘટના 2017 માં 07 થી ઘટીને 2019 માં 0.05 થઈ છે.

શિક્ષણ

- ભારતનો સાક્ષરતા દર 2011 માં 73 થી વધીને 2017 માં 77 થયો છે.
- સાક્ષરતા દરમાં લિંગ તફાવત રાજસ્થાન, બિહાર, યુપીમાં સૌથી વધુ હતો.
- 15 વર્ષની ઉંમરે ફક્ત 3% સ્ત્રીઓએ તેમનું ગ્રેજ્યુએશન પૂર્ણ કર્યું છે બીજી બાજુ, સમાન વયના 12.8% પુરુષોએ સ્નાતક થયા છે.
- 8% મહિલા વિદ્યાર્થીઓ દસમા ધોરણ સુધી અભ્યાસ કરતી હતી.

આર્થિક ભાગીદારી

- સામયિક લેબર ફોર્સ સર્વે, 2018-19 અનુસાર, ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં મજૂર વસ્તીનું પ્રમાણ પુરૂષો માટે 1 અને મહિલાઓ માટે 19 હતું. શહેરી વિસ્તારોમાં તે પુરૂષો માટે 52.7 અને સ્ત્રીઓ માટે 14.5 હતું.
- 15 વર્ષની ઉંમરે સ્ત્રી વસ્તી દ્વારા મેળવેલા કલાક દીઠ સરેરાશ વેતન અંદમાન અને નિકોબાર આઈલેન્ડ્સમાં (પ્રતિ કલાક 147 રૂપિયા) સૌથી વધુ હતું, ત્યારબાદ લક્ષદ્વીપ અને નાગાલેન્ડ આવે છે. સૌથી ઓછું ઓડિશાના દમણ અને દીવ રાજ્યો / કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં હતું.
- પુરૂષ વસ્તી દ્વારા 15 વર્ષથી ઉપરની વય જૂથમાં મેળવેલ સરેરાશ પગાર લક્ષદ્વીપમાં સૌથી વધુ (કલાક દીઠ 121 રૂપિયા) હતો.

નિર્ણય લેવામાં ભાગીદારી

- 2020 માં યુનિયનની મંત્રી પરિષદમાં મહિલાઓનું પ્રતિનિધિત્વ 26% છે.
- વર્ષ 2019 ની લોકસભાની ચૂંટણીમાં 437.8 મિલિયન મહિલા મતદારો હતા.
- પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓમાં મહિલાઓની સૌથી વધુ ભાગીદારી રાજસ્થાન, ઉત્તરાખંડ અને છત્તીસગઢ રાજ્યમાં જોવા મળી હતી.

પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના - ગ્રામીણ

- કોવિડ -19 ની વિપરીત અસરને કારણે, કેન્દ્ર સરકારની મુખ્ય ગ્રામીણ આવાસ યોજના હેઠળ પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના-ગ્રામીણ માટે મંજૂર કરવામાં આવેલા ઘરોમાંથી માત્ર 5.4% મકાનો વર્ષ 2020-2021 સુધીમાં પૂર્ણ થયા છે.

Back to Basics : પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના- ગ્રામીણ**વિશે(PMAY-G)**

- લોન્ચ: વર્ષ 2022 સુધીમાં 'હાઉસિંગ ફોર ઓલ' ના ઉદ્દેશ્યને હાંસલ કરવા માટે, 1 એપ્રિલ, 2016 ના રોજ, પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના-ગ્રામીણ (PMAY-G) માં પૂર્વવર્તી ઈદિરા આવાસ યોજના (IAY) નું પુનર્ગઠન કરવામાં આવ્યું હતું.
- મંત્રાલય: ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય.
- ઉદ્દેશ્ય: માર્ચ 2022 સુધીમાં તમામ ગ્રામીણ પરિવારોના બિનઉપયોગી અને કાચા અને જર્જરિત મકાનોમાં રહેતા લોકોને પાયાના મકાનો પાયાની સુવિધાઓ પૂરી પાડવા.
- ગરીબી રેખા (બી.પી.એલ.) ની નીચે રહેતા ગ્રામીણ લોકોને હાઉસિંગ યુનિટ બનાવવા અને સંપૂર્ણ અનુદાન સહાય આપીને હાલના બિન-લાભકારી કચ્છ મકાનોને અપગ્રેડ કરવામાં મદદ કરવા.
- લાભાર્થીઓ: તેના લાભાર્થીઓમાં SC / ST, નિ:શુલ્ક બોન્ડેડ મજૂરો અને બિન-SC / ST કેટેગરીઝ, વિધવાઓ અથવા કાર્યવાહીમાં માર્યા ગયેલા સંરક્ષણ કર્મચારીઓના સબંધીઓ,

પૂર્વ સૈનિક અને અર્ધલશ્કરી દળના નિવૃત્ત સભ્યો, અપંગ વ્યક્તિઓ અને લઘુમતીઓનો સમાવેશ થાય છે.

- લાભાર્થીઓની પસંદગી: લાભાર્થીઓની ચકાસણી ત્રણ તબક્કાઓ દ્વારા કરવામાં આવશે, જેમાં 2011 સામાજિક-આર્થિક જાતિ ગણતરી (SECC), ગ્રામ સભા અને જીઓ ટેગિંગ શામેલ છે.
- વહેંચાયેલ યોગદાન: યોજનાની કુલ કિંમત 60:40 ના ગુણોત્તરમાં કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકારો વચ્ચે વહેંચવામાં આવે છે, જ્યારે ઉત્તરપૂર્વ અને હિમાલયના રાજ્યો માટે આ રકમ 90:10 ના ગુણોત્તરમાં વહેંચાયેલી છે.

વિશેષતા

- ઘરનું લઘુત્તમ કદ 20 ચોરસ મીટરથી વધારીને 25 ચોરસ મીટર (સ્વચ્છ રસોડું સહિત) કરવામાં આવ્યું છે.
- મેદાની રાજ્યોમાં એકમ સહાય રૂ. 70,000 થી વધારીને રૂ. 1.20 લાખ અને પર્વતીય રાજ્યોમાં સહાય રૂ. 75,000 થી વધારીને રૂ. 1.30 લાખ કરવામાં આવી છે.
- સ્વચ્છ ભારત મિશન-ગ્રામીણ, મનરેગા અથવા ધિરાણના કોઈપણ અન્ય સ્ત્રોત સાથે સંકલન કરીને શૌચાલયો બનાવવા માટે સહાય પૂરી પાડવામાં આવશે.
- વિવિધ સરકારી કાર્યક્રમો દ્વારા પાઈપો, વીજળી જોડાણો, એલપીજી ગેસ જોડાણો વગેરે દ્વારા પીવાનું પાણી પહોંચાડવાના પ્રયત્નો પણ કરવામાં આવે છે.

યોજનાની કામગીરી

- ફક્ત 55% બાંધકામ લક્ષ્યાંક જ પૂર્ણ થયા છે.
- ગ્રામીણ ગરીબો માટે બનાવાતા 2.28 કરોડ મકાનોમાંથી 1.27 કરોડથી ઓછા મકાનોનું કામ જાન્યુઆરી 2021 સુધીમાં પૂર્ણ થયું હતું.
- આશરે 85% લાભાર્થીઓ માટે ભંડોળને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.
- આ યોજનાથી રોજગાર નિર્માણમાં મદદ મળી છે અને ઘણા રાજ્યોએ લોકડાઉન દરમિયાન તેમના સ્થળાંતર મજૂરોને રોજગાર પૂરો પાડ્યો છે.

પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના- શહેરી

- પ્રારંભ: પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના (PMAY) ની શરૂઆત 25 જૂન, 2015 ના રોજ કરવામાં આવી હતી, જેમાં 2022 સુધીમાં શહેરી વિસ્તારના લોકોને મકાન મળી રહે તે મુખ્ય ઉદ્દેશ છે.
- અમલીકરણ: આવાસ અને શહેરી બાબતોનું મંત્રાલય

વિશેષતા

- શહેરી ગરીબો (ઝૂંપડપટ્ટીવાસીઓ સહિત) વચ્ચે શહેરી આવાસોની અછતને પહોંચી વળવું પાત્ર શહેરી ગરીબો માટે પાકું મકાનો સુનિશ્ચિત કરે છે.

- > આ મિશનમાં સમગ્ર શહેરી વિસ્તાર (વૈધાનિક શહેરો, સૂચિત આયોજન ક્ષેત્રો, વિકાસ અધિકારીઓ, વિશેષ વિસ્તાર વિકાસ અધિકારીઓ, ઔદ્યોગિક વિકાસ અધિકારીઓ અથવા રાજ્યના કાયદા હેઠળની કોઈપણ સત્તા કે જેમાં શહેરી આયોજનનું કાર્ય સોંપાયેલ છે) નો સમાવેશ થાય છે.
- > PMAY (U) હેઠળના તમામ ઘરોમાં શૌચાલયો, પાણી પુરવઠો, વીજળી અને રસોડું જેવી પાયાની સુવિધાઓ છે.
- > આ યોજના મહિલા સભ્યના નામે અથવા સંયુક્ત નામ દ્વારા મકાનોની માલિકી આપીને મહિલા સશક્તિકરણને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- > અપંગ વ્યક્તિઓ, વરિષ્ઠ નાગરિકો, અનુસૂચિત જાતિઓ, અનુસૂચિત જનજાતિઓ, અન્ય પછાત વર્ગ, લઘુમતીઓ, એક મહિલા, ટ્રાંસજેન્ડર અને સમાજના નબળા વર્ગને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવે છે.

ચાર કાર્યક્ષેત્રમાં વિભાજિત

- > સ્ત્રોત તરીકે જમીનનો ઉપયોગ કરતા હાલના ઝૂંપડપટ્ટીવાસીઓ ખાનગી ભાગીદારી દ્વારા તે જ સ્થાને પુનર્વસન કરશે.
- > ક્રેડિટ લિંક્ડ સબસિડી.
- > ભાગીદારીમાં સસ્તું હાઉસિંગ.
- > લાભાર્થીની આગેવાની હેઠળ ખાનગી મકાન બાંધકામ / સમારકામ માટે સબસિડી.

માનવાધિકાર અહેવાલ 2020: યુ.એસ.

- > યુએસ સ્ટેટ ડિપાર્ટમેન્ટે, તેના 2020 ના હુમન રાઈટ્સ રિપોર્ટમાં, ભારતમાં હુમન રાઈટ્સના અનેક મુદ્દાઓ તરફ ધ્યાન દોર્યું છે.
- > અમેરિકન કોંગ્રેસ સમક્ષ દર વર્ષે રજૂ કરેલા અહેવાલમાં હુમન રાઈટ્સ વિષય પર દેશવાર ચર્ચા કરવામાં આવે છે.
- > માર્ચ 2021 ની શરૂઆતમાં 'ફ્રીડમ ઈન ધ વર્લ્ડ 2021' ના અહેવાલમાં ભારતની સ્થિતિ 'સ્વતંત્ર' થી 'આંશિક સ્વતંત્ર' થઈ ગઈ હતી.
- > સ્વીડનની ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ વેરાયટીઝ ઓફ ડેમોક્રેસીએ પોતાના વાર્ષિક અહેવાલમાં ભારતને 'ચૂંટણીલક્ષી લોકશાહી' તરીકે વર્ગીકૃત કર્યું છે.

Back to Basics : પત્રકારોની પજવણી

- > સોશિયલ મીડિયા પર રિપોર્ટિંગ દ્વારા સરકારની ટીકા કરતા પત્રકારોની પજવણી અને અટકાયત હજી પણ ચાલુ છે, જ્યારે સરકાર સામાન્ય રીતે અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતા માટે આદરની વાત કરે છે.
- > અહેવાલમાં પ્રેસ, હિંસા, હિંસાની ધમકીઓ અથવા અયોગ્ય ધરપકડ અથવા પત્રકારોની કાર્યવાહી પરના પ્રતિબંધો ટાંકવામાં આવ્યા છે.

વ્યક્તિગત ડેટા પહોંચ

- > ઈન્ટરનેટ કંપનીઓ દ્વારા યુઝર ડેટા માટે સરકારને કરવામાં આવતી વિનંતીઓમાં ધરખમ વધારો થયો છે.
- > વર્ષ 2019 માં ફેસબુક દ્વારા 49,382 વપરાશકર્તાઓને લગતા ડેટાની વિનંતી કરવામાં આવી હતી, જે વર્ષ 2018 કરતા 32 ટકા વધુ છે. તે જ સમયગાળા દરમિયાન, ગૂગલ અને ટ્વિટર તરફથી કરવામાં આવેલી વિનંતીઓમાં અનુક્રમે 69% અને 68% ટકાનો વધારો નોંધાયો છે.

મનસ્વી ધોરણે જીવ ગુમાવવો

- > અહેવાલમાં તામિલનાડુમાં કસ્ટડીમાં થયેલ મૃત્યુના કેસમાં પણ પ્રકાશ પાડવામાં આવ્યો છે.

અયોગ્ય અટકાયત

- > અહેવાલમાં એપ્રિલ 2020 માં ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ) અધિનિયમ, 1967 હેઠળ નાગરિકત્વ કાયદાનો વિરોધ કરનારા લોકોની અટકાયત અને અન્ય પ્રદર્શનમાં સામેલ હોવાના કિસ્સાઓનો પણ ઉલ્લેખ છે.
- > આ સિવાય, અહેવાલમાં જમ્મુ-કાશ્મીર જાહેર સલામતી અધિનિયમ, 1978 હેઠળ રાજકારણીઓની અટકાયત અંગે પણ વાત કરવામાં આવી છે.

જમ્મુ-કાશ્મીરમાં માનવાધિકારની પરિસ્થિતિમાં સુધારો

- > રિપોર્ટ અનુસાર સરકારે જમ્મુ-કાશ્મીરમાં સુરક્ષા અને સંદેશાવ્યવહારના નિયંત્રણોને ધીરે ધીરે સમાપ્ત કરીને સામાન્યતાને પુનઃ સ્થાપિત કરવા માટે ઘણા મહત્વપૂર્ણ પગલા લીધા છે.
- > સરકારે ઈન્ટરનેટને આંશિક રીતે પુનર્સ્થાપિત કર્યું છે, જોકે જમ્મુ-કાશ્મીરના મોટાભાગના ભાગોમાં વર્ષ 2020 સુધી હાઈ-સ્પીડ 4 જી મોબાઇલ ઈન્ટરનેટ પ્રતિબંધિત હતો.

પ્રતિબંધિત નિયમો અને તપાસનો અભાવ

- > અહેવાલમાં ભારતના સંઘર્ભમાં એનજીઓ પરના અત્યંત પ્રતિબંધિત નિયમો, રાજકીય ભાગીદારી પર પ્રતિબંધ, સરકારમાં તમામ સ્તરે વ્યાપક ભ્રષ્ટાચાર, મહિલાઓ વિરુદ્ધ હિંસાની યોગ્ય તપાસ અને જવાબદારીનો અભાવ અને ફરજિયાત બાળ મજૂરી વગેરે અંગે પણ ચર્ચા કરવામાં આવી છે.

ધાર્મિક સ્વતંત્રતા

- > રિપોર્ટમાં ધાર્મિક સ્વતંત્રતા અને હિંસાના ભંગ અને ધાર્મિક જોડાણ અથવા સામાજિક દરજ્જાના આધારે મહિલાઓ સહિત વિવિધ લઘુમતી જૂથોના સભ્યો સાથેના ભેદભાવ વિશે પણ વાત કરવામાં આવી છે.

- > ભારતમાં માનવાધિકારની જોગવાઈ
- બંધારણમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ:
- મૂળભૂત અધિકાર:
- > બંધારણના અનુચ્છેદ 12 થી 35 માં મૂળભૂત અધિકારને લગતી જોગવાઈઓ કરવામાં આવી છે. આમાં સમાનતાનો અધિકાર, સ્વતંત્રતાનો અધિકાર, શોષણ વિરૂદ્ધનો અધિકાર, ધર્મની સ્વતંત્રતાનો અધિકાર, સાંસ્કૃતિક અને શૈક્ષણિક અધિકાર, અમુક કાયદાઓથી સુરક્ષિત થવાનો અધિકાર અને બંધારણીય ઉપાયનો અધિકાર શામેલ છે.
- > રાજ્ય નીતિના નિર્દેશક સિદ્ધાંતો: આને લગતી જોગવાઈઓ બંધારણના આર્ટિકલ 36 થી 51 માં કરવામાં આવી છે. આમાં સામાજિક સુરક્ષાનો અધિકાર, કામ કરવાનો અધિકાર, મફત રોજગારનો અધિકાર, બેરોજગારી સામે રક્ષણનો અધિકાર, સમાન કામ માટે સમાન પગારનો અધિકાર, મફત અને ફરજિયાત શિક્ષણનો અધિકાર, સમાન ન્યાયનો અધિકાર અને મફત કાનૂની સહાય વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- કાનૂની જોગવાઈ:
- > પ્રોટેક્શન ઓફ હુમન રાઈટ્સ એક્ટ, 1993 (જે વર્ષ 2019 માં સુધારવામાં આવ્યું હતું) રાષ્ટ્રીય માનવાધિકાર આયોગ, રાજ્ય માનવાધિકાર આયોગ અને માનવ અધિકારના રક્ષણ માટેની માનવ અધિકાર અદાલતોની રચનાની જોગવાઈ કરે છે.
- > કાયદાની કલમ 2 (1) (D) એ માનવ અધિકારને વ્યક્તિના જીવન, સ્વતંત્રતા, ગૌરવ અને સમાનતાને લગતા અધિકારો તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે, જે ભારતીય બંધારણ દ્વારા બાંહેધરી આપવામાં આવે છે અથવા આંતરરાષ્ટ્રીય સંમેલનોમાં મૂત છે, તેમજ અદાલત દ્વારા લાગુ કરવામાં આવે છે.
- > ભારતે માનવાધિકારની સાર્વત્રિક ઘોષણા (UDHAR) ના મુસદ્દામાં સક્રિયપણે ભાગ લીધો હતો.
- > આ અધિકારો અને સ્વતંત્રતાઓમાં નાગરિક અને રાજકીય અધિકાર જેવા કે જીવનનો અધિકાર, સ્વતંત્રતા, મુક્ત ભાષણનો અધિકાર અને ગોપનીયતા અને આર્થિક, સામાજિક અને સાંસ્કૃતિક અધિકારો જેમ કે સામાજિક સુરક્ષા, આરોગ્ય અને શિક્ષણનો અધિકાર, વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

ગ્લોબલ જેન્ડર ગેપ રિપોર્ટ, 2021

- > World Economic Forum's- WEF, 2021 દ્વારા જાહેર કરાયેલ ગ્લોબલ જેન્ડર ગેપ રિપોર્ટ માં ભારત 28 સ્થાન નીચે આવી ગયું છે.
- > બેટી બચાવો બેટી પઢાવો, વન સ્ટોપ સેન્ટર (OSC) યોજના, ઉજવલા યોજના, લૈંગિક અસમાનતા સંબંધિત મુદ્દાને ધ્યાનમાં લેવા સરકારે શરૂ કરેલી કેટલીક પહેલ છે.
- > આ સિવાય, ભારતીય બંધારણની પ્રસ્તાવના, મૂળભૂત અધિકાર, મૂળભૂત ફરજો અને નિર્દેશિક સિદ્ધાંતોમાં લિંગ સમાનતાના સિદ્ધાંતને પણ ઉમેરવામાં આવ્યો છે.

Back to Basics : વૈશ્વિક લિંગ ગેપ અહેવાલ

- વૈશ્વિક લિંગ ગેપ અહેવાલ વિશે:
- > તે સૌ પ્રથમ 2006 માં WEF દ્વારા પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું હતું.
- > તે નીચેના ચાર પરિમાણોને ધ્યાનમાં રાખીને લૈંગિક સમાનતા તરફ 156 દેશોએ કરેલી પ્રગતિનું મૂલ્યાંકન કરે છે:
- > આર્થિક ભાગીદારી અને તક.
- > શિક્ષણની તક.
- > આરોગ્ય અને સર્વાઈવલ.
- > રાજકીય સશક્તિકરણ
- > અનુક્રમણિકામાં 1 ઉચ્ચતમ સ્કોર છે જે સમાનતાની સ્થિતિ છે અને 0 સૌથી નીચો સ્કોર જે અસમાનતાની સ્થિતિ સૂચવે છે.
- ઉદ્દેશ્ય:
- > આરોગ્ય, શિક્ષણ, અર્થવ્યવસ્થા અને રાજકારણના ક્ષેત્રમાં મહિલાઓ અને પુરૂષો વચ્ચેના સાપેક્ષ પ્રગતિનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે એક થ્રેશોલ્ડ નક્કી કરવું. વાર્ષિક માપદંડ દ્વારા, દરેક દેશના હિસ્સેદારો ચોક્કસ આર્થિક, રાજકીય અને સાંસ્કૃતિક સંદર્ભમાં તેમની પ્રાથમિકતાઓ નક્કી કરી શકે છે.
- ભારતની સ્થિતિ
- એકંદરે રેન્કિંગ:
- > દક્ષિણ એશિયાના દેશોમાં ભારત સૌથી ખરાબ પ્રદર્શન કરનાર રહ્યું છે, જ્યારે ભારત રેન્કિંગમાં 156 દેશોમાંથી 140 મા ક્રમે છે.
- > દક્ષિણ એશિયાના દેશોમાં બાંગ્લાદેશ 65 માં, નેપાળ 106 મા, પાકિસ્તાન 153 મા, અફઘાનિસ્તાન 156 મા, ભૂટાન 130 મા અને શ્રીલંકા 116 મા ક્રમે છે.
- > 2020 ના ગ્લોબલ જેન્ડર ગેપ ઈન્ડેક્સમાં ભારત 153 દેશોમાંથી 112 મા ક્રમે છે.
- રાજકીય સશક્તિકરણ:
- > ભારતના રાજકીય સશક્તિકરણ સૂચકાંકમાં 13.5 ટકાનો ઘટાડો થયો છે. વર્ષ 2019 માં મહિલા પ્રધાનોની સંખ્યા 23.1% હતી, જે વર્ષ 2021 માં ઘટીને 9.1% થઈ ગઈ છે.
- > જો કે, અન્ય દેશોની તુલનામાં ભારતે સારૂ પ્રદર્શન કર્યું છે અને રાજકારણમાં મહિલાઓની ભાગીદારીમાં 51 મો ક્રમ છે.
- શિક્ષણની પહોંચ:
- > એજ્યુકેશન એચિવમેન્ટ ઈન્ડેક્સમાં ભારત 114 મા ક્રમે આવ્યો છે.
- આર્થિક ભાગીદારી:
- > રિપોર્ટ અનુસાર આ વર્ષે ભારતમાં આર્થિક ભાગીદારીમાં અંતર 3% વધ્યું છે.
- > વ્યાવસાયિક અને તકનીકી ભૂમિકામાં મહિલાઓનો હિસ્સો ઘટીને 29.2% થયો છે.
- > મહિલાઓ ઉંચી અને વ્યવસ્થાપક હોદ્દા પર 14.6 ટકા છે અને દેશમાં ફક્ત 8.9% કંપનીઓ ટોચ પર મહિલા મેનેજરો ધરાવે છે.

- > ભારતમાં મહિલાઓની અંદાજિત આવક પુરૂષોની સરખામણીમાં માત્ર 1/5 છે, જે દેશને આ સૂચક પર વૈશ્વિક નિશાનીથી 10 સ્થાન નીચે મૂકે છે.
- > પાકિસ્તાન અને અફઘાનિસ્તાનમાં સ્ત્રીની સરેરાશ આવક પુરૂષની સરેરાશ આવકના 16% કરતા ઓછી છે, જ્યારે ભારતમાં તે 20.7% છે.
- આરોગ્ય અને સૂચકાંક:
  - > તે ભારત દ્વારા નબળું રહ્યું હતું અને ભારત રેન્કિંગમાં 155 મા ક્રમે છે.
  - > આ સૂચકાંકમાં ચીન સૌથી ખરાબ પ્રદર્શન કરનાર રહ્યું છે.
  - > રિપોર્ટ મુખ્ય પરિભળ તરીકે સ્ક્યુડ લિંગ ગુણોત્તરને નિર્દેશ કરે છે.
  - > લિંગની પસંદગી માટે છોકરાઓની ઈચ્છામાં પૂર્વ-પૂર્વગ્રહયુક્ત રીતે આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે.
  - > પ્રિનેટલ લિંગ પરીક્ષણ જેવી પ્રેક્ટિસને લીધે વાર્ષિક રૂ .1 થી 1.5 મિલિયન છોકરીઓ ગુમ થવાના કિસ્સાઓમાં ભારત અને ચીનનો 90-95% હિસ્સો છે.

વૈશ્વિક દૃશ્ય

- ક્ષેત્રવાર ક્રમ:
  - > દક્ષિણ એશિયા સૌથી ખરાબ પ્રદર્શન કરતા ક્ષેત્રમાંનો એક છે, ત્યારબાદ મધ્ય-પૂર્વ અને ઉત્તર આફ્રિકા આવે છે.
- રાજકીય સશક્તિકરણમાં સૌથી વધુ લિંગ અંતર:
  - > રાજકીય સશક્તિકરણમાં લિંગ અંતર સૌથી વધુ છે, વિશ્વવ્યાપી સંસદમાં કુલ 35,500 બેઠકોમાં મહિલાઓ ફક્ત 26.1 ટકા પ્રતિનિધિત્વ કરે છે, જેમાં કુલ 3,400 પ્રધાનોમાંથી 22.6 ટકા જ છે.
  - > 15 જાન્યુઆરી, 2021 સુધીમાં, 81 દેશોમાંથી કોઈ પણ મહિલા વડાની નિમણૂક કરવામાં આવી નથી.
  - > બાંગ્લાદેશ એકમાત્ર એવો દેશ છે કે જેમાં રાજ્યના મુખ્ય હોદ્દા પર નિયુક્તિ કરાયેલા પુરૂષો કરતાં છેલ્લા 50 વર્ષમાં મહિલાઓ વધુ છે.
- આર્થિક ભાગીદારી:
  - > આર્થિક ભાગીદારીની દ્રષ્ટિએ સૌથી વધુ લિંગ અંતરવાળા દેશોમાં ઈરાન, ભારત, પાકિસ્તાન, સીરિયા, યમન, ઈરાક અને અફઘાનિસ્તાનનો સમાવેશ થાય છે.
- તફાવતને સમાપ્ત કરવા માટેની સમયસીમા:
  - > લિંગ તફાવતને સમાપ્ત કરવા માટે દક્ષિણ એશિયામાં 195.4 વર્ષ અને પશ્ચિમ યુરોપમાં 52.1 વર્ષ લેશે.

વિશ્વ આર્થિક મંચ

- > વર્લ્ડ ઈકોનોમિક ફોરમ જાહેર-ખાનગી સહકાર માટેની આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા છે.
- > તેની બિન-નફાકારક સંસ્થા તરીકે 1971 માં સ્થાપના કરી હતી. તેનું મુખ્ય મથક સ્વિટ્ઝર્લેન્ડના જીનીવામાં છે. તે એક સ્વતંત્ર અને નિષ્પક્ષ સંસ્થા છે.

- > ફોરમ તેના તમામ પ્રયાસોમાં શાસનના ઉચ્ચતમ ધોરણોને જાળવી રાખીને જાહેર હિતમાં વૈશ્વિક ઉદ્યમત્વ દર્શાવવા પ્રયત્ન કરે છે.
- WEF દ્વારા પ્રકાશિત કેટલાક મુખ્ય અહેવાલો:
  - > ઉર્જા સંક્રમણ સૂચકાંક.
  - > વૈશ્વિક સ્પર્ધાત્મકતા અનુક્રમણિકા.
  - > વૈશ્વિક માહિતી ટેકનોલોજી અહેવાલ.
  - > આ અહેવાલ WEF દ્વારા INSEAD અને કોર્નેલ યુનિવર્સિટીના સહયોગથી પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે.
  - > વૈશ્વિક લિંગ ગેપ અહેવાલ.
  - > વૈશ્વિક જોખમ અહેવાલ.
  - > પ્રવાસ અને પર્યટન સ્પર્ધાત્મકતા અહેવાલ.

પ્રશ્નોત્તરી

1. ગ્લોબલ જેન્ડર ગેપ રિપોર્ટ, 2021ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
  1. તે સૌ પ્રથમ 2006 માં WEF દ્વારા પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું હતું.
  2. દક્ષિણ એશિયાના દેશોમાં ભારત સૌથી ખરાબ પ્રદર્શન કરનાર રહ્યું છે, જ્યારે ભારત રેન્કિંગમાં 156 દેશોમાંથી 140 મા ક્રમે છે.
  3. એજ્યુકેશન એચિવમેન્ટ ઈન્ડેક્સમાં ભારત 114 મા ક્રમે આવ્યો છે.
  4. રિપોર્ટ અનુસાર આ વર્ષે ભારતમાં આર્થિક ભાગીદારીમાં અંતર 3% વધ્યું છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3   (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4   (D) 1, 2, 3, અને 4
2. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
  1. 2025 સુધીમાં ટીબી મુક્ત ભારત પહેલ હેઠળ, કેન્દ્રીય આરોગ્ય પ્રધાન ડો.હર્ષ વર્ધન દ્વારા 26 માર્ચ 2021 ના રોજ 'આદિજાતિ ટીબી પહેલ' નું ઉદ્ઘાટન કરાયું હતું.
  2. ભારતમાં લગભગ 104 મિલિયન આદિવાસી વસ્તી છે, જે દેશની 6% વસ્તી છે.
  3. જમ્મુ-કાશ્મીરના લક્ષદ્વીપ અને બડગામ જિલ્લાઓને વિશ્વ ટીબી ડે 2021 ના દિવસે ટીબી મુક્ત જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.
  4. ટીબી ઈન્ડેક્સ, ગુજરાત, આંધ્રપ્રદેશ અને હિમાચલ પ્રદેશ 5 મિલિયનની વસ્તીવાળા રાજ્યોની શ્રેણીમાં ક્ષય રોગ નિયંત્રણ માટે ટોચનાં ત્રણ શ્રેષ્ઠ પ્રદર્શન કરનારા રાજ્યો છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3   (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4   (D) 1, 2, 3, અને 4

3. સ્પેસિફિક ટેરેન આઈડેન્ટિફિકેશન નંબર (ULPIN) યોજનાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ યોજના માર્ચ 2022 સુધીમાં દેશભરમાં લાગુ કરવામાં આવશે.
2. આ યોજના અંતર્ગત દેશના દરેક પ્લોટને 14 અંકનો ઓળખ નંબર આપવામાં આવશે.
3. આ હેઠળ, પ્લોટ તેના રેખાંશ અને અક્ષાંશના આધારે ઓળખવામાં આવશે અને વિગતવાર સર્વે અને ભૂ-સંદર્ભિત સંપત્તિના નકશા પર આધારિત રહેશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

4. 'સંકલ્પ થી સિદ્ધિ' યોજનાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલય હેઠળ સંચાલિત ભારતીય જનજાતિ સહકારી માર્કેટિંગ ડેવલપમેન્ટ ફેડરેશન (TRIFED) એ તાજેતરમાં 'સંકલ્પ થી સિદ્ધિ' યોજના શરૂ કરી.
2. તે 100 દિવસીય અભિયાન છે આ અભિયાનનો મુખ્ય ઉદ્દેશ આદિવાસી ગામોમાં સ્થિત વન ધન વિકાસ કેન્દ્રોને સક્રિય કરવાનો છે.
3. આ અભિયાન શરૂ કરવા માટે લગભગ 150 ટીમો બનાવવામાં આવી છે. આ ટીમો તેમને TRIFOOD અથવા SFURTI એકમો તરીકે ક્લસ્ટર કરવા માટેના સ્થળોને ઓળખશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

5. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આંકડા અને કાર્યક્રમના અમલીકરણ મંત્રાલય હેઠળ કાર્યરત રાષ્ટ્રીય આંકડાકીય કચેરીએ તાજેતરમાં 'વુમન એન્ડ મેન ઈન ઈન્ડિયા' અહેવાલ બહાર પાડ્યો હતો.
2. આ અહેવાલમાં મહત્વપૂર્ણ સામાજિક-આર્થિક સંકેતોને એકીકૃત કરવામાં આવ્યા છે જે દેશમાં લિંગ-રેશિયોની પરિસ્થિતિનું ચિત્રણ કરે છે.
3. આ અહેવાલ MoSPI દ્વારા વાર્ષિક પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

6. 'Women and Men in India, 2020' અહેવાલના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 2021 માં ભારતની અંદાજિત વસ્તી 130 મિલિયન છે.
2. શિશુ મૃત્યુ દર 2014 માં 39 થી ઘટીને 2018 માં 32 થઈ ગયો છે.
3. માતૃ મૃત્યુદર 2007-09 માં 212 થી ઘટીને 2016-18 માં 113 થયો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

7. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. વર્ષ 2022 સુધીમાં 'હાઉસિંગ ફોર ઓલ' ના ઉદ્દેશ્યને હાંસલ કરવા માટે, 1 એપ્રિલ, 2016 ના રોજ, પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના-ગ્રામીણ (PMAY-G) માં પૂર્વવર્તી ઈદિરા આવાસ યોજના (IAY) નું પુનર્ગઠન કરવામાં આવ્યું હતું.
2. વહેંચાયેલ યોગદાન યોજના કુલ કિંમત 60:40 ના ગુણોત્તરમાં કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકારો વચ્ચે વહેંચવામાં આવે છે, જ્યારે ઉત્તરપૂર્વ અને હિમાલયના રાજ્યો માટે આ રકમ 90:10 ના ગુણોત્તરમાં વહેંચાયેલી છે.
3. મેદાની રાજ્યોમાં એકમ સહાય રૂ. 70,000 થી વધારીને રૂ. 1.20 લાખ અને પર્વતીય રાજ્યોમાં સહાય રૂ. 75,000 થી વધારીને રૂ. 1.30 લાખ કરવામાં આવી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

8. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. માર્ચ 2021 ની શરૂઆતમાં 'ફીડમ ઈન ધ વર્લ્ડ 2021' ના અહેવાલમાં ભારતની સ્થિતિ 'સ્વતંત્ર' થી 'આંશિક સ્વતંત્ર' થઈ ગઈ હતી.
2. સ્વીડનની ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ વેરાયટીઝ ઓફ ડેમોક્રેસીએ પોતાના વાર્ષિક અહેવાલમાં ભારતને 'ચૂંટણીલક્ષી લોકશાહી' તરીકે વર્ગીકૃત કર્યું છે.
3. વર્ષ 2019 માં ફેસબુક દ્વારા 49,382 વપરાશકર્તાઓને લગતા ડેટાની વિનંતી કરવામાં આવી હતી, જે વર્ષ 2018 કરતા 32 ટકા વધુ છે.
4. બંધારણના અનુચ્છેદ 12 થી 35 માં મૂળભૂત અધિકારને લગતી જોગવાઈઓ કરવામાં આવી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3   (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4   (D) 1, 2, 3, અને 4

મહેન્દ્રગીરી: ઓડિશાનો બીજો બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ

- ઓડિશા રાજ્ય સરકારે મહેન્દ્રગીરીને રાજ્યના બીજા બાયોસ્ફિયર અનામત તરીકે દરખાસ્ત કરી છે. તે રાજ્યના ગજપતિ જિલ્લાનો એક પર્વત છે. તે 1,501 મીટરની ઊંચાઈ પર સ્થિત છે. મહેન્દ્રગીરી રાજ્યનું બીજું સૌથી ઊંચું શિખર પણ છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- રાજ્યનો સૂચિત બીજો બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ મહેન્દ્રગીરી બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ આશરે 470955 હેક્ટર વિસ્તાર ધરાવે છે.
- આ સૂચિત પ્રોજેક્ટ માટે બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ કમિટી દ્વારા તૈયાર કરાયેલ શક્યતા અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે, પર્વતીય ઈકોસિસ્ટમ દક્ષિણ ભારત અને હિમાલયના વનસ્પતિ અને પ્રાણીસૃષ્ટિ વચ્ચેના સંક્રમણ ક્ષેત્ર તરીકે કામ કરી રહી છે.
- તાજેતરમાં, મહેન્દ્રગિરિ હિલ કોમ્પ્લેક્સના ઈન્ટીગ્રેટેડ ડેવલપમેન્ટ નામની વર્કશોપમાં, ઘણા પર્યાવરણવિદોએ રાજ્ય સરકારને વિનંતી કરી હતી કે તેઓ મહેન્દ્રગિરિને બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ જાહેર કરવા માટે કેન્દ્રને દરખાસ્ત મોકલશે.
- મહેન્દ્રગિરીના સંરક્ષિત પુરાતવીય અવશેષોને યુનેસ્કો વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ્સની અસ્થાયી સૂચિમાં સૂચિબદ્ધ કરવામાં આવ્યા હતા, આમ, તેને બાયોસ્ફિયર અનામત તરીકે જાહેર કરવું સરળ રહેશે.
- સૌરા લોકો મહેન્દ્રગીરીના રહેવાસી છે.
- સૂચિત મહેન્દ્રગીરી બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ અહેવાલ મુજબ, મહેન્દ્રગિરીમાં વૈવિધ્યસભર વનસ્પતિ છે. મહેન્દ્રગિરીથી સમૃદ્ધ વનસ્પતિ ઓડિશાના આશરે 40 ટકા વનસ્પતિ દર્શાવે છે, જેમાં લગભગ 1,358 પ્રજાતિઓનો છોડ છે.
- આ ઉપરાંત, ઓડિશામાં મળી આવેલી ઔષધીય વનસ્પતિઓની 41 પ્રજાતિઓમાંથી 29 આ બાયોસ્ફિયર અનામતમાંથી મળી આવે છે.
- પ્રાણીઓની 388 પ્રજાતિઓ છે, જેમાં પક્ષીઓની 165 પ્રજાતિઓ, સસ્તન પ્રાણીઓની 27 પ્રજાતિઓ, સાપની 23 પ્રજાતિઓ, કાચબાની ત્રણ પ્રજાતિઓ, ઉભયજીવી પ્રાણીઓની 15 પ્રજાતિઓ અને ગરોળીની 19 પ્રજાતિઓનો સમાવેશ થાય છે.

સિમલિપલ બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ

- સિમલિપલ બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ એ ઓડિશાનું પ્રથમ બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ છે. 20 મે 1996 ના રોજ તેને અધિસૂચિત કરવામાં આવેલ છે. તેનું ક્ષેત્રફળ 5,569 ચોરસ કિલોમીટર છે.

તેલંગાણામાં ભારતનો સૌથી મોટો ફ્લોટિંગ સોલર પાવર પ્લાન્ટ સ્થાપવામાં આવશે

- તેલંગાણાના રામાગુંદમ ખાતે 100 મેગાવોટની ક્ષમતાવાળા ભારતનો સૌથી મોટો ફ્લોટિંગ સોલર પાવર પ્લાન્ટ સ્થાપવામાં આવશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- તે મે મહિનામાં શરૂ થવાની સંભાવના છે, જળાશયોમાં રામગુંદમ થર્મલ પાવર પ્લાન્ટ સ્થાપવામાં આવશે. આ સોલર પ્રોજેક્ટ નેશનલ થર્મલ પાવર કોર્પોરેશન (NTPC) દ્વારા શરૂ કરવામાં આવશે. આ પ્રોજેક્ટમાં અંદાજે 423 કરોડની કિંમતવાળી 4.5 લાખ ફોટોવોલ્ટેઈક પેનલ્સ હશે.
- આ સોલર પેનલો જળાશયના 450 એકર વિસ્તારને આવરી લેશે અને ભવિષ્યમાં તે વિસ્તૃત થઈ શકે છે. NTPCના ફ્લોટિંગ સોલર પાવર પ્રોજેક્ટ્સ ઉભા કરવાનો ઉદ્દેશ કાર્બન ફુટપ્રિન્ટ્સ ઘટાડવાનો છે અને ગ્રીન ઊર્જા ઉત્પાદનને તેની ક્ષમતાના 30 ટકા સુધી વધારવાનો છે.
- 600 મેગાવોટ ક્ષમતા ધરાવતો વિશ્વનો સૌથી મોટો સોલાર પાવર પ્લાન્ટ મધ્યપ્રદેશમાં નર્મદા નદી પર ઓમકારેશ્વર ડેમ પર સ્થાપવામાં આવી રહ્યો છે. 3000 કરોડના ખર્ચે બનેલો આ પ્રોજેક્ટ 2022-23 સુધીમાં વીજ ઉત્પાદન શરૂ કરે તેવી સંભાવના છે.

લાલ સેવાળની નવી બે પ્રજાતિઓની શોધ

- તાજેતરમાં ભારતના દરિયા કિનારાના વિસ્તારોમાં લાલ સેવાળની બે નવી પ્રજાતિઓની શોધ કરવામાં આવી છે.
- ભારતના દરિયા કિનારાનો વિસ્તાર 7,500 કિ.મી. કરતા વધારે છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- પરિચય:
- તે દરિયાકાંઠાના આંતરછેદવાળા વિસ્તારોમાં વિકસિત થાય છે, એટલે કે ઉચી ભરતીના ડૂબેલા વિસ્તારો અને નીચી ભરતીના છીછરા વિસ્તારોમાં જોવા મળે છે.

- > હાઈપીના પ્રજાતિની કેલ્કારિયસ, ઈરેક્ટ, શાખીય લાલ દરિયાઈ સેવાળ હોય છે.
- > શેવાળની 61 પ્રજાતિઓમાંથી 10 પ્રજાતિઓ ભારતમાં જોવા મળે છે. આ બે નવી જાતિઓ સાથે હવે પ્રજાતિઓની કુલ સંખ્યા 63 થઈ છે.
- સ્થાન:
  - > હાઈપીના ઈન્ડિયાની શોધ કન્યાકુમારી (તામિલનાડુ), સોમનાથ પઠાર અને શિવરાજપુર (ગુજરાત) માં કરવામાં આવી.
  - > હાઈપીના બુલાટા ની શોધ કન્યાકુમારી અને દમણ અને દીવ દ્વીપમાં કરવામાં આવી હતી.
- મહત્વ:
  - > જો હાઈપીના પ્રજાતિની દરિયાઈ સેવાળની વાવણી વ્યવસાયિક હેતુ માટે કરવામાં આવે તો ઉચ્ચ નાણાકીય મૂલ્ય મેળવી શકાય છે. હાઈપીનામાં કેરેગિનન (Carrageenan) હોય છે, જે સામાન્ય રીતે ફૂડ ઉદ્યોગમાં વપરાતું એક બાયો-પરમાણુ છે.

દરિયાઈ સેવાળ

- સેવાળ વિશે:
  - > આ દરિયાઈ સેવાળ મૂળિયા, દાંડી અને પાંદડા રહિત ફૂલો વિનાના હોય છે, જે દરિયાઈ ઈકોસિસ્ટમમાં મુખ્ય ભૂમિકા ભજવે છે.
  - > દરિયાઈ સેવાળ પાણીની અંદર જંગલોનું નિર્માણ કરે છે, જેને કેલ્પ ફોરેસ્ટ (Kelp Forest) કહેવામાં આવે છે. આ જંગલો માછલી, ગોકળગાય વગેરે માટે નર્સરી તરીકે કામ કરે છે.
  - > દરિયાઈ સેવાળની ઘણી પ્રજાતિઓ છે જેમ કે—ગેલિડિએલા એસેરોસા, ગ્રેસિલેરિયા એડ્યુલિસ, ગ્રેસિલેરિયા કેસા, ગ્રેસિલેરિયા વેરુકોસા, સરગસ્સુમ એસપીપી અને ટર્બીનારિયા એસપીપી વગેરે.
- સ્થાન:
  - > દરિયાઈ સેવાળ મોટે ભાગે આંતર-ભરતી ઝોન (Intertidal Zone) અને છીછરા અને ઉંડા સમુદ્રના પાણીમાં જોવા મળે છે, આ સિવાય તે એસ્ટુઅરિન (Estuary) અને બેકવોટર (Backwater) માં જોવા મળે છે.
  - > દક્ષિણ મન્નારના અખાત (Gulf of Mannar) માં ખડકાળ આંતર ભરતી ઝોન અને નીચલા આંતર ભરતી ઝોન માં અનેક દરિયાઈ પ્રજાતિઓની સમૃદ્ધ વસ્તી છે.

બાયો સૂચકાંક

- > જ્યારે કૃષિ, જળચર ઉદ્યોગ (Aquaculture), ઉદ્યોગો અને ઘરોમાંથી નીકળનાર કચરો સમુદ્રમાં પ્રવેશ કરે છે, ત્યારે તે પોષક તત્વોના અસંતુલનનું કારણ બને છે, જેનાથી શેવાળ ફાટી જવાની ક્રિયા (Algal Bloom) થાય છે. દરિયાઈ સેવાળ વધારાના પોષક તત્વોને શોષી લે છે અને ઈકોસિસ્ટમને સંતુલિત કરે છે.
- > દરિયાઈ સેવાળ પ્રકાશસંશ્લેષણ માટે લોહ ખનીજ પર વધારે આધાર રાખે છે. જ્યારે આ ખનીજની માત્રા ખતરનાક સ્તરે વધી જાય છે, ત્યારે દરિયાઈ સેવાળ તેને શોષી લે છે અને તેને દરિયાઈ ઈકોસિસ્ટમને નુકસાનથી સુરક્ષિત કરે છે. દરિયાઈ સેવાળ દ્વારા દરિયાઈ ઈકોસિસ્ટમમાં જોવા મળતી મોટાભાગની ભારે ધાતુઓનું શોષણ કરવામાં આવે છે.

ઓક્સિજન અને પોષક તત્વોના સ્વાચર્ય

- > દરિયાઈ સેવાળ પ્રકાશસંશ્લેષણ અને દરિયાના પાણીમાં હાજર પોષક તત્વો મારફતે ખોરાક મેળવે છે. તેઓ તેમના શરીરના દરેક ભાગમાંથી ઓક્સિજન મુક્ત કરે છે. તેઓ અન્ય દરિયાઈ જીવોને પણ કાર્બનિક પોષક તત્વો પૂરા પાડે છે.

આબોહવા પરિવર્તન ઘટાડવામાં ભૂમિકા

- > દરિયાઈ સેવાળની ભૂમિકા આબોહવા પરિવર્તનને ઘટાડવામાં મહત્વપૂર્ણ હોય છે. કુલ દરિયાના માત્ર 9% હાજર શેવાળમાંથી દર વર્ષે લગભગ 53 અબજ ટન કાર્બન ડાયોક્સાઈડ ગ્રહણ કરી શકાય છે. તેથી દરિયાઈ સેવાળની ખેતી કાર્બન શોષણ માટે 'સમુદ્ર વનીકરણ' તરીકે કરી શકાય છે.

અન્ય ઉપયોગિતાઓ

- > તેનો ઉપયોગ ખાતર તરીકે અને જળચર કૃષિ ઉત્પાદનમાં વધારો કરવા માટે કરી શકાય છે.
- > દરિયાઈ સેવાળ પશુઓને ખવડાવવાથી તેમાંથી મિથેન ઉત્સર્જન ઘટાડી શકાય છે.
- > તેનો ઉપયોગ બીચનું ધોવાણ અટકાવવા માટેના બંધ તરીકે કરી શકાય છે.
- > તેનો ઉપયોગ ટૂથપેસ્ટ, કોસ્મેટિક્સ, પેઈન્ટ વગેરેની તૈયારીમાં એક ઘટક તરીકે કરવામાં આવે છે.

સંબંધિત પહેલ

- તાજેતરમાં ટેકનોલોજી માહિતી, આગાહી અને મૂલ્યાંકન પરિષદ (TIFAC) એ બે નવી ટેકનોલોજિકલ પહેલ – સક્ષમ (Saksham) નામથી એક જોબ પોર્ટલ તથા દરિયાઈ સેવાળની વ્યવસાયિક ખેતી તથા તેની પ્રક્રિયા માટે સીવીડ મિશન (Seaweed Mission) નો શુભારંભ કર્યો છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. શેવાળની પ્રજાતિઓના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
  1. શેવાળની 61 પ્રજાતિઓમાંથી 10 પ્રજાતિઓ ભારતમાં જોવા મળે છે. તાજેતરમાં શોધાયેલ બે નવી પ્રજાતિઓ સાથે હવે પ્રજાતિઓની કુલ સંખ્યા 63 થઈ છે.
  2. હાઈપીના ઈન્ડિયાની શોધ કન્યાકુમારી (તામિલનાડુ), સોમનાથ પઠાર અને શિવરાજપુર (ગુજરાત) માં કરવામાં આવી.
  3. હાઈપીના બુલાટા ની શોધ કન્યાકુમારી અને દમણ અને દીવ દ્વીપમાં કરવામાં આવી હતી.
  4. દરિયાઈ સેવાળ પ્રકાશસંશ્લેષણ અને દરિયાના પાણીમાં હાજર પોષક તત્વો મારફતે ખોરાક મેળવે છે. તેઓ તેમના શરીરના દરેક ભાગમાંથી ઓક્સિજન મુક્ત કરે છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4

2. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
  1. ઓડિશા રાજ્ય સરકારે મહેન્દ્રગીરીને રાજ્યના બીજા બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ તરીકે દરખાસ્ત કરી છે.
  2. સૌરા લોકો મહેન્દ્રગીરીના રહેવાસી છે.
  3. સિમલિપાલ બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ એ ઓડિશાનું પ્રથમ બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ છે. 20 મે 1996 ના રોજ તેને અધિસૂચિત કરવામાં આવેલ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3

3. કયાં રાજ્યમાં ભારતનો સૌથી મોટો ફ્લોટિંગ સોલર પાવર પ્લાન્ટ સ્થાપવામાં આવશે?

(A) અરુણાચલ પ્રદેશ	(B) તામિલનાડુ
(C) રાજસ્થાન	(D) તેલંગાણા

1 એપ્રિલ: ઓડિશા રાજ્યનો દિવસ અથવા ઉત્કલ દિવસ (Odisha Statehood Day or Utkala Dibasa)

- દર વર્ષે, ઓડિશા રાજ્ય 1 એપ્રિલે ઉત્કલ દિવસની ઉજવણી કરે છે. આ તહેવારની પરંપરા 84 વર્ષથી ઉજવવામાં આવે છે. ઓડિશા દેશનું નવમું સૌથી મોટું રાજ્ય છે, તે ખનિજ સંસાધનોથી સમૃદ્ધ છે. તે દેશભરમાં ફેલાયેલા ઘણા ઉદ્યોગોને કોલસો, આયર્ન ઓર જેવા કાચા માલનો મોટો સપ્લાયર છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- ઓડિશા રાજ્યની સ્થાપના 1 એપ્રિલ 1936 ના રોજ થઈ હતી. તેની સ્થાપના 1 એપ્રિલ 1936 ના રોજ બ્રિટીશ ભારતના પ્રાંત તરીકે થઈ હતી. તેનું નામ ઓરિસ્સા રાખવામાં આવ્યું. 4 નવેમ્બર 2011 ના રોજ, અંગ્રેજી નામ બદલીને ઓડિશા કરવામાં આવ્યું.

ઈતિહાસ

- ઈ.સ. પૂર્વે ત્રીજી સદીમાં આ રાજ્ય પર મહાન સમ્રાટ અશોક દ્વારા શાસન કરાતું હતું. પાછળથી હર્ષ જેવા અન્ય ઘણા રાજાઓ દ્વારા તેનું શાસન વિસ્તારિત કર્યું હતું. આ રાજ્ય 8 મી સદી દરમિયાન કોસલા અને ઉત્કલ રાજ્ય તરીકે જાણીતું હતું. હાલમાં ઓડિશાના રાજ્ય દિવસને 'ઉત્કલ દિવસ' તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.
- પાછળથી 16 મી સદીમાં, બંગાળની સલ્તનતે ઓડિશા પર કબજો કર્યો. 18 મી સદીના મધ્યભાગમાં, ઓડિશા મરાઠાઓના શાસન હેઠળ હતું. પાછળથી કર્ણાટક યુદ્ધો પછી, તે બ્રિટીશ મદ્રાસ પ્રેસિડેન્સીના શાસનમાં આવ્યું હતું.

મહારાજા છત્રસાલ

- તાજેતરમાં મધ્ય પ્રદેશના ખજુરાહોમાં મહારાજા છત્રસાલ સંમેલન કેન્દ્રનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું છે.
- બુંદેલખંડના રાજા, મહારાજા છત્રસાલના નામ પર સ્થાપિત આ સંમેલન કેન્દ્રને પર્યટન મંત્રાલયની સ્વદેશ દર્શન યોજના હેઠળ બનાવવામાં આવ્યું છે.

Back to Basics : ખજુરાહો

- તે દેશના 19 ચિહ્નિત પ્રતિષ્ઠિત પર્યટન સ્થળોમાંનું એક છે.
- પર્યટન મંત્રાલયે પ્રતિષ્ઠિત પર્યટન સ્થળ વિકાસ યોજના શરૂ કરી છે, જે સમગ્ર દ્રષ્ટિકોણને સમાવતી દેશમાં 19 ચિહ્નિત પ્રતિષ્ઠિત પ્રવાસના સ્થળોના વિકાસ સાથે સંકળાયેલ એક કેન્દ્રિય ક્ષેત્રની યોજના છે.
- ખજુરાહો જૂથના સ્મારકોને યુનેસ્કોની વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઇટમાં સૂચિબદ્ધ કરવામાં આવ્યા છે.
- અહીંના મંદિરો તેમની નાગર સ્થાપત્ય શૈલી અને શૃંગારિક શિલ્પો માટે પ્રખ્યાત છે.
- ખજુરાહોમાં મોટાભાગના મંદિરોનું નિર્માણ ઈ.સ. 885 અને ઈ.સ. 1050 વચ્ચે ચંદેલા વંશ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.
- સ્વદેશ દર્શન યોજના:
  - તે એક સેન્ટ્રલ સેક્ટર સ્કીમ છે, જેને વર્ષ 2014-15માં દેશમાં થીમ આધારિત પર્યટન સર્કિટ્સના સંકલિત વિકાસ માટે શરૂ કરવામાં આવી હતી.
  - હાલમાં 15 થીમ આધારિત સર્કિટ્સ છે – બૌદ્ધ, કોસ્ટલ ઝોન, રણ, પર્યાવરણ, હેરિટેજ, હિમાલય પ્રદેશ, કૃષ્ણ, ઉત્તર-પૂર્વ, રામાયણ, ગ્રામીણ ક્ષેત્ર, આપ્રયાત્મિકતા, સુફી, તીર્થંકર, આદિજાતિ અને વન્યપ્રાણી.
  - થીમ આધારિત પર્યટન સર્કિટનો વિકાસ પર્યટન અનુભવ વધારવા, રોજગારની તકો વધારવા માટે ઉચ્ચ પ્રવાસી મૂલ્ય, સ્પર્ધાત્મકતા અને સ્થિરતાના સંકલિત સિદ્ધાંતોના આધારે કરવામાં આવે છે.
  - પર્યટન મંત્રાલય આ યોજના હેઠળ સર્કિટ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરના વિકાસ માટે રાજ્ય સરકારો / કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને કેન્દ્રિય નાણાકીય સહાય પૂરી પાડે છે.
  - આ સ્વચ્છ યોજનાઓ સ્વચ્છ ભારત અભિયાન, કૌશલ ભારત, મેક ઈન ઈન્ડિયા વગેરે જેવી અન્ય યોજનાઓ સાથે સુસંગતતા સ્થાપિત કરવાના હેતુથી પણ શરૂ કરવામાં આવી છે, જેથી દેશના રોજગાર નિર્માણ અને આર્થિક વિકાસ માટે પર્યટનને મુખ્ય ક્ષેત્ર તરીકે સ્થાપિત કરી શકાય.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- સંક્ષિપ્ત પરિચય:
  - જન્મ: મહારાજા છત્રસાલનો જન્મ 4 મે, 1649 ના રોજ બુંદેલા રાજપૂત કુળમાં ચંપત રાય અને લાલ કુંવરના ઘરે થયો હતો.

- > તેઓ ઓરછાના રૂદ્ર પ્રતાપસિંહના વંશજ હતા.
- > તેઓ મધ્યયુગીન ભારતીય યોદ્ધા હતા, જેઓ મુઘલ સામ્રાજ્ય સામે લડ્યાં હતા અને બુંદેલખંડમાં પોતાનું રાજ્ય સ્થાપ્યું હતું.
- > મૃત્યુ: 20 ડિસેમ્બર, 1731
- મુઘલ સામ્રાજ્ય સામે સંઘર્ષ:
  - > તેમણે વર્ષ 1671 માં મુઘલ સામ્રાજ્ય સામે સંઘર્ષ શરૂ કર્યો અને સૌપ્રથમ છત્રપુર જિલ્લાના નૌગાંવ ક્ષેત્ર પર કબજો કર્યો.
  - > તેમણે મુઘલ સામે લગભગ 50 વર્ષ સુધી લડ્યા અને બુંદેલખંડના મોટા ક્ષેત્રો પર કબજો કર્યો અને પન્ના ખાતે પોતાનું કેન્દ્ર સ્થાપિત કર્યું.
- બાજીરાવ પહેલા સાથેના સંબંધો:
  - > બાજીરાવ પહેલાએ મુઘલ સામેના સંઘર્ષમાં છત્રસાલની મદદ કરી હતી. બાજીરાવ પહેલાએ 1728 માં મોહમ્મદ ખાન બંગાશના નેતૃત્વ હેઠળ મુઘલ સૈન્ય સામે લશ્કરી સપોર્ટ મોકલ્યો હતો.
  - > પેશ્વા બાજીરાવ પહેલાની બીજી પત્ની મસ્તાની છત્રસાલની પુત્રી હતી.
  - > તેમના મૃત્યુ પહેલાં, છત્રસાલે મુઘલો સામેની સહાયના બદલામાં મહોબા અને તેની આસપાસનો વિસ્તાર બાજીરાવ પહેલાને સોંપી દીધો હતો.
- સાહિત્યના રક્ષક:
  - > તેમના દરબારમાં ઘણા પ્રખ્યાત કવિઓ હતા. કવિ ભૂષણ, લાલ કવિ, બક્ષી હંસરાજ અને અન્ય દરબારી કવિઓ દ્વારા લખેલી તેમની સ્તુતીઓએ તેમને કાયમી ખ્યાતિ પ્રાપ્ત કરવામાં મદદ કરી.
- ધાર્મિક અભિપ્રાય:
  - > તેઓ મહામાતી પ્રાણનાથજીના શિષ્ય હતા.
  - > મહામાતી પ્રાણનાથજીએ રાજકીય, સામાજિક અને આર્થિક બાબતોમાં તેમને માર્ગદર્શન આપ્યું.
  - > સ્વામી પ્રાણનાથજીએ છત્રસાલને પન્નામાં હીરાની ખાણો વિશે જણાવ્યું અને તેમની આર્થિક સ્થિતિને મજબૂત બનાવવામાં મદદ કરી.
- વારસો:
  - > મધ્યપ્રદેશમાં છત્રપુર શહેર અને તેના જિલ્લાનું નામ છત્રસાલના નામ પર રાખવામાં આવ્યું છે.
  - > મધ્યપ્રદેશમાં મહારાજા છત્રસાલ મ્યુઝિયમ અને દિલ્હીના છત્રસાલ સ્ટેડિયમનું નામ પણ મહારાજા છત્રસાલના નામ પર છે.

ગઢવાલના કિલ્લાઓ

- > તાજેતરના અધ્યયનમાં ગઢવાલ હિમાલયના ઉત્તર, પૂર્વ અને દક્ષિણ વિસ્તારોમાં ફેલાયેલા 193 સ્થળોની ઓળખ કરવામાં આવી છે, જેમાં ગઢવાલના કિલ્લાઓ અને કિલ્લેબંધી સહિતના સ્થળો છે.
- > આ તેની જાતનો પહેલો ડેટાબેસ છે. કુલ 36 મોટા કિલ્લાઓ અને 12 મોટા કિલ્લાઓની ઓળખ કરવામાં આવી છે.

Back to Basics : ગઢવાલના કિલ્લા

- > ઉત્તરાખંડના ગઢવાલ હિમાલયના મધ્યયુગીન કિલ્લાઓમાંથી મોટાભાગના વ્યૂહાત્મક રીતે જૂથોમાં બનાવવામાં આવ્યા હતા.
- > 8મી સદી પૂર્વેના કિલ્લાઓ ખીણો અને પર્વતોની સાથે અન્ય વિવિધ સ્થળોએ બનાવવામાં આવ્યા હતા, જે ગઢવાલ હિમાલયમાં સમુદ્ર સપાટી થી 3,000 મીટરથી વધુની ઉંચાઈ પર સ્થિત છે.
- > આ સુવ્યવસ્થિત કિલ્લાઓ કલચુરી રાજવંશના પતન દરમિયાન અથવા તેના પછી બનાવવામાં આવ્યા હતા.

મહત્વ

- > આ કિલ્લાઓ ભૌગોલિક રીતે એક બીજાથી બંધાયેલા હતા. પરંતુ તત્કાલીન શાસકોએ ખાતરી આપી કે નાના કિલ્લાઓ મોટા કિલ્લાઓની આજુબાજુ બનાવવામાં આવ્યા છે જેથી તે નાના કિલ્લાઓ મુખ્યત્વે રક્ષક તરીકે કાર્ય કરી શકે.
- > આ કિલ્લાઓનું બાંધકામ મુખ્ય કિલ્લાથી આશરે 15 કિમી દૂરના પરિઘમાં કરવામાં આવ્યું હતું.
- > તે સમયે આવા ઘણા કિલ્લાઓએ એક વ્યૂહાત્મક નેટવર્ક બનાવ્યું હતું જેથી કોઈ દુશ્મન દ્વારા હુમલો કરવામાં આવે ત્યારે માહિતીનો પ્રસાર થઈ શકે.
- > અગ્નિ, ધૂમ્રપાન અથવા સમાન પ્રકાશ સંકેતો સંદેશાવ્યવહારના સામાન્ય માધ્યમ હતા.

ગઢવાલનો ઇતિહાસ

- કલચુરી રાજવંશ:
  - > ઇતિહાસકારોના કહેવા મુજબ, કલચુરી રાજવંશના શાસકોએ ઈ.સ. 700થી ઈ.સ. 800ની વચ્ચે વહીવટી હેતુ માટે આ ક્ષેત્રને ઘણા નાના મંડળો અથવા એકમોમાં વહેંચ્યો હતો.
  - > તેમ છતાં, જેમ જેમ સહસત્રાબ્દીના વળાંકની આસપાસ રાજવંશ નબળા પડવા માંડ્યા, તેમ આ એકમો ઉમરાવો

અથવા સરદારોના ઘેરામાં આવ્યા, જેમાંના દરેકે ઉમરાવો અથવા સરદારોએ અલગ કિલ્લા બનાવ્યા હતા.

■ બાહ્ય આક્રમણ:

> ઘણા ધાર્મિક સ્થળો ગઢવાલ હિમાલયમાં સ્થિત છે અને તે ઘણી વાર વિદેશી આક્રમણનો ભોગ બન્યા છે (મુખ્યત્વે નેપાળી અને તિબેટીયન).

> ઈ.સ. 1100–1200 દરમિયાન બે નેપાળી રાજાઓ અશોક ચલ અને કાયલ દ્વારા કરવામાં આવેલા આક્રમણનો અહીંના પ્રથમ વિશ્વવ્યાપી હુમલામાં સમાવેશ થાય છે.

■ એકીકરણ:

> 15 મી સદી સુધીમાં, પરમાર રાજવંશના 37 મા રાજા, રાજા અજયપાલે ઘણા પ્રદેશોને એકીકૃત કર્યા અને તેને હાલના ગઢવાલ રાજ્ય તરીકે સ્થાપિત કર્યા હતા.

કલચુરી રાજવંશ

> કલચુરી રાજાઓ હાલના ભારતના ઉત્તરાખંડ રાજ્યમાં મધ્યયુગીન શાસક કુળ હતા. તેઓએ 700 અને 1200 સદીઓની વચ્ચે આ પ્રદેશ પર શાસન કર્યું, જેને હવે કુમાઉ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

> કલચુરી રાજવંશની સ્થાપના વાસુદેવ કલચુરીએ કરી હતી. વસુદેવ અથવા બાસુદેવ તરીકે પણ ઓળખાય છે.

> 12 મી સદી સુધી વિવિધ રજવાડાંઓમાં વહેંચાયા તે પહેલાં કુમાઉનું કલચુરી રાજવંશ તેની ચરમસીમા પર હતું અને પૂર્વમાં સિક્કિમથી પશ્ચિમમાં કાબુલ, અફઘાનિસ્તાન સુધી વિસ્તરેલું હતું.

શિવકુમાર સ્વામીગલુ

> 1 એપ્રિલ, 2021 ના રોજ શિવકુમાર સ્વામીગલુ (સ્વામીજી) ની જન્મજયંતિની ઉજવણી કરવામાં આવી.

> શિવકુમાર સ્વામીજી એક પ્રખ્યાત લિંગાયત વિદ્વાન, શિક્ષક અને આધ્યાત્મિક ગુરુ હતા.

Back to Basics : શિવકુમાર સ્વામીગલુ વિશે

■ જન્મ:

> તેનો જન્મ 1 એપ્રિલ, 1907 ના રોજ કર્ણાટકના રામનગર જિલ્લાના વીરાપુરા ગામમાં થયો હતો.

■ પ્રારંભિક જીવન:

> તે તેના માતાપિતાના તેરમાં સંતાન હતા અને તેનું નામ જન્મ સમયે શિવાના રાખવામાં આવ્યું હતું .

> તેમને ધર્મમાં રસ બાળપણમાં માતાપિતા ધાર્મિક કેન્દ્રોની મુલાકાત લઈને શરૂ થયો હતો.

> ગામથી પ્રારંભિક શિક્ષણ પૂર્ણ કર્યા પછી , તેઓ માધ્યમિક શિક્ષણ માટે નાગવલ્લી ગયા.

> આ સાથે, તે થોડા સમય માટે સિદ્ધગંગા મઠમાં નિવાસી વિદ્યાર્થી તરીકે રહ્યા.

> શ્રી સિદ્ધગંગા મઠ એ એક પ્રાચીન આશ્રમ છે જે 'શિવ યોગી સિદ્ધ પુરૂષ' ની ખ્યાતિ માટે જાણીતો છે. આ મઠની સ્થાપના 15 મી સદીમાં શ્રી ગોશાલ સિદ્ધેશ્વર સ્વામીજીએ કરી હતી .

> આ મઠ બેંગ્લોર (કર્ણાટક) થી 63 કિલોમીટર દૂર આવેલું છે.

> વર્ષ 1930 માં, તેઓએ બેંગ્લોરની સેન્ટ્રલ કોલેજમાંથી આર્ટ્સમાં સ્નાતક મેળવ્યું. તેઓ અંગ્રેજી, કન્નડ અને સંસ્કૃત ભાષાના જાણકાર હતા.

> 1965 માં, તેમને કર્ણાટક યુનિવર્સિટી દ્વારા સાહિત્યની ડિગ્રી આપવામાં આવી.

■ શિવકુમાર સ્વામીગલુનો પરિચય:

> તે કર્ણાટકના સિદ્ધગંગા મઠના વડા અને લિંગાયત સમુદાયના વ્યક્તિ હતા. તેમને લિંગાયતિઝમના સૌથી આદરણીય અનુયાયી માનવામાં આવે છે.

> 3 માર્ચ, 1930 ના રોજ, તેમણે સંત અથવા વિરક આશ્રમ તરીકે સિદ્ધગંગા મઠ પર પ્રવેશ કર્યો.

> તેઓ તેમના અનુયાયીઓમાં 'નાદેદુ દેવરૂ' અથવા 'ભગવાન' તરીકે જાણીતા હતા.

> તેઓ 12 મી સદીના સમાજ સુધારક, બસવેશ્વરના અવતાર તરીકે પણ માનવામાં આવતા, કારણ કે તેમણે તમામ ધર્મો અથવા જાતિના લોકોને સ્વીકાર્યા.

■ સામાજિક કાર્ય:

> તેમણે શિક્ષણ અને તાલીમ માટે 132 સંસ્થાઓની સ્થાપના કરી.

> અહીં બાળકોને મફત આશ્રય, ખોરાક અને શિક્ષણ આપવામાં આવે છે.

> આશ્રમના દર્શન કરનારા ભક્તો અને યાત્રાળુઓને મફતમાં ભોજન પણ મળે છે.

> તેમણે શ્રી સિદ્ધગંગા એજ્યુકેશન સોસાયટીની સ્થાપના કરી.

> સ્વામીજીના માર્ગદર્શન હેઠળ સ્થાનિક લોકોની સહાય માટે દર વર્ષે કૃષિ મેળાનું પણ આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

■ એવોર્ડ:

> વર્ષ 2007 માં, તેમને કર્ણાટક રત્ન (કર્ણાટકનો સર્વોચ્ચ નાગરિક એવોર્ડ) એનાયત કરાયો હતો.

> વર્ષ 2015 માં પદ્મ ભૂષણ (ભારતનો ત્રીજો સર્વોચ્ચ નાગરિક એવોર્ડ) થી નવાજવામાં આવ્યા હતા.

■ મૃત્યુ:

- > 21 જાન્યુઆરી, 2019 ના રોજ 112 વર્ષની વયે તેમનું અવસાન થયું.

લિંગાયત

- > બારમી સદીમાં, કર્ણાટકમાં 'બાસવન્ના' ના નેતૃત્વ હેઠળ ધાર્મિક આંદોલન થયું, જેમાં બાસવન્નાના અનુયાયીઓને 'લિંગાયત' કહેવાતા.
- > બસવેશ્વર સંપૂર્ણ રીતે જાતિ વ્યવસ્થા અને વૈદિક વિધિઓની વિરુદ્ધ હતા.
- > લિંગાયત સંપૂર્ણ રીતે એકેશ્વરવાદી છે. તેઓ એક જ ભગવાન 'લિંગ' (શિવ) ની ઉપાસના કરે છે.
- > 'લિંગા' શબ્દનો અર્થ મંદિરોમાં સ્થાપિત લિંગ નથી, પરંતુ સાર્વત્રિક ચેતના સાર્વત્રિક ઉર્જા (શક્તિ) થાય છે.
- > વીરશૈવ અને લિંગાયત એક સમાન માનવામાં આવે છે પરંતુ લિંગાયતે દલીલ કરે છે કે લિંગાયત વીરશૈવ પહેલાં અસ્તિત્વમાં છે અને વીરશૈવ મૂર્તિપૂજક છે.
- > કર્ણાટકમાં લિંગાયતની વસ્તી લગભગ 18 ટકા છે. તેઓ લાંબા સમયથી હિન્દુ ધર્મથી અલગ ધર્મનો દરજ્જો ચાહે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. શિવકુમાર સ્વામીગલુ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. શિવકુમાર સ્વામીજી એક પ્રખ્યાત લિંગાયત વિદ્વાન, શિક્ષક અને આધ્યાત્મિક ગુરુ હતા.
  2. વર્ષ 2015 માં પદ્મ ભૂષણ (ભારતનો ત્રીજો સર્વોચ્ચ નાગરિક એવોર્ડ) થી નવાજવામાં આવ્યા હતા.
  3. તેનો જન્મ 1 એપ્રિલ, 1907 ના રોજ કર્ણાટકના રામનગર જિલ્લાના વીરાપુરા ગામમાં થયો હતો.
  4. તેમણે શ્રી સિદ્ધગંગા એજ્યુકેશન સોસાયટીની સ્થાપના કરી હતી.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3   (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4   (D) 1, 2, 3, અને 4

2. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. દર વર્ષે, ઓડિશા રાજ્ય 1 એપ્રિલે ઉત્કલ દિવસની ઉજવણી કરે છે. આ તહેવારની પરંપરા 84 વર્ષથી ઉજવવામાં આવે છે.
  2. ઓડિશા રાજ્યની સ્થાપના 1 એપ્રિલ 1936 ના રોજ થઈ હતી. તેની સ્થાપના 1 એપ્રિલ 1936 ના રોજ બ્રિટીશ ભારતના પ્રાંત તરીકે થઈ હતી. તેનું નામ ઓરિસ્સા રાખવામાં આવ્યું.
  3. 4 નવેમ્બર 2011 ના રોજ, અંગ્રેજી નામ બદલીને ઓડિશા કરવામાં આવ્યું હતું.
  4. ઓડિશા રાજ્ય 8 મી સદી દરમિયાન કોસલા અને ઉત્કલ રાજ્ય તરીકે જાણીતું હતું.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3   (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4   (D) 1, 2, 3, અને 4

3. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તેઓ ઓરછાના રૂદ્ર પ્રતાપસિંહના વંશજ હતા.
  2. તેઓ મધ્યયુગીન ભારતીય યોદ્ધા હતા, જેઓ મુઘલ સામ્રાજ્ય સામે લડ્યાં હતા અને બુંદેલખંડમાં પોતાનું રાજ્ય સ્થાપ્યું હતું.
  3. તેઓ મહામાતી પ્રાણનાથજીના શિષ્ય હતા.
  4. પેશ્વા બાજીરાવ પહેલાની બીજી પત્ની મસ્તાની છત્રસાલની પુત્રી હતી.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3   (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4   (D) 1, 2, 3, અને 4

4. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. ઈતિહાસકારોના કહેવા મુજબ, કલચુરી રાજવંશના શાસકોએ ઈ.સ. 700થી ઈ.સ. 800ની વચ્ચે વહીવટી હેતુ માટે આ ક્ષેત્રને ઘણા નાના મંડળો અથવા એકમોમાં વહેંચ્યો હતો.
  2. કલચુરી રાજવંશની સ્થાપના વાસુદેવ કલચુરીએ કરી હતી. વસુદેવ અથવા બાસુદેવ તરીકે પણ ઓળખાય છે.
  3. ગઢવાલ હિમાલયમાં સમુદ્ર સપાટી થી 3,000 મીટરથી વધુની ઉંચાઈ પર સ્થિત છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

જળ શક્તિ મંત્રીએ જળ જીવન મિશન હેઠળ 7 રાજ્યો માટે પરફોર્મન્સ પ્રોત્સાહન ફંડને મંજૂરી આપી

- જળ જીવન મિશન અંતર્ગત જળ ઉર્જા પ્રધાન ગજેન્દ્રસિંહ શેખાવતે સાત રાજ્યો માટે પ્રદર્શન પ્રોત્સાહન ભંડોળ તરીકે રૂ. 465 કરોડ મંજૂર કર્યા છે.
- આ રાજ્યો અરુણાચલ પ્રદેશ, મણિપુર, મેઘાલય, મિઝોરમ, સિક્કિમ, ગુજરાત અને હિમાચલ પ્રદેશ છે. પ્રદર્શન પ્રોત્સાહન અનુદાન માટે, માપદંડમાં જળ જીવન મિશન હેઠળ ભૌતિક અને આર્થિક પ્રગતિ, પાણી પુરવઠા યોજનાઓની કાર્યક્ષમતા અને ભંડોળનો ઉપયોગ કરવાની ક્ષમતા શામેલ છે.

Back to Basics : જળ જીવન મિશન

- આ મિશનની શરૂઆત 15 ઓગસ્ટ, 2019 ના રોજ કરવામાં આવી હતી.
- ઘરેલું નળ જોડાણો દ્વારા સલામત અને પૂરતું પીવાનું પાણી પૂરું પાડવાની કલ્પના કરવામાં આવી છે. તે 2024 સુધીમાં ભારતના તમામ ગ્રામીણ ઘરોમાં નળના પાણીના જોડાણ પૂરા પાડવાનો પ્રયાસ કરશે.
- આ પ્રોગ્રામ ગ્રે વોટર મેનેજમેન્ટ દ્વારા રિચાર્જ અને ફરીથી ઉપયોગ, વરસાદી પાણીનો સંગ્રહ અને જળ સંરક્ષણ જેવા આવશ્યક તત્વો તરીકે સ્ત્રોત ટકાઉપણું પગલાં અમલમાં મૂકે છે. આ મિશન પાણી માટે સમુદાયના અભિગમ પર આધારિત છે.

મિશન હેતુઓ

- નીચેના ઉદ્દેશો સાથે જળ જીવન મિશનની શરૂઆત કરવામાં આવી:
  - કાર્યાત્મક ઘરેલું નળ કનેક્શન પ્રદાન કરવું – દરેક ગ્રામીણ ઘરને FHTC.
  - ગુણવત્તાયુક્ત અસરગ્રસ્ત વિસ્તારો, દુષ્કાળગ્રસ્ત ગામો અને રણ વિસ્તારો વગેરેમાં FHTCની જોગવાઈને પ્રાધાન્ય આપવું.
  - આંગણવાડી કેન્દ્રો, શાળાઓ, આરોગ્ય કેન્દ્રો, ગ્રામ પંચાયતની ઈમારતો, કલ્યાણ કેન્દ્રો અને સમુદાયના મકાનોમાં કાર્યાત્મક નળ જોડાણ આપવું.
  - નળના પાણીના જોડાણોની કાર્યક્ષમતાનું નિરીક્ષણ.

પીએમ મોદીએ 'Exam Warriors' ના નવા સંસ્કરણનું અનાવરણ કર્યું

- વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી દ્વારા લખાયેલ 'Exam Warriors' નું નવું સંસ્કરણ હવે વિદ્યાર્થીઓ અને વાલીઓ માટે ઘણા નવા મંત્રો સાથે ઉપલબ્ધ છે. તે રિટેલ સ્ટોર્સમાં તેમજ ઓનલાઇન પણ ઉપલબ્ધ છે. 'Exam Warriors' મોડ્યુલ નમો એપ્લિકેશન પર પણ ઉપલબ્ધ છે.

Back to Basics ; મુખ્ય મુદ્દાઓ

- શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ શ્રેણીબદ્ધ ટિવટમાં જણાવ્યું હતું કે આ પુસ્તકની નવી આવૃત્તિ વિદ્યાર્થી, વાલીઓ અને શિક્ષકોની મૂલ્યવાન માહિતીથી સમૃદ્ધ થઈ છે.
- ખાસ કરીને નવા ભાગો ઉમેરવામાં આવ્યા છે જે ખાસ કરીને માતાપિતા અને શિક્ષકો માટે ફાયદાકારક છે. તેમણે કહ્યું કે પુસ્તક પરીક્ષા પહેલાં તાણમુક્ત રહેવાની જરૂરિયાત પર ભાર મૂકે છે. વડાપ્રધાને કહ્યું કે તેમાં વિદ્યાર્થીઓ અને વાલીઓ માટે ઘણી ક્રિયાપ્રતિક્રિયા છે.
- આ પુસ્તકનો ઉદ્દેશ યુવાનોને પરીક્ષાઓની મુશ્કેલ ક્ષણોનો સામનો કરવા અને તેમને નવી ઉર્જાથી જીવન જીવવા પ્રેરણા આપવાનો છે. તે રમતગમત, ઊંઘ અને મુસાફરીના મહત્વ પર ભાર મૂકે છે.
- આ પુસ્તક મનોરંજક રીતે રંગબેરંગી ચિત્રો, પ્રવૃત્તિઓ, યોગ કસરતો સાથે લખવામાં આવ્યું છે. તે પેન્-વીન ઈન્ડિયા દ્વારા પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું છે. હાલમાં, તે અંગ્રેજીમાં ઉપલબ્ધ છે અને ટૂંક સમયમાં કેટલીક ભાષાઓમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવશે. તેમાં શિક્ષકો અને વાલીઓને વડાપ્રધાનનો પત્ર પણ શામેલ છે.

30 માર્ચ: રાજસ્થાન રાજ્ય દિવસ

- દર વર્ષે, રાજસ્થાનમાં રાજ્ય દિવસ 30 માર્ચે ઉજવવામાં આવે છે. રાજસ્થાન એ ભારતનું સૌથી મોટું રાજ્ય છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- આ દિવસે રાજ્યભરમાં અદભૂત કાર્યક્રમોનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. આ રાજ્યને પહેલાં 'રાજપૂતાના' કહેવામાં આવતું હતું. તેની રચના 30 માર્ચ, 1949 ના રોજ થઈ હતી.

રાજસ્થાનની રચના

- રાજસ્થાનની રચના કોટા, ટોંક, શાહપુરા, પ્રતાગઢ, કિશનગઢ, ઝાલાવાડ, ડુંગરપુર, બુંદી અને બાંસવાડા રાજ્યોના એકીકરણથી થઈ હતી. રચનાના ત્રણ દિવસ બાદ ઉદેપુરનો મહારાણા રાજસ્થાનમાં જોડાયો હતો.
- જવાહરલાલ નહેરૂ દ્વારા 25 માર્ચ, 1948 ના રોજ રાજ્યનું વિધિવત ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.
- પાછળથી જયપુર, બિકાનેર અને જોધપુર જેવા રાજ્યો સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલના પ્રયત્નોથી 30 માર્ચ, 1949 ના રોજ ગ્રેટર રાજસ્થાનમાં ભળી ગયા હતા. તેમણે 30 માર્ચ 1949 ના રોજ ગ્રેટર રાજસ્થાનનું ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું.

રાજસ્થાન

- રાજસ્થાન ક્ષેત્રે દેશનું સૌથી મોટું રાજ્ય છે, તેનું ક્ષેત્રફળ 3,42,239 ચોરસ કિલોમીટર છે. વસ્તીની દ્રષ્ટિએ તે દેશનું સાતમું સૌથી મોટું રાજ્ય છે. ચાર રણ રાજસ્થાનમાં સ્થિત છે. તેની સરહદ પંજાબ, હરિયાણા, ગુજરાત, ઉત્તર પ્રદેશ અને મધ્યપ્રદેશથી છે. રાજસ્થાનનો સાક્ષરતા દર 66.1% છે, જ્યારે જાતિ પ્રમાણ 928 છે.

લેફ્ટનન્ટ જનરલ વોલ્ટર એન્થોની ગુસ્તાવો 'વેગ' પિન્ટો

- ભારતીય લશ્કરના પૂર્વ લેફ્ટનન્ટ જનરલ વોલ્ટર એન્થોની ગુસ્તાવો 'વેગ' પિન્ટો (વોલ્ટર એન્થોની ગુસ્તાવો 'WAG') નું 25 માર્ચે અવસાન થયું હતું. લેફ્ટનન્ટ જનરલ વોલ્ટર એન્થોની ગુસ્તાવો 'વેગ' પિન્ટો વિશે મહત્વપૂર્ણ તથ્યો નીચે મુજબ છે

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- 1924 માં જન્મેલા, જનરલ પિન્ટોએ સ્કૂલનું શિક્ષણ બેંગ્લોર અને સેન્ટ એલોસિયસ સિનિયર સેકન્ડરી સ્કૂલ, જબલપુરથી કર્યું હતું.
- તેઓ 'બસંતારનો વિક્ટર' તરીકે જાણીતા હતા, જેણે મેજર જનરલ તરીકેની લડાઈમાં 54મા વિભાગનું કમાન્ડિંગ કર્યું છે.
- તેમણે આખરે સેન્ટ્રલ કમાન્ડના ચીફ જનરલ ઓફિસર કમાન્ડિંગ-ઇન-ચીફ તરીકે સેવા આપી હતી.
- 1971ના ભારત-પાક યુદ્ધમાં તેમની મુખ્ય સામાન્ય ભૂમિકા માટે તેમને પ્રતિષ્ઠિત પરમ વિશિષ્ટ સેવા મેડલ (PVSM) એનાયત કરાયો હતો.
- તેમના પિતા એલેક્ઝાન્ડર પિન્ટો ગોવાના સાંતાક્રુઝની પિન્ટોની ગુસ્તાવ પિન્ટો શાખાના હતા, જે તે સમયે પોર્ટુગીઝ ભારતનો ભાગ હતો.
- તે રોબર્ટસન કોલેજ જબલપુરની કોલેજમાં તેઓ ડી કંપની, 10મી નાગપુર બટાલિયન, યુનિવર્સિટી તાલીમ કોર્પ્સ (UTC) માં જોડાયા હતા.

- જનરલ પિન્ટોએ 'Bash on Regardless' નામનું એક પુસ્તક લખ્યું હતું જેમાં તેમણે બસંતારના યુદ્ધનું વર્ણન કર્યું હતું.
- બસંતારનું યુદ્ધ ભારતીય સેના દ્વારા લડાયેલી સૌથી મોટી ગ્રાઉન્ડ લડાઈમાંની એક હતી.
- તેમના નેતૃત્વ હેઠળ, સૈનિકોને 196 શૌર્ય પુરસ્કારો અને 2 પરમવીર ચક્ર (સ્વ. સેકન્ડ લેફ્ટનન્ટ અરૂણ ક્ષેત્રપાલ તેમાં ના એક હતા) અને 9 મહાવીર ચક્ર (સ્વ. જનરલ વેદ તેમાંથી એક હતા જે ઓપરેશન બ્લુ સ્ટારથી પ્રખ્યાત હતા).

મરાઠી લેખક ડો.શરણકુમાર લિંબાલને સરસ્વતી સન્માન 2020 થી સન્માનિત કરવામાં આવશે

- પ્રખ્યાત મરાઠી લેખક ડો.શરણકુમાર લિંબાલને તેમના પુસ્તક 'સનાતન' માટે 2020 માં સરસ્વતી સન્માનથી સન્માનિત કરવામાં આવશે. લીંબાલેનું પુસ્તક 'સનાતન' વર્ષ 2018 માં પ્રકાશિત થયું હતું.
- એવોર્ડમાં પંદર લાખ રૂપિયા, પ્રશસ્તિપત્ર અને તકતી આપવામાં આવી છે. કે.કે. બિરલા ફાઉન્ડેશન દ્વારા 1991 માં સ્થાપિત થયેલ સરસ્વતી સન્માન દેશના સૌથી પ્રતિષ્ઠિત અને સર્વોચ્ચ સાહિત્યિક એવોર્ડ તરીકે ઓળખાય છે.

Back to Basics : સરસ્વતી સન્માન એવોર્ડ

- સરસ્વતી સન્માન એવોર્ડની શરૂઆત કે.કે. બિરલા ફાઉન્ડેશન દ્વારા 1991 માં કરવામાં આવી હતી. આ એવોર્ડ દર વર્ષે કોઈપણ સત્તાવાર ભારતીય ભાષામાં લખાયેલા ઉત્કૃષ્ટ સાહિત્યિક કાર્ય માટે આપવામાં આવે છે. તેમાં પ્રશંસાપત્ર અને તકતી ઉપરાંત 15 લાખ રૂપિયાનું રોકડ ઈનામ છે.
- બિરલા ફાઉન્ડેશન દ્વારા રચાયેલા અન્ય લોકપ્રિય સાહિત્યિક પુરસ્કારોમાં વ્યાસ સન્માન (હિન્દી માટે) અને બિહારી એવોર્ડ (હિન્દી અને રાજસ્થાનના રાજસ્થાની લેખકો માટે) છે.
- ગયા વર્ષે વાસદેવ મોહીને એવોર્ડ એનાયત કરાયો હતો. 1991માં હરિવંશ રાય બચ્ચન આ એવોર્ડના પ્રથમ વિજેતા હતા.

ICC રેન્કિંગ: વિરાટ કોહલીએ વનડેમાં પ્રથમ સ્થાન જાળવી રાખ્યું છે

- તાજેતરમાં આંતરરાષ્ટ્રીય ક્રિકેટ કાઉન્સિલે નવીનતમ રેન્કિંગ જાહેર કર્યું છે. વનડે ક્રિકેટમાં બેટ્સમેનની યાદીમાં વિરાટ કોહલી પ્રથમ ક્રમે છે. ઈંગ્લેન્ડ સામેની તાજેતરની વનડે સિરીઝમાં વિરાટ કોહલીના 870 પોઈન્ટ છે. બેટ્સમેનની યાદીમાં બીજા ક્રમે પાકિસ્તાનના બાબર આઝમ અને ત્રીજા સ્થાને ભારતના રોહિત શર્મા છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > બોલરોની યાદીમાં ભારતનો જસપ્રિત બુમરાહ 690 પોઈન્ટ સાથે ચોથા સ્થાને આવી ગયો છે. બોલરોની યાદીમાં ન્યૂઝીલેન્ડનો ટ્રેન્ટ બૉલ્ટ પ્રથમ સ્થાને, બીજા સ્થાને અફઘાનિસ્તાનના મુજબ ઉર રેહમાન, ત્રીજા સ્થાને ન્યૂઝીલેન્ડનો મેટ હેનરી છે. આ યાદીમાં આગળ મહેદી હસન, ક્રિસ વોક્સ, કાગિસો રબાડા, જોશ હેઝલવુડ, મોહમ્મદ આમિર અને પેટ કમિન્સનો સમાવેશ થાય છે.
- > T-20 રેન્કિંગમાં ઈંગ્લેન્ડના ડેવિડ મલાન પ્રથમ ક્રમનો બેટ્સમેન છે, ત્યારબાદ એરોન ફિચ, બાબર આઝમ, ડેવોન કોનવે, વિરાટ કોહલી, કેએલ રાહુલ, રેસી વેન ડર ડુસેન, ગ્લેન મેક્સવેલ, માર્ટિન ગુપ્ટિલ અને હઝરતુલ્લા ઝઝારી છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય ક્રિકેટ કાઉન્સિલ (ICC)

- > આંતરરાષ્ટ્રીય ક્રિકેટ કાઉન્સિલની સ્થાપના 15 જૂન 1909 ના રોજ થઈ હતી. શરૂઆતમાં તેની સ્થાપના ઓસ્ટ્રેલિયા, ઈંગ્લેન્ડ અને દક્ષિણ આફ્રિકાના પ્રતિનિધિઓ દ્વારા શાહી ક્રિકેટ કોન્ફરન્સ તરીકે કરવામાં આવી હતી. પાછળથી તેનું નામ આંતરરાષ્ટ્રીય ક્રિકેટ કોન્ફરન્સનું નામ 1965 માં રાખવામાં આવ્યું, 1989 માં તેનું નામ બદલીને આંતરરાષ્ટ્રીય ક્રિકેટ કાઉન્સિલ (આઈસીસી) કરાયું. ICC એ ક્રિકેટનું વૈશ્વિક સંચાલક મંડળ છે. ICCમાં હાલમાં કુલ 105 સભ્ય દેશો શામેલ છે. તેમાં ફક્ત 12 પૂર્ણ-સમયના સભ્યો છે જેઓ ટેસ્ટ મેચ રમે છે. અન્ય 93 દેશો સહયોગી સભ્યો છે. ICC આંતરરાષ્ટ્રીય ક્રિકેટમાં મોટી સ્પર્ધાઓનું આયોજન કરે છે. તે સ્પર્ધાઓ માટે અમ્પાયરોની નિમણૂક પણ કરે છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય રેન્જર એવોર્ડ બાહર કરવામાં આવ્યા

- > તાજેતરમાં, પ્રથમ આંતરરાષ્ટ્રીય રેન્જર એવોર્ડ વિજેતાઓની જાહેરાત કરવામાં આવી છે. ઈન્ટરનેશનલ યુનિયન ફોર કન્ઝર્વેશન ઓફ નેચર (IUCN) અને વર્લ્ડ કમિશન ઓન પ્રોટેક્ટેડ એરીયાઝ (WCPA) દ્વારા આ એવોર્ડ દુનિયાભરના 10 વ્યાવસાયિકોને આપવામાં આવ્યો છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > આ એવોર્ડ IUCN WCPA, આંતરરાષ્ટ્રીય રેન્જર ફેડરેશન, વૈશ્વિક વન્યજીવન સંરક્ષણ અને સંરક્ષણ ભાગીદારો વચ્ચેના સહયોગથી વર્ષ 2020 માં સ્થાપવામાં આવ્યો હતો. આ એવોર્ડનો હેતુ વિશ્વભરના સંરક્ષિત ક્ષેત્રોમાં રેન્જર્સના નોંધપાત્ર કાર્યને સન્માન આપવાનો છે.
- > રેંજ ઓફિસર મહિન્દર ગીરી એ આ પ્રતિષ્ઠિત આંતરરાષ્ટ્રીય રેન્જર એવોર્ડ જીતનાર એશિયામાં એકમાત્ર રેન્જર બન્યા છે. તેઓ છેલ્લા કેટલાક સમયથી રાજાજી ટાઈગર રિઝર્વની મોતીયુર રેન્જમાં કાર્યરત છે.

- > રાજાજીની આસપાસ અને આજુબાજુના માનવ-વન્યપ્રાણી સંઘર્ષને કાબૂમાં કરવાના પ્રયત્નો અને કોર્બેટ ટાઈગર રિઝર્વથી રાજાજી ટાઈગર રિઝર્વમાં વાઘ ટ્રાન્સફર કરવામાં તેમની ભૂમિકા બદલ તેમનું સન્માન કરવામાં આવ્યું છે.
- > આ વર્ષે કુલ 10 વ્યાવસાયિકોને એવોર્ડ એનાયત કરવામાં આવ્યો છે. તે આંતરરાષ્ટ્રીય યુનિયન ફોર કન્ઝર્વેશન ઓફ નેચર અને વર્લ્ડ કમિશન ઓન પ્રોટેક્ટેડ એરીયાઝ દ્વારા આપવામાં આવ્યો છે. બધા વિજેતાઓને 10,000 ડોલર (7,26,150 રૂપિયા) ની ઈનામ રકમ આપવામાં આવશે.

રજનીકાંતને દાદાસાહેબ ફાળકે એવોર્ડથી સન્માનિત કરવામાં આવશે

- > સુપ્રસિદ્ધ અભિનેતા સુપરસ્ટાર રજનીકાંતને વર્ષ 2019 માટે પ્રતિષ્ઠિત દાદા સાહેબ ફાળકે એવોર્ડથી સન્માનિત કરવામાં આવશે. માહિતી અને પ્રસારણ પ્રધાન પ્રકાશ જાવડેકરે આ માહિતી આપી હતી.

Back to Basics : રજનીકાંત વિશે

- > રજનીકાંતનો જન્મ 12 ડિસેમ્બર 1950 ના રોજ બેંગ્લોરમાં શિવાજી રાવ ગાયકવાડ તરીકે થયો હતો. રજનીકાંતે તેનું પ્રાથમિક શિક્ષણ બેંગ્લોરથી મેળવ્યું. સ્કૂલનું શિક્ષણ પૂરું થયા પછી, તેણે બસ કંડક્ટર તરીકે બેંગ્લોર ટ્રાન્સપોર્ટ સર્વિસમાં નોકરી મેળવી. તેમણે મદ્રાસ અદ્યર ફિલ્મ સંસ્થામાં અભિનયનો અભ્યાસક્રમ શરૂ કરવાનો નિર્ણય કર્યો. તેમણે પોતાની કારકીર્દિની શરૂઆત 1975 માં અપૂર્વ રાંગગાઈથી કરી હતી.
- > રજનીકાંતે 160 થી વધુ ફિલ્મોમાં કામ કર્યું છે. તેણે બોલિવૂડ, તેલુગુ, કન્નડ, મલયાલમ અને બંગાળી જેવા અન્ય ભારતીય ફિલ્મ ઉદ્યોગોમાં પણ કામ કર્યું છે. ભારત સરકાર દ્વારા તેમને પદ્મ ભૂષણ (2000) અને પદ્મવિભૂષણ (2016) એનાયત કરાયો હતો.

દાદાસાહેબ ફાળકે એવોર્ડ

- > તે દેશનું સર્વોચ્ચ ફિલ્મ સન્માન છે. તેને સરકાર દ્વારા 1969 માં રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. દાદાસાહેબ ફાળકે તરીકે ઓળખાતા ભારતીય સિનેમાના પિતા ધૂંડિરાજ ગોવિંદ ફાળકેની યાદમાં આ એવોર્ડની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. તેમણે ભારતની પ્રથમ ફિચર ફિલ્મ રાજા હરિશ્ચંદ્ર (1913) નું દિગ્દર્શન કર્યું હતું.
- > પ્રથમ પ્રાપ્તકર્તા: દેવિકા રાણી
- > એવોર્ડ્સ: આ એવોર્ડમાં સ્વર્ણ કમળ, શાલ અને 10 લાખ રૂપિયાનું ઈનામ છે.

લશ્કરી ફાર્મ

- > ભારતીય સેનાએ 132 વર્ષની સેવા બાદ 31 માર્ચે તેનું સૈન્ય ફાર્મ બંધ કર્યું છે. બ્રિટિશ ભારતમાં સૈનિકોને ગાયનું દૂધ પહોંચાડવાના હેતુથી લશ્કરી ફાર્મની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > હવે, લશ્કરી ફાર્મ બંધ થઈ ગયું છે અને સંસ્થાને સેવા આપવાનું ચાલુ રાખવા માટે ફાર્મના તમામ અધિકારીઓ અને કામદારોને મંત્રાલયની અંદર ફરીથી નિમણૂક આપવામાં આવી છે.
- > ફાર્મ બંધ કરવા માટે અનેક ભલામણો આપવામાં આવી હતી.
- > વર્ષ 2012 માં ક્વાર્ટર માસ્ટર જનરલ શાખાએ બંધ કરવાની ભલામણ કરી હતી.
- > આ પછી, ડિસેમ્બર 2016 માં, લેફ્ટનન્ટ જનરલ ડી.બી. શેકતકર સમિતિએ પણ ફાર્મ બંધ કરવાનું સૂચન કર્યું હતું.
- > પ્રથમ લશ્કરી ફાર્મ અલ્હાબાદમાં 1 ફેબ્રુઆરી 1889 ના રોજ બનાવવામાં આવ્યું હતું.
- > આઝાદી પછી, સમગ્ર ભારતમાં 130 ખેતરોમાં 30,000 પશુઓની સંખ્યામાં વધારો થયો હતો.
- > 1990 ના દાયકામાં, લેહ અને કારગિલમાં લશ્કરી ફાર્મની સ્થાપના પણ થઈ હતી.
- > એક સદીથી વધુ સમય સુધી, આ ફાર્મમાંથી 50 મિલિયન લિટર દૂધ અને 25,000 મેટ્રિક ટન ઘાસ પૂરું પાડવામાં આવતું હતું.
- > આ ફાર્મ આવશ્યક હતું કારણ કે કેન્ટોનમેન્ટ શહેરી વિસ્તારોથી દૂર આવેલા હતા.
- > હવે શહેરી વિસ્તરણની સાથે નગરો અને શહેરોમાં પણ છાવણીઓ આવી ગઈ છે અને ખુલ્લા બજારમાંથી દૂધની ખરીદી કરવામાં આવી રહી છે.
- > ત્યારે ફાર્મમાં ભ્રષ્ટાચારના આક્ષેપો પણ કરવામાં આવ્યા હતા. આ આક્ષેપોએ પણ ફાર્મ બંધ કરવામાં ફાળો આપ્યો હતો.

પ્રોજેક્ટ ફ્રીસ્વાલ(Project Freiswal)

- > તેમણે કૃષિ મંત્રાલયના સહયોગથી 'પ્રોજેક્ટ ફ્રીસ્વાલ' ની સ્થાપના કરી. પ્રોજેક્ટ ફ્રીસ્વાલ એ વિશ્વના સૌથી મોટા ઢોર કોસ-બ્રીડિંગ પ્રોગ્રામમાંથી એક માનવામાં આવે છે. આ ફાર્મ બાયોફ્યુઅલના વિકાસમાં સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (DRDO) સાથે પણ નજીકથી કામ કર્યું હતું.

2 એપ્રિલ: વિશ્વ ઓટિઝમ દિવસ

- > વિશ્વ ઓટિઝમ દિવસ 2 એપ્રિલના રોજ ઉજવવામાં આવે છે.
- > **Back to Basics : વિશ્વ ઓટિઝમ દિવસ વિશે**
- > વિશ્વ ઓટિઝમ દિવસ દર વર્ષે 2 એપ્રિલના રોજ મનાવવામાં આવે છે. 2007 માં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભા દ્વારા આ દિવસની ઘોષણા કરવામાં આવી હતી. તે સંયુક્ત રાષ્ટ્રના 7 સત્તાવાર આરોગ્ય વિશિષ્ટ દિવસોમાંનો એક છે.

ઓટિઝમ માટેની ભારત સરકારની પહેલ

- > ભારત સરકારે ઓટિઝમથી પ્રભાવિત લોકોને મદદ કરવા માટે ઘણા કાર્યક્રમો શરૂ કર્યા છે:
- > ઓટિઝમ, સેરેબ્રલ લકવો, માનસિક મંદતા અને મલ્ટીપલ ડિસેબિલિટીઝવાળા વ્યક્તિઓના કલ્યાણ માટે રાષ્ટ્રીય ટ્રસ્ટ
- > સમર્થ યોજના: રહેણાંક સેવાઓ પ્રદાન કરે છે.
- > ઘરોંદા (જુદા જુદા-સક્ષમ-વયસ્કો માટે સામૂહિક ઘર અને પુનર્વસન પ્રવૃત્તિઓ)

નિર્માય આરોગ્ય તીમા યોજના

- > વિકાસ ડે કેર
- > મુસાફરી, કરવેરા વગેરેમાં છૂટ.

ઓટિઝમ વિશે

- > તે વિકાસલક્ષી અવ્યવસ્થા છે જેમાં અસરગ્રસ્ત વ્યક્તિ સામાજિક ક્રિયાપ્રતિક્રિયા અને સંદેશાવ્યવહાર મુશ્કેલીઓનો અનુભવ કરે છે. પ્રતિબંધક અને પુનરાવર્તિત વર્તન આમાં મુખ્ય લક્ષણ છે. સામાન્ય રીતે બાળકના પ્રથમ ત્રણ વર્ષ દરમિયાન ઓટિઝમના લક્ષણોની ઓળખ કરવામાં આવે છે. ઓટિઝમના લક્ષણો ધીરે ધીરે વિકસે છે. આ અવ્યવસ્થા આનુવંશિક અને પર્યાવરણીય પરિબલોના સંયોજન સાથે સંકળાયેલી છે. 2015 સુધીમાં, વિશ્વવ્યાપી આશરે 24.8 મિલિયન લોકો ઓટિઝમથી પ્રભાવિત હતા. આ ડિસઓર્ડર સ્ત્રીઓ કરતાં પુરૂષોમાં વધારે જોવા મળે છે.

2000 બાંગ્લાદેશી વિદ્યાર્થીઓને મુક્તિજોદ્ધા શિષ્યવૃત્તિ આપવામાં આવશે

- > ભારત સરકારે તેની નવી મુક્તિજોદ્ધા શિષ્યવૃત્તિ યોજનાના ભાગ રૂપે બાંગ્લાદેશની મુક્તિ સંગ્રામ લડવૈયાઓના 2000 વંશજો માટે શિષ્યવૃત્તિની જાહેરાત કરી છે. આ યોજના 2017 માં વડાપ્રધાન શેખ હસીનાની ભારત મુલાકાત દરમિયાન શરૂ કરવામાં આવી હતી.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > ઢાકામાં ભારતીય હાઈ કમિશને જારી કરેલી એક અખબારી યાદી મુજબ, ઉચ્ચતર માપ્રથમિક અને સ્નાતક વર્ગના દરેક

વર્ગના 1000 વિદ્યાર્થીઓએ બુધવારથી સીધા તેમના ખાતામાં શિષ્યવૃત્તિની રકમ મેળવવાની શરૂઆત કરી છે.

- > નવી યોજનાનો હેતુ પાંચ વર્ષના સમયગાળામાં બાંગ્લાદેશના 10,000 વિદ્યાર્થીઓને લાભ આપવાનો છે. આ શિષ્યવૃત્તિ ઉચ્ચતર માપ્રયમિક વિદ્યાર્થીઓ માટે 20,000 ટકા(બાંગ્લાદેશી ચલણ)ની અને સ્નાતક વર્ગના વિદ્યાર્થીઓને 50,000 ટકાની રકમ પુરી પાડે છે, જે મુક્તિજોદ્ધા અથવા બાંગ્લાદેશના મુક્તિ સંગ્રામ લડવૈયાઓના સીધા વંશજ છે.
- > ભારત સરકારે બંને યોજનાઓ માટે સંયુક્ત રીતે 35 કરોડની રકમ મંજૂર કરી છે. આ યોજના હેઠળ અત્યાર સુધીમાં 17,082 વિદ્યાર્થીઓએ લાભ લીધો છે અને આ હેતુ માટે 37.99 કરોડ રૂપિયાની રકમનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે.
- > મુક્તિજોદ્ધા શિષ્યવૃત્તિ યોજના વર્ષ 2006 માં મુક્તિજોદ્ધાના વંશજો માટે શરૂ કરવામાં આવી હતી. મૂળરૂપે, આ શિષ્યવૃત્તિ ઉચ્ચતર માપ્રયમિક અને સ્નાતક કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓને આપવામાં આવી હતી. અંડરગ્રેજ્યુએટ વિદ્યાર્થીઓને ચાર વર્ષ માટે દર વર્ષે 24,000 ટકા અને ઉચ્ચતર માપ્રયમિક વિદ્યાર્થીઓને બે વર્ષ માટે દર વર્ષે 10,000 ટકા આપવામાં આવે છે.

ભારતનો પહેલો 14 લેનનો દિલ્હી-મેરઠ એક્સપ્રેસ વે સામાન્ય લોકો માટે ખુલ્લો મુકાયો

- > ભારતનો પ્રથમ 14-લેનનો દિલ્હી-મેરઠ એક્સપ્રેસ વે 1 એપ્રિલ 2021 ના રોજ સામાન્ય લોકો માટે ખુલ્લો મુકાયો. આ એક્સપ્રેસ વે લગભગ 45 મિનિટમાં દિલ્હી અને મેરઠ વચ્ચેની સફર પૂરી કરશે. અત્યાર સુધી દિલ્હીથી મેરઠ પહોંચવામાં અઢી કલાકનો સમય લાગતો હતો.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > દિલ્હી-એક્સપ્રેસ વે 96 કિ.મી. લાંબો છે, તેમાં કુલ 14 લેન છે. આ એક્સપ્રેસ વે મુઝફ્ફરનગર, સહારનપુર, હરિદ્વાર અને દહેરાદૂનથી દિલ્હી જતા લોકોને મદદ કરશે.
- > દિલ્હી-મેરઠ એક્સપ્રેસ વે પર કુલ 4 ચરણ છે. પ્રથમ ચરણ અક્ષરધામથી યુપી ગેટ સુધીનો છે. જ્યારે બીજું ચરણ યુપી ગેટથી ડાસનાનો છે. ત્રીજું ચરણ ડાસનાથી હાપુર છે. જ્યારે ચોથું ચરણ દિલ્હીથી મેરઠ છે. આ પ્રોજેક્ટ 8,346 કરોડના ખર્ચે બનાવવામાં આવ્યો છે.
- > નોંધનીય છે કે દિલ્હી-મેરઠ એક્સપ્રેસ વેના પ્રથમ તબક્કાનું ઉદઘાટન વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ મે 2018 માં કર્યું હતું. આ એક્સપ્રેસ વેના પ્રથમ તબક્કાની મહત્તમ ગતિ મર્યાદા પ્રતિ કલાક 70 કિલોમીટર છે. જ્યારે બાકીના ત્રણ તબક્કાઓની ગતિ મર્યાદા પ્રતિ કલાક 100 કિલોમીટર છે.

2023 AIBA મેન્સ વર્લ્ડ બોક્સિંગ ચેમ્પિયનશીપ તાશ્કંદમાં યોજાશે

- > આંતરરાષ્ટ્રીય બોક્સિંગ એસોસિએશન (AIBA) ના પ્રમુખ ઓમર કેલેવે ઉઝબેકિસ્તાનની તેમની મુલાકાત દરમિયાન સત્તાવાર રીતે જાહેરાત કરી કે 2023 AIBA મેન વર્લ્ડ બોક્સિંગ ચેમ્પિયનશીપ તાશ્કંદમાં યોજાશે.

Back to Basics : AIBA (Association Internationale de Boxe Amateur)

- > આંતરરાષ્ટ્રીય બોક્સિંગ એસોસિએશન-AIBAની સ્થાપના 1946 માં થઈ હતી. હાલમાં ઓમર કેલેવે AIBAના પ્રમુખ છે. આ સંસ્થા અમાર્ચર બોક્સિંગ મેચોને સ્વીકારે છે. તેનું મુખ્ય મથક સ્વિટ્ઝર્લેન્ડના લૌઝાનમાં સ્થિત છે.

બોક્સિંગ ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિયા (BFI)

- > તે ભારતમાં બોક્સિંગનું રાષ્ટ્રીય સંચાલક બોર્ડ છે અને AIBAનું સભ્ય પણ છે. તે બોક્સિંગના વહીવટ અને દેશમાં રમતગમતના આયોજન અને વિકાસ માટે જવાબદાર છે.

3 માર્ચ: વિશ્વ વન્યજીવન દિવસ

- > દર વર્ષે 3 માર્ચે વિશ્વ વન્યજીવ અને ફ્લોરા વિશે જાગૃતિ લાવવા અને ઉજવણી કરવા માટે વિશ્વ વન્યજીવન દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી રહી છે.
- > દિવસનું મહત્વ: તે વન્યપ્રાણી અપરાધ સામે લડવા તાત્કાલિક પગલા ભરવા માંગ કરે છે, જેનો વ્યાપક પર્યાવરણીય, આર્થિક અને સામાજિક પ્રભાવ છે.
- > થીમ: 'જંગલો અને આજીવિકા: લોકો અને ગ્રહને ટકાવી રાખવું'(Forests and Livelihoods: Sustaining People and Planet)

Back to Basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > 20 ડિસેમ્બર, 2013 ના રોજ, યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલીએ તેના 68 મા સત્રમાં 3 માર્ચને વિશ્વ વન્યજીવન દિવસ તરીકે ઘોષિત કર્યો હતો.
- > આજના દિવસે 1973 માં, જંગલી પ્રાણીસૃષ્ટિ અને ફ્લોરાના જોખમી પ્રજાતિમાં આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર પરનું સંમેલન – વન્યજીવન અને ફ્લોરાના જોખમી પ્રજાતિ((Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora – CITES) અપનાવવામાં આવ્યું હતું.
- > ત્યારથી CITES એ સુનિશ્ચિત કરવામાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવ્યું છે કે આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપારના કારણે પ્રજાતિના અસ્તિત્વને જોખમ ન થાય.

શ્રીનગરમાં 5 દિવસીય ટ્યૂલિપ ઉત્સવનો પ્રારંભ

- > 5 દિવસીય ટ્યૂલિપ મહોત્સવ 3 એપ્રિલ, 2021 ના જન્મ -કાશ્મીરના શ્રીનગરમાં શરૂ થયો, આ ઉત્સવ 5 દિવસ સુધી ચાલશે. નોંધપાત્ર વાત એ છે કે એશિયાના સૌથી મોટા ટ્યૂલિપ ગાર્ડનને 25 માર્ચ, 2021 થી સામાન્ય લોકો અને પ્રવાસીઓ માટે ખોલવામાં આવ્યો હતો.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > આ ટ્યૂલિપ ગાર્ડન લાખો ટ્યૂલિપ્સવાળા રંગોનો વર્ણપટ છે. શ્રીનગર શહેરમાં ડલ સરોવરના કાંઠે આવેલા ઝબરવાન હિલ્સના ખોળામાં આ ફૂલો ખીલે છે. આજે આ બગીચામાં 64 થી વધુ જાતોના આશરે 1.5 મિલિયન ફૂલો સંપૂર્ણ ખીલે છે.

ઇન્દિરા ગાંધી મેમોરિયલ ટ્યૂલિપ ગાર્ડન

- > આ ગાર્ડન અગાઉ મોડેલ ફ્લોરિકલ્ચર સેન્ટર તરીકે જાણીતો હતો. તે એશિયામાં સૌથી મોટું ટ્યૂલિપ ગાર્ડન છે જે 74 એકરમાં ફેલાયેલ છે. તે શ્રીનગરના ડલ સરોવરમાં ઝબરવાન રેંજની તળેટીમાં સ્થિત છે. કાશ્મીર ખીણમાં ફ્લોરિકલ્ચર અને પર્યટનને પ્રોત્સાહિત કરવાના ઉદ્દેશ્યથી આ ટ્યૂલિપ ગાર્ડનનું ઉદ્દઘાટન 2007 માં કરવામાં આવ્યું હતું. તેમાં ફૂલોની ઘણી જાતો છે જેમ કે ડેફોડિલ્સ, હાયસિન્થ, અને રેન્કનકલ વગેરે.

ટ્યૂલિપ ફેસ્ટિવલ

- > તે એક વાર્ષિક ઉત્સવ છે જે રાજ્ય સરકારના પર્યટન પ્રયત્નોના ભાગરૂપે ટ્યૂલિપ ગાર્ડનમાં ફૂલોનું પ્રદર્શન કરે છે. કાશ્મીર ખીણમાં વસંત રૂતુની શરૂઆતમાં આ તહેવારનું આયોજન કરવામાં આવે છે.

ટ્યૂલિપ્સ

- > ટ્યૂલિપ્સ એ બારમાસી હર્બેસિયસ બલ્બિફેરસ જિઓફાઇટ્સ વસંતમાં ખીલતું એક જીવસ છે. ટ્યૂલિપ્સ સામાન્ય રીતે મોટી અને તેજસ્વી રંગીન હોય છે. આ ફૂલ લીલીયાસી નામના લીલી પરિવારનો સભ્ય છે.

ઝબરવાન રેંજ

- > તે કાશ્મીર ખીણના મધ્ય ભાગમાં સ્થિત પીર પંજાલ અને મહાન હિમાલય રેંજ વચ્ચે 32 કિમી લાંબી પેટા પર્વતમાળા છે. તે કાશ્મીર ખીણની પૂર્વમાં મધ્ય ભાગમાં સ્થિત છે. તે ઉત્તરમાં સિંધ ખીણ, દક્ષિણમાં લીડર ખીણ, પૂર્વમાં ઝાસ્કર રેંજ અને પશ્ચિમમાં જેલમ ખીણથી ઘેરાયેલું છે. શંકરાચાર્ય મંદિર ઝબરવાન રેંજના મધ્ય ભાગની ધાર પર બનાવવામાં આવ્યું છે. સૌથી ઊંચું શિખર મહાદેવ શિખર છે.

થર્મલ પાવર પ્લાન્ટ ઉત્સર્જન માનક નિયમોમાં સુધારો

- > પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલયે તાજેતરમાં જ થર્મલ પાવર પ્લાન્ટના ઉત્સર્જન ધોરણોના નિયમોમાં સુધારા કર્યા છે. નવા નિયમ દ્વારા રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્રના દસ કિલોમીટરની અંદર અને 2022 ના અંત સુધીમાં નવા ઉત્સર્જન ધોરણોનું પાલન કરવા માટે એક મિલિયનથી વધુ વસ્તીવાળા શહેરોમાં થર્મલ પાવર પ્લાન્ટ્સ માટેની સમયમર્યાદા વધારવામાં આવી છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > કેન્દ્રીય પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડ (CPCB) દ્વારા એક ટાસ્ક ફોર્સ બનાવવામાં આવશે. આ ટાસ્ક ફોર્સ થર્મલ પાવર પ્લાન્ટને સ્થાનના આધારે ત્રણ કેટેગરીમાં વર્ગીકૃત કરશે.
- > "Non-Attainment Cities" માં ઉત્સર્જનના ધોરણોને પૂરા કરવા માટે થર્મલ પાવર પ્લાન્ટ્સ માટેની અંતિમ તારીખ 31 ડિસેમ્બર 2023 સુધી લંબાવી દેવામાં આવી છે. 'Non-Attainment Cities' એ છે કે જેઓ સતત નેશનલ એમ્બિયન્ટ એર ક્વોલિટીના ધોરણોને પૂરા કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે. CPCB દ્વારા આવા 124 શહેરોની ઓળખ કરવામાં આવી છે.
- > બાકીના વિસ્તારોમાં, કોલસાથી ચાલતા પાવર પ્લાન્ટોને ડિસેમ્બર 2024 સુધીમાં નવા ધોરણોનું પાલન કરવું પડશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > 2015 માં, પર્યાવરણ મંત્રાલયે સલ્ફર ડાયોક્સાઇડ, નાઇટ્રોજન ઓક્સાઇડ અને થર્મલ પાવર પ્લાન્ટમાંથી મુક્ત કરાયેલા પાર્ટિક્યુલેટ મેટરના ઉત્સર્જનના માપદંડમાં સુધારો કર્યો હતો. આ માપદંડ મુજબ, થર્મલ પાવર પ્લાન્ટ્સ દ્વારા 2017 સુધીમાં ઉત્સર્જન નિયંત્રણ સિસ્ટમો સ્થાપિત કરવી જરૂરી હતી. જો કે, અમલીકરણના મુદ્દાઓને કારણે અંતિમ સમયગાળો 2022 સુધી વધારવામાં આવ્યો હતો.

થર્મલ પાવર પ્લાન્ટના પ્રદૂષકો

- > થર્મલ પાવર પ્લાન્ટમાંથી મુક્ત કરાયેલા પ્રદૂષકોમાં સલ્ફર ડાયોક્સાઇડ, નાઇટ્રોજન ઓક્સાઇડ, કાર્બન મોનોક્સાઇડ, ઓઝોન, સસ્પેન્ડ પાર્ટિક્યુલેટ મેટર, નોન-મિથેન હાઇડ્રોકાર્બન અને લીડ છે. જો કે, સલ્ફર ડાયોક્સાઇડ થર્મલ પાવર પ્લાન્ટમાંથી મુક્ત થતો મુખ્ય પ્રદૂષક છે.

ભારતમાં સલ્ફર ડાયોક્સાઇડ

- > સેન્ટર ફોર રિસર્ચ ઓન એનર્જી એન્ડ ક્લીન એરના એક અહેવાલ મુજબ, ભારતમાં સલ્ફર ડાયોક્સાઇડના ઉત્સર્જનમાં વર્ષ 2018 ની તુલનામાં 2019 માં 6% ઘટાડો થયો છે. તેમ છતાં, સલ્ફર ડાયોક્સાઇડનો સૌથી મોટો ઉત્સર્જક ભારત છે.

ઝેરી સલ્ફર ડાયોક્સાઇડના ઉત્સર્જનને ઘટાડવા માટે ભારતે ફ્લુ ગેસ ડીસલ્ફ્યુરાઇઝેશન તકનીકની પસંદગી કરી છે.

ફ્લુ ગેસ ડીસલ્ફ્યુરાઇઝેશન

- > સલ્ફર ડાયોક્સાઇડને દૂર કરવાને ફ્લુ ગેસ ડીસલ્ફ્યુરાઇઝેશન કહેવામાં આવે છે. આ પદ્ધતિ બોઇલર અને ભટ્ટીઓમાંથી ઉત્પન્ન થતી એક્ઝોસ્ટ વાયુઓમાંથી સલ્ફર ડાયોક્સાઇડ જેવા વાયુયુક્ત પ્રદૂષકોને કાઢે છે.
- > શરૂઆતમાં, ભારતે ફ્લુ ગેસ ડીસલ્ફ્યુરાઇઝેશન એકમો સ્થાપિત કરવાની અંતિમ તારીખ તરીકે 2017 નક્કી કરી હતી. જો કે, આ પછી બદલીને 2022 કરવામાં આવ્યું.

TRIFED 'Be the Brand Ambassador of Tribes India' સ્પર્ધા શરૂ કરી

- > ટ્રાઇબલ કોઓપરેટિવ માર્કેટિંગ ડેવલપમેન્ટ ફેડરેશન લિમિટેડ (TRIFED) એ MyGov.inના સહયોગથી 'Be the Brand Ambassador of Tribes India' અને 'Be a friend of TRIBES INDIA' નામની બે સ્પર્ધાઓ શરૂ કરી છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > આ સ્પર્ધાઓ આદિવાસી હસ્તકલા, સંસ્કૃતિ અને જીવનશૈલીને પ્રોત્સાહિત કરવાના એકમાત્ર ઉદ્દેશથી શરૂ કરવામાં આવી છે. આ નવી સ્પર્ધાઓ દ્વારા આદિજાતિના ધરોહર, કળા, હસ્તકલા વિશેની જાગૃતિ સામાન્ય લોકોમાં વધારી શકાય છે. આદિજાતિના વારસા વિશે વધુ જ્ઞાન અને જાગૃતિ સાથે, આશા છે કે નાગરિકો વધુ આદિવાસી ઉત્પાદનોની ખરીદી કરીને એકંદરે આદિજાતિ સશક્તિકરણમાં ફાળો આપશે.
- > 'Be the Brand Ambassador of Tribes India' દેશભરના ગ્રાહકો તરફથી કોઈપણ આદિવાસી ઉત્પાદનોની વિશેષતાવાળી વાર્તાઓને આમંત્રણ આપે છે. વાર્તાઓએ ઉત્પાદનનો ઉપયોગ કરવાના તેમના અનુભવને પ્રકાશિત કરવો જોઈએ અને ઉત્પાદન અને તે ખરીદ્યું હતું ત્યાંની માહિતી પ્રદાન કરવી જોઈએ. આ વાર્તાઓ 30 સેકન્ડથી 5 મિનિટ સુધીની ટૂંકી વિડિઓઝના રૂપમાં હોવી જોઈએ. સહભાગીઓએ યુ ટ્યુબ પર અપલોડ કરેલી વિડિઓની લિંક તરીકે તેમની વાર્તાઓ શેર કરવી આવશ્યક છે. આ સ્પર્ધા 14 મે સુધી યોજાશે. વધુ વિગતો <https://www.mygov.in/task/be-brand-ambassador-tribes-india-2021> પર મળી શકે છે.
- > TRIFED 'Be a friend of TRIBES INDIA' નામની ક્વિઝ શરૂ કરી છે. તે 14 મે સુધી ચાલશે. આ ક્વિઝ અહીં લઈ શકાય છે: <https://quiz.mygov.in/quiz/be-a-friend-of-tribes-india/>

આદિજાતિ સહકારી માર્કેટિંગ ડેવલપમેન્ટ

ફેડરેશન-TRIFED

- > TRIFED એ રાષ્ટ્રીય કક્ષાનું સહકારી મંડળ છે જે આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલયના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળ કાર્ય કરે છે. મલ્ટિ-સ્ટેટ કોઓપરેટિવ સોસાયટી એક્ટ 1984 હેઠળ આની સ્થાપના 1987 માં થઈ હતી. તેણે 1988 થી કાર્ય કરવાનું શરૂ કર્યું. તેનો હેતુ આદિજાતિ સમુદાયને સશક્ત બનાવવાનો છે. આ દિશામાં, TRIFED 'ટ્રાઇબલ્સ ઇન્ડિયા' નામના તેના રિટેલ આઉટલેટનો ઉપયોગ કરીને વર્ષ 1999 માં આદિજાતિ કલા અને હસ્તકલાની વસ્તુઓની ખરીદી શરૂ કરી હતી.
- TRIFEDનો હેતુ:
  - > નાના વન ઉત્પાદનોના વેપારને સંસ્થાકીય બનાવવાના હેતુથી TRIFEDની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. તેનો ઉદ્દેશ ભારતમાં આદિવાસીઓ દ્વારા ઉત્પાદિત વધારાની કૃષિ પેદાશો માટે ઉચિત કિંમતો પ્રદાન કરવાનો છે. તે આદિવાસીઓને મધ્યસ્થીથી રક્ષણ આપે છે. આદિજાતિ કળા અને હસ્તકલાને ટેકો આપવા માટે તે 'આદિ મહોત્સવ' નું આયોજન કરે છે.

વજ્ર પ્રહાર: હિમાચલ પ્રદેશમાં ભારત અને યુ એસ વચ્ચે લશ્કરી અભ્યાસનું આયોજન

- > યુ.એસ. અને ભારતના વિશેષ દળો વચ્ચે તાજેતરમાં હિમાચલ પ્રદેશમાં 'વજ્ર પ્રહાર' (Vajra Prahar) અભ્યાસનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. આ અભ્યાસ હિમાચલ પ્રદેશના ચંબા (Chamba) જિલ્લાના બકલોહ (Bakloh)માં આયોજિત કરવામાં આવ્યો. નોંધપાત્ર વાત એ છે કે, વજ્ર પ્રહાર અભ્યાસની આ 11 મી આવૃત્તિ હતી. આ અભ્યાસનું આયોજન વારે-વારે યુ.એસ. અને ભારતમાં કરવામાં આવે છે.
- > આ અભ્યાસમાં બંને દેશોના દળોએ સંયુક્ત મિશન અને ઓપરેશનલ વ્યૂહરચના જેવા ક્ષેત્રોમાં સાથે કામ કર્યું હતું. આ કવાયતનો મુખ્ય ઉદ્દેશ બંને દેશોના દળો વચ્ચે આંતરવ્યવહારિકતાને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.

Back to Basics : ભારતનાં વિશેષ દળો (Special Forces of India)

- > ભારતીય સૈન્યના વિશેષ દળો તે દળો છે જે ભારતીય સેનાના સીધા આદેશ હેઠળ છે. તેઓ ખાસ આયોજન, પ્રશિક્ષિત અને સજ્જ છે. તેઓ વિશેષ અભિયાનોને ટેકો આપે છે. વિશેષ કામગીરી કાયદાના અમલીકરણ, લશ્કરી અને ગુપ્તચર કામગીરી છે જે બિનપરંપરાગત પદ્ધતિઓ અને સ્ત્રોતોની મદદથી કરવામાં આવે છે. આ કામગીરીનું પ્રાથમિક લક્ષ્ય વ્યૂહાત્મક અથવા લશ્કરી ઉદ્દેશ પ્રાપ્ત કરવાનું છે. યુએસએ તેની રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા માટે 2003 થી 2012 ની વચ્ચે વિશેષ કામગીરી પર આધાર રાખ્યો હતો. વિશેષ કામગીરીનો ઉદ્દેશ્ય આતંકવાદીઓને ઓળખી અને તેને મારવાનો હતો.

- > 1966 માં ભારત-પાકિસ્તાન યુદ્ધ પછી સ્પેશિયલ ફોર્સિસની રચના કરવામાં આવી હતી. પેરાશૂટ રેજિમેન્ટ એ પ્રથમ સ્પેશિયલ ઓપરેશન્સ યુનિટ હતું. ઓપરેશન બ્લુ સ્ટાર, ઓપરેશન પવન, ઓપરેશન કેક્ટસ અને કારગિલ યુદ્ધમાં વિશેષ દળો સામેલ હતા.

HSN (Harmonised System of Nomenclature) Code

- > નાણાં મંત્રાલયે તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે વાર્ષિક 5 કરોડ રૂપિયાથી વધુના ટર્નઓવરવાળા ધંધાઓએ તેમના ટેક્સ ઈન્વોઈસ પર છ અંકનો HSN કોડ સબમિટ કરવો પડશે. પાંચ કરોડ રૂપિયાથી ઓછાના વાર્ષિક ટર્નઓવરવાળા ધંધામાં ચાર-અંકનો HSN કોડ સબમિટ કરવો જરૂરી છે. પહેલાં, જરૂરિયાત અનુક્રમે ચાર અંકો અને બે અંકોની હતી.

Back to Basics : HSN કોડ

- > HSN એટલે Harmonised System of Nomenclature. તેને 1988 માં વર્લ્ડ કસ્ટમ્સ ઓર્ગેનાઇઝેશન (World Customs Organization) દ્વારા અપનાવવામાં આવ્યું હતું. તે છ-અંકનો કોડ છે જે વિવિધ ઉત્પાદનોને વર્ગીકૃત કરે છે. ભારતે મુખ્યત્વે કસ્ટમ અને કેન્દ્રીય આબકારી માટે માલનું વર્ગીકરણ કરવા માટે 1986 માં (WCO પહેલાં) એચએસએન કોડિંગ સિસ્ટમ અપનાવી હતી.
- > HSN કોડ GST અને કસ્ટમ બંનેને લાગુ પડે છે.
- > તેનો ઉપયોગ સમગ્ર વિશ્વમાં થાય છે.
- > HSN કોડ્સ GST ફાઇલિંગ પ્રક્રિયાને વધુ સરળ બનાવે છે કારણ કે તેઓ માલ વિશેની વિગતો અપલોડ કરવાની આવશ્યકતાને દૂર કરે છે.

HSN Code

- > HSN Code માં 21 વિભાગો હોય છે. દરેક વિભાગને 99 પ્રકરણોમાં વહેંચવામાં આવ્યો છે. દરેક પ્રકરણને 1244 ટાઈટલ્સમાં વહેંચવામાં આવે છે. દરેક શીર્ષક 5,224 ઉપ-શીર્ષકોમાં વહેંચાયેલું છે. ભારત આઠ-અંકનો એચએસએન કોડનો ઉપયોગ કરે છે.
- > HSN કોડના પ્રથમ બે અંક માલ પરના પ્રકરણ (chapter) નો સંદર્ભ આપે છે. આ ખાદ્ય ચીજો, અન્ન-ખોરાકની વસ્તુઓ, નાશ પામનાર માલ, જવલનશીલ વસ્તુઓ વગેરે હોઈ શકે છે.
- > HSN કોડમાં આગળના બે અંકો પ્રકરણમાં શીર્ષક (headings) સૂચવે છે. તે ટામેટાં, માછલી, પેટ્રોલ વગેરે હોઈ શકે છે.
- > બાકીનો કોડ ઉપ-શીર્ષક સંદર્ભિત કરે છે. તે ઠંડુ, તાજું, શુષ્ક વગેરે હોઈ શકે છે.

ભારતમાં કોને HSN કોડની જરૂર છે ?

- > ભારતમાં, આયાતકારો, નિકાસકારો અને ઉત્પાદકો લાંબા સમયથી HSN કોડનો ઉપયોગ કરે છે. 1.5 કરોડથી ઓછી આવક ધરાવતા ભારતીય ડીલરોએ તેમના માલ માટે HSN કોડ અપનાવવો જરૂરી નથી.

HSN કોડનું મહત્વ

- > 200 થી વધુ દેશો HSN કોડનો ઉપયોગ આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારનો ડેટા એકત્રિત કરવા, વેપાર નીતિઓ ઘડવા અને માલને મોનિટર કરવા માટે કરી રહ્યા છે. આમ, HSN સિસ્ટમ વિશ્વભરમાં સુમેળપૂર્ણ વ્યવસાય પ્રક્રિયાને જાળવવામાં મદદ કરે છે. તે આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારમાં ખર્ચ ઘટાડવામાં પણ મદદ કરે છે.

ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સ માટે રાષ્ટ્રીય રજિસ્ટર

- > માર્ગ પરિવહન મંત્રાલયે તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સ માટેનું રાષ્ટ્રીય રજિસ્ટર (National Register for Driving Licenses) બનાવવામાં આવશે. દેશમાં ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સના ડુપ્લિકેશનને દૂર કરવા માટે આ કરવામાં આવી રહ્યું છે. મોટાભાગના રાજ્યો પહેલેથી જ રાષ્ટ્રીય માહિતી કેન્દ્રના સારથિ પોર્ટલ પર છે. આ રાજ્યોને નવા બનાવેલા રાષ્ટ્રીય રજિસ્ટરમાં સ્થળાંતર કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે.

Back to Basics : ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સ માટે રાષ્ટ્રીય રજિસ્ટર (National Register for Driving Licenses)

- > માર્ગ અકસ્માતોને કારણે ભારતમાં દર વર્ષે લગભગ 1.5 લાખ મૃત્યુ થાય છે. આમાંના મોટાભાગના અકસ્માતો ડ્રાઇવરની ભૂલને કારણે થાય છે. રજિસ્ટરમાં જેમના ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સ રદ કરાયા હતા તેમના નામ બતાવવા માટે એક અલગ વિભાગનો સમાવેશ કરવામાં આવશે. ઉપરાંત, રજિસ્ટર તેમને રેડ-ફ્લેગ કરશે. જેથી દેશમાં બેદરકાર ડ્રાઇવિંગ ઓછું કરવામાં મદદ મળશે.

ભારતમાં ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સ (Driving License in India)

- > ભારતીય ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સ માપદંડ લર્નર લાઇસન્સ, તબીબી પ્રમાણપત્ર અને ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સના નવીકરણ માટે ઇલેક્ટ્રોનિક દસ્તાવેજોના ઉપયોગની મંજૂરી આપે છે.
- > લર્નર લાઇસન્સ મેળવવાની સંપૂર્ણ પ્રક્રિયા ઓનલાઇન કરવામાં આવી છે.
- > સમાપ્તિ તારીખ પહેલાં ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સનું નવીકરણ કરવામાં આવશે.
- > નોંધણી માટે આરટીઓ (પ્રાદેશિક પરિવહન કચેરી) માં નિરીક્ષણ માટે વાહનો પ્રસ્તુત કરવાની આવશ્યકતા રદ કરવામાં આવી છે.

ભારતમાં ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સના પ્રકાર (Types of Driving**License in India)**

- ભારતમાં વિવિધ પ્રકારના કાયમી ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સ નીચે મુજબ છે :
- ગિયર વગરનું મોટરસાયકલ:
  - આ લાઇસન્સ મેળવવા માટે, અરજદારની ઉંમર ઓછામાં ઓછી 16 વર્ષની હોવી આવશ્યક છે, ઉપરાંત, તેને / તેણીએ તેના માતાપિતા અથવા વાલી પાસેથી સંમતિ લેવી આવશ્યક છે.
  - ગિયર વાળું મોટરસાયકલ: આ લાઇસન્સ મેળવવા અરજદારની ઉંમર ઓછામાં ઓછી 18 વર્ષની હોવી આવશ્યક છે.
  - કમર્શિયલ ભારે વાહનો: અરજદારે આઠમા ધોરણનો અભ્યાસ પૂરો કર્યો હોવો જોઈએ અને તેની ઉંમર ઓછામાં ઓછી 18 વર્ષની હોવી જોઈએ.
  - મોટર વાહન અધિનિયમ, 1988 (Motor Vehicles Act, 1988)
  - મોટર વાહન અધિનિયમ, 1988 હેઠળ ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સ મેળવવા માટેની પાત્રતા અને નિયમો પૂરા પાડવામાં આવ્યા છે. અધિનિયમ મુજબ, જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ લાઇસન્સ માટે અરજી કરે છે ત્યારે મૂળભૂત ડ્રાઇવિંગ અને ટ્રાફિકના નિયમો પર સૈદ્ધાંતિક પરીક્ષણ (15 બહુવિધ પસંદગીના પ્રશ્નો) લેવા આવશ્યક છે.
  - મોટર વાહન અધિનિયમ, 1988 ની ધારા 130, પોલીસ અધિકારીને વાહનથી સંબંધિત દસ્તાવેજો પૂછવાની મંજૂરી આપે છે. જ્યારે પૂછવામાં આવે તો ડ્રાઇવરે દસ્તાવેજો પોલીસ સ્ટેશન અથવા સંબંધિત વિભાગને પંદર દિવસની અંદર રજૂ કરવાના હોય છે.

ભારતમાં ગતિ મર્યાદા

- એપ્રિલ 2018 માં, માર્ગ પરિવહન અને હાઈવે મંત્રાલયે એક્સપ્રેસ વે પર મહત્તમ ગતિ 120 કિ.મી. / કલાક નિર્ધારિત કરી. રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગોની ઝડપ મર્યાદા 100 કિમી / કલાક છે. શહેરી રસ્તાઓની ગતિ મર્યાદા M1 વર્ગના વાહનો માટે 70 કિમી / કલાક છે. M1 વર્ગના વાહનો એવા છે જે આઠથી ઓછી બેઠકો ધરાવે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
  1. ભારતીય ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સ માપદંડ લર્નર લાઇસન્સ, તબીબી પ્રમાણપત્ર અને ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સના નવીકરણ માટે ઇલેક્ટ્રોનિક દસ્તાવેજોના ઉપયોગની મંજૂરી આપે છે.
  2. મોટર વાહન અધિનિયમ, 1988 હેઠળ ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સ મેળવવા માટેની પાત્રતા અને નિયમો પૂરા પાડવામાં આવ્યા છે.
  3. એપ્રિલ 2018 માં, માર્ગ પરિવહન અને હાઈવે મંત્રાલયે એક્સપ્રેસ વે પર મહત્તમ ગતિ 120 કિ.મી. / કલાક નિર્ધારિત કરી. રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગોની ઝડપ મર્યાદા 100 કિમી / કલાક છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3
2. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
  1. જળ જીવન મિશનની શરૂઆત 15 ઓગસ્ટ, 2019 ના રોજ કરવામાં આવી હતી.
  2. તાજેતરમાં 7 રાજ્યો અરુણાચલ પ્રદેશ, મણિપુર, મેઘાલય, મિઝોરમ, સિક્કિમ, ગુજરાત અને હિમાચલ પ્રદેશ માટે પરફોર્મન્સ પ્રોત્સાહન ફંડને મંજૂરી આપી છે.
  3. જળ જીવન મિશન 2024 સુધીમાં ભારતના તમામ ગ્રામીણ ઘરોમાં નળના પાણીના જોડાણ પૂરા પાડવાનો પ્રયાસ કરશે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3
3. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
  1. વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી દ્વારા લખાયેલ 'Exam Warriors' નું નવું સંસ્કરણ હવે વિદ્યાર્થીઓ અને વાલીઓ માટે ઘણા નવા મંત્રો સાથે ઉપલબ્ધ થશે.
  2. આ પુસ્તકનો ઉદ્દેશ યુવાનોને પરીક્ષાઓની મુશ્કેલ ક્ષણોનો સામનો કરવા અને તેમને નવી ઉર્જાથી જીવન જીવવા પ્રેરણા આપવાનો છે. તે રમતગમત, ઊંઘ અને મુસાફરીના મહત્વ પર ભાર મૂકે છે.
  3. 'Exam Warriors' પેન્-વીન ઈન્ડિયા દ્વારા પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3

4. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. દર વર્ષે, રાજસ્થાનમાં રાજ્ય દિવસ 30 માર્ચે ઉજવવામાં આવે છે. રાજસ્થાન એ ભારતનું સૌથી મોટું રાજ્ય છે.
  2. જયપુર, બિકાનેર અને જોધપુર જેવા રાજ્યો સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલના પ્રયત્નોથી 30 માર્ચ, 1949 ના રોજ ગ્રેટર રાજસ્થાનમાં ભળી ગયા હતા. તેમણે 30 માર્ચ 1949 ના રોજ ગ્રેટર રાજસ્થાનનું ઉદ્દઘાટન કર્યું હતું.
  3. રાજસ્થાનનો સાક્ષરતા દર 66.1% છે, જ્યારે જાતિ પ્રમાણ 928 છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

5. લેફ્ટનન્ટ જનરલ વોલ્ટર એન્થોની ગુસ્તાવો 'વેગ' પિન્ટોના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તેઓ 'બસંતારનો વિક્ટર' તરીકે જાણીતા હતા, જેણે મેજર જનરલ તરીકેની લડાઈમાં 54મા વિભાગનું કમાન્ડિંગ કર્યું છે.
  2. 1971ના ભારત-પાક યુદ્ધમાં તેમની મુખ્ય સામાન્ય ભૂમિકા માટે તેમને પ્રતિષ્ઠિત પરમ વિશિષ્ટ સેવા મેડલ (PVSM) એનાયત કરાયો હતો.
  3. જનરલ પિન્ટોએ 'Bash on Regardless' નામનું એક પુસ્તક લખ્યું હતું જેમાં તેમણે બસંતારના યુદ્ધનું વર્ણન કર્યું હતું.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

6. લેફ્ટનન્ટ જનરલ વોલ્ટર એન્થોની ગુસ્તાવો 'વેગ' પિન્ટોના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તેઓ 'બસંતારનો વિક્ટર' તરીકે જાણીતા હતા, જેણે મેજર જનરલ તરીકેની લડાઈમાં 54મા વિભાગનું કમાન્ડિંગ કર્યું છે.
  2. 1971ના ભારત-પાક યુદ્ધમાં તેમની મુખ્ય સામાન્ય ભૂમિકા માટે તેમને પ્રતિષ્ઠિત પરમ વિશિષ્ટ સેવા મેડલ (PVSM) એનાયત કરાયો હતો.
  3. જનરલ પિન્ટોએ 'Bash on Regardless' નામનું એક પુસ્તક લખ્યું હતું જેમાં તેમણે બસંતારના યુદ્ધનું વર્ણન કર્યું હતું.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

7. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. પ્રખ્યાત મરાઠી લેખક ડો.શરણકુમાર લિંબાલેને તેમના પુસ્તક 'સનાતન' માટે 2020 માં સરસ્વતી સન્માનથી સન્માનિત કરવામાં આવશે.
  2. ડો.શરણકુમાર લિંબાલેનું પુસ્તક 'સનાતન' વર્ષ 2018 માં પ્રકાશિત થયું હતું.
  3. સરસ્વતી સન્માન એવોર્ડની શરૂઆત કે.કે. બિરલા ફાઉન્ડેશન દ્વારા 1991 માં કરવામાં આવી હતી. તેમાં પ્રશંસાપત્ર અને તકતી ઉપરાંત 15 લાખ રૂપિયાનું રોકડ ઈનામ છે.
  4. ગયા વર્ષે વાસદેવ મોહીને એવોર્ડ એનાયત કરાયો હતો. 1991માં હરિવંશ રાય બચ્ચન આ એવોર્ડના પ્રથમ વિજેતા હતા.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

8. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તાજેતરમાં ICC દ્વારા જાહેર કરેલ નવીનતમ રેન્કિંગમાં વનડે ક્રિકેટમાં બેટ્સમેનની યાદીમાં વિરાટ કોહલી પ્રથમ ક્રમે છે.
  2. બોલરોની યાદીમાં ભારતનો જસપ્રિત બુમરાહ 690 પોઈન્ટ સાથે ચોથા સ્થાને આવી ગયો છે.
  3. આંતરરાષ્ટ્રીય ક્રિકેટ કાઉન્સિલની સ્થાપના 15 જૂન 1909 ના રોજ થઈ હતી. શરૂઆતમાં તેની સ્થાપના ઓસ્ટ્રેલિયા, ઈંગ્લેન્ડ અને દક્ષિણ આફ્રિકાના પ્રતિનિધિઓ દ્વારા શાહી ક્રિકેટ કોન્ફરન્સ તરીકે કરવામાં આવી હતી.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

8. આંતરરાષ્ટ્રીય રેન્જર એવોર્ડના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તાજેતરમાં રેંજ ઓફિસર મહિન્દર ગીરી એ આ પ્રતિષ્ઠિત આંતરરાષ્ટ્રીય રેન્જર એવોર્ડ જીતનાર એશિયામાં એકમાત્ર રેન્જર બન્યા છે.
  2. રેંજ ઓફિસર મહિન્દર ગીરી છેલ્લા કેટલાક સમયથી રાજાજી ટાઈગર રિઝર્વની મોતીયુર રેન્જમાં કાર્યરત છે.
  3. આ એવોર્ડ IUCN WCPA, આંતરરાષ્ટ્રીય રેન્જર ફેડરેશન, વૈશ્વિક વન્યજીવન સંરક્ષણ અને સંરક્ષણ ભાગીદારો વચ્ચેના સહયોગથી વર્ષ 2020 માં સ્થાપવામાં આવ્યો હતો.
  4. આ વર્ષે કુલ 10 વ્યાવસાયિકોને એવોર્ડ એનાયત કરવામાં આવ્યો છે. બધા વિજેતાઓને 10,000 ડોલર (7,26,150 રૂપિયા) ની ઈનામ રકમ આપવામાં આવશે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

9. દાદાસાહેબ ફાળકે એવોર્ડના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સુપ્રસિદ્ધ અભિનેતા સુપરસ્ટાર રજનીકાંતને વર્ષ 2019 માટે પ્રતિષ્ઠિત દાદા સાહેબ ફાળકે એવોર્ડથી સન્માનિત કરવામાં આવશે.
2. તે દેશનું સર્વોચ્ચ ફિલ્મ સન્માન છે. તેને સરકાર દ્વારા 1969 માં રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
3. એવોર્ડના પ્રથમ પ્રાપ્તકર્તા દેવિકા રાણી હતા.
4. આ એવોર્ડમાં સ્વર્ણ કમળ, શાલ અને 10 લાખ રૂપિયાનું ઈનામ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3   (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4   (D) 1, 2, 3, અને 4

10. લશ્કરી ફાર્મના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતીય સેનાએ 132 વર્ષની સેવા બાદ 31 માર્ચે તેનું સૈન્ય ફાર્મ બંધ કર્યું છે. બ્રિટિશ ભારતમાં સૈનિકોને ગાયનું દૂધ પહોંચાડવાના હેતુથી લશ્કરી ફાર્મની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
2. વર્ષ 2012 માં ક્વાર્ટર માસ્ટર જનરલ શાખાએ બંધ કરવાની ભલામણ કરી હતી.
3. ડિસેમ્બર 2016 માં, લેફ્ટનન્ટ જનરલ ડી.બી. શેકતકર સમિતિએ પણ ફાર્મ બંધ કરવાનું સૂચન કર્યું હતું.
4. પ્રથમ લશ્કરી ફાર્મ અલ્હાબાદમાં 1 ફેબ્રુઆરી 1889 ના રોજ બનાવવામાં આવ્યું હતું.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3   (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4   (D) 1, 2, 3, અને 4

11. વિશ્વ ઓટિઝમ દિવસ ક્યારે રોજ ઉજવવામાં આવે છે?

- (A) 1 એપ્રિલ   (B) 4 એપ્રિલ
(C) 3 એપ્રિલ   (D) 2 એપ્રિલ

12. મુક્તિજોદ્ધા શિષ્યવૃત્તિ યોજનાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારત સરકારે તેની નવી મુક્તિજોદ્ધા શિષ્યવૃત્તિ યોજનાના ભાગ રૂપે બાંગ્લાદેશની મુક્તિ સંગ્રામ લડવૈયાઓના 2000 વંશજો માટે શિષ્યવૃત્તિની જાહેરાત કરી છે. આ યોજના 2017 માં વડાપ્રધાન શેખ હસીનાની ભારત મુલાકાત દરમિયાન શરૂ કરવામાં આવી હતી.
2. મુક્તિજોદ્ધા શિષ્યવૃત્તિ યોજના 2017 માં વડાપ્રધાન શેખ હસીનાની ભારત મુલાકાત દરમિયાન શરૂ કરવામાં આવી હતી.
3. અંડરગ્રેજ્યુએટ વિદ્યાર્થીઓને ચાર વર્ષ માટે દર વર્ષે 24,000 ટકા અને ઉચ્ચતર માપ્રયમિક વિદ્યાર્થીઓને બે વર્ષ માટે દર વર્ષે 10,000 ટકા આપવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

13. દિલ્હી-મેરઠ એક્સપ્રેસ વેના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. દિલ્હી-એક્સપ્રેસ વે 96 કિ.મી. લાંબો છે, તેમાં કુલ 14 લેન છે.
2. આ એક્સપ્રેસ વે મુઝફ્ફરનગર, સહારનપુર, હરિદ્વાર અને દહેરાદૂનથી દિલ્હી જતા લોકોને મદદ કરશે.
3. દિલ્હી-મેરઠ એક્સપ્રેસ વેના પ્રથમ તબક્કાનું ઉદઘાટન વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ મે 2018 માં કર્યું હતું.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

14. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 2023 AIBA મેન્સ વર્લ્ડ બોક્સિંગ ચેમ્પિયનશીપ તાશ્કંદમાં યોજાશે.
2. આંતરરાષ્ટ્રીય બોક્સિંગ એસોસિએશન-AIBAની સ્થાપના 1946 માં થઈ હતી.
3. AIBAનું મુખ્ય મથક સ્વિટ્ઝર્લેન્ડના લોઝાનમાં સ્થિત છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

15. વિશ્વ વન્યજીવન દિવસના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. દર વર્ષે 3 માર્ચે વિશ્વ વન્યજીવ અને ફ્લોરા વિશે જાગૃતિ લાવવા અને ઉજવણી કરવા માટે વિશ્વ વન્યજીવન દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી રહી છે.

2. આ વર્ષની થીમ 'જંગલો અને આજીવિકા: લોકો અને ગ્રહને ટકાવી રાખવું'(Forests and Livelihoods: Sustaining People and Planet) છે.

3. 20 ડિસેમ્બર, 2013 ના રોજ, યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલીએ તેના 68 મા સત્રમાં 3 માર્ચને વિશ્વ વન્યજીવન દિવસ તરીકે ઘોષિત કર્યો હતો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

16. ટ્યૂલિપ ફેસ્ટિવલના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 5 દિવસીય ટ્યૂલિપ મહોત્સવ 3 એપ્રિલ, 2021 ના જમ્મુ-કાશ્મીરના શ્રીનગરમાં શરૂ થયો, આ ઉત્સવ 5 દિવસ સુધી ચાલશે.

2. તે એક વાર્ષિક ઉત્સવ છે જે રાજ્ય સરકારના પર્યટન પ્રયત્નોના ભાગરૂપે ટ્યૂલિપ ગાર્ડનમાં ફૂલોનું પ્રદર્શન કરે છે.

3. કાશ્મીર ખીણમાં વસંત રૂતુની શરૂઆતમાં આ તહેવારનું આયોજન કરવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

17. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સેન્ટર ફોર રિસર્ચ ઓન એનર્જી એન્ડ ફ્લીન એરના એક અહેવાલ મુજબ, ભારતમાં સલ્ફર ડાયોક્સાઈડના ઉત્સર્જનમાં વર્ષ 2018 ની તુલનામાં 2019 માં 6% ઘટાડો થયો છે.

2. સલ્ફર ડાયોક્સાઈડનો સૌથી મોટો ઉત્સર્જક ભારત છે.

3. સલ્ફર ડાયોક્સાઈડને દૂર કરવાને ફ્લુ ગેસ ડીસલ્ફ્યુરાઈઝેશન કહેવામાં આવે છે. આ પદ્ધતિ બોઈલર અને ભટ્ટીઓમાંથી ઉત્પન્ન થતી એક્ઝોસ્ટ વાયુઓમાંથી સલ્ફર ડાયોક્સાઈડ જેવા વાયુયુક્ત પ્રદૂષકોને કાઢે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

18. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ટ્રાઈબલ કોઓપરેટિવ માર્કેટિંગ ડેવલપમેન્ટ ફેડરેશન લિમિટેડ (TRIFED) એ MyGov.inના સહયોગથી 'Be the Brand Ambassador of Tribes India' અને 'Be a friend of TRIBES INDIA' નામની બે સ્પર્ધાઓ શરૂ કરી છે.

2. 'Be the Brand Ambassador of Tribes India' દેશભરના ગ્રાહકો તરફથી કોઈપણ આદિવાસી ઉત્પાદનોની વિશેષતાવાળી વાર્તાઓને આમંત્રણ આપે છે.

3. TRIFED 'Be a friend of TRIBES INDIA' નામની ક્લિવઝ શરૂ કરી છે. તે 14 મે સુધી ચાલશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

19. વ્રજ પ્રહાર અભ્યાસના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. યુ.એસ. અને ભારતના વિશેષ દળો વચ્ચે તાજેતરમાં હિમાચલ પ્રદેશમાં 'વજ્ર પ્રહાર' (Vajra Prahar) અભ્યાસનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

2. આ અભ્યાસ હિમાચલ પ્રદેશના ચંબા (Chamba) જિલ્લાના બકલોહ (Bakloh)માં આયોજિત કરવામાં આવ્યો.

3. વ્રજ પ્રહાર અભ્યાસની આ 11 મી આવૃત્તિ હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2   (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3   (D) 1, 2, અને 3

20. HSN કોડના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. HSN એટલે Harmonised System of Nomenclature.

2. તેને 1988 માં વર્લ્ડ કસ્ટમ્સ ઓર્ગેનાઈઝેશન (World Customs Organization) દ્વારા અપનાવવામાં આવ્યું હતું.

3. તે છ-અંકનો કોડ છે જે વિવિધ ઉત્પાદનોને વર્ગીકૃત કરે છે.

4. ભારતે મુખ્યત્વે કસ્ટમ અને કેન્દ્રીય આબકારી માટે માલનું વર્ગીકરણ કરવા માટે 1986 માં (WCO પહેલાં) એચએસએન કોડિંગ સિસ્ટમ અપનાવી હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3   (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4   (D) 1, 2, 3, અને 4

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની લેટેસ્ટ માહિતી અને ફ્રી મટીરિયલ્સ
તેમજ રેગ્યુલર કન્ટેન્ટ અફેર્સ મેળવવા માટે
નીચે આપેલા અમારા
Social Media Icon પર Click કરો.

JOIN OUR WHATSAPP GROUP
joinicerajkot.com

JOIN OUR TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

YouTube
ICE RAJKOT

Instagram
ICE RAJKOT

Facebook
like | comment | share
ICE RAJKOT

twitter
ICE RAJKOT